

uczestnicy konferencji
Epoka e-czytelnictwa .
Bibliotekarstwo w obliczu
nowych wyzwań (fot.
Łukasz Brudnik)

W numerze m.in.:
Materiały z konferencji
„Epoka e-czytelnictwa.
Bibliotekarstwo w obliczu
nowych wyzwań (6 marca
201 – WBP w Opolu)

Christoph Mayr

Konsorcjum Wypożyczalni On-line w Nadrenii-Palatynacie

Jiří Pavlík

Możliwości wypożyczania i korzystania z e-zbiorów czeskich bibliotek

Blanka Snopková

Słowackie biblioteki w epoce e-przemian - usługi biblioteczne dla użytkowników, którzy już nie piszą listów...

Michał Zając

Przestarzały jak e-book? Od E-booka 1.0 do e-booka 2.0 (.pps)

Małgorzata Góralska

Elektronika w służbie czytelnika

Ewa Jabłońska – Stefanowicz

O autorach, którzy skaczą przez płot, czyli o nowych możliwościach publikowania

Marcin Skrabka

Rynek e-prasy w Polsce

Agnieszka Hałubiec

Książka elektroniczna w WBP w Opolu. Formy udostępnień i statystyki

**"Bibliotekarz Opolski" - internetowe pismo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej
im. Emanuela Smołki w Opolu**

Numer 2/2014 ukazał się w internecie 10 kwietnia 2014 roku

"Bibliotekarz Opolski" jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska

ISSN 2083-7321

Redakcja:

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu

Barbara Giedrońc
Agnieszka Hałubiec
Hanna Jamry
Violetta Łabędzka
Małgorzata Pindera
Piotr Polus

Biblioteka Uniwersytetu Opolskiego

Beata Śliwińska

Biblioteka Główna Politechniki Opolskiej

Bożena Budrewicz

Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu

Bożena Ratajczak-Olszewska

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu

Dagmara Kawoń-Noga

Skład:

Łukasz Brudnik
Agnieszka Hałubiec

Adres redakcji:

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emanuela Smołki w Opolu
45-081 Opole, ul. Piastowska 18-20
tel. (77) 453 64 75
e-mail: redakcja@bibliotekarzopolski.pl

www.bibliotekarzopolski.pl

Spis treści

Od Redakcji 4

MATERIAŁY Z KONFERENCJI „EPOKA E-CZYTELNICTWA. BIBLIOTEKARSTWO W OBLICZU NOWYCH WYZWAŃ - (6 MARCA 2014 – WBP W OPOLU)

Jürgen Seefeldt, **Konsorcjum Wypożyczalni On-line w Nadrenii-Palatynacie** 5

Jiří Pavlík, **Możliwości wypożyczenia i korzystania z e-zbiorów czeskich bibliotek** 10

Blanka Snopková, **Słowackie biblioteki w dobie e-przemian: usługi biblioteczne dla użytkowników, którzy już nie piszą listów** 13

Małgorzata Góralska, **Elektronika w służbie czytelnika** 24

Ewa Jabłońska-Stefanowicz, **O autorach, którzy skaczą przez płot, czyli o nowych możliwościach publikowania** 29

Marcin Skrabka, **Rynek e-prasy w Polsce** 33

Agnieszka Hałubiec, **Książka elektroniczna w WBP w Opolu. Formy udostępnień i statystyki** 41

BIBLIOTEKA

Katarzyna Ostrowska-Pałyga, **Kronika działalności bibliotek publicznych w woj. opolskim w 2013 r.** 47

Relacje

Barbara Omeluk, **Tydzień Zakazanych Książek w MBP im. Jana Pawła II w Opolu** 68

Teresa Hruby, **„Senior w bibliotece” – spotkania i propozycje dla seniorów** 69

KULTURA: LITERATURA • KSIĄŻKA • CZASOPISMIENICTWO

Małgorzata Pindera, **Audiobooki z bibliotecznej kolekcji. Literatura młodzieżowa** 71

Agieszka Hałubiec, **Na regale. Przegląd nowości wydawniczych** 73

LOKALNE PRAWO BIBLIOTECZNE 75

REGION

Oprac. Krystyna Pawłowska, **ABC gmin powiatu opolskiego. Historia i współczesność gminy Prószków Cz. 4** 76

Hanna Jamry, **Nowości o Śląsku Opolskim - propozycje do księgozbioru podręcznego** 85

Magdalena Mączyńska, **Znani i nieznanani z regionu – przewodnik biobibliograficzny: Alojzy Smolka i Emanuel Smolka – patroni dwóch opolskich instytucji** 87

VARIA

W bibliotecznym obiektywie. Spotkania – wernisaże – jubileusze (zdjęcia ze zbiorów WBP w Opolu) 89

Od Redakcji

W 2013 roku konferencją „E-booki na e-regałach. Nowe technologie w bibliotekach”, zainicjowaliśmy dyskusję o zbiorach elektronicznych w polskich bibliotekach. Wydarzenie to cieszyło się dużym zainteresowaniem i dostrzegliśmy wówczas konieczność prowadzenia dalszej debaty w środowisku bibliotekarzy na temat nowych wyzwań, jakie stoją przed naszym zawodem w związku z powstaniem nowego modelu czytelnictwa, opartym na e-książce, e-prasie.

Zasygnalizowanie problemów oraz zainicjowanie dyskusji wokół e-książki podczas pierwszej konferencji, wymaga dalszego rozwoju i wymiany doświadczeń. Dlatego kolejna konferencja „Epoka e-czytelnictwa. Bibliotekarstwo w obliczu nowych wyzwań”, którą zorganizowaliśmy w tym roku stanowiła kontynuację działań związanych z edukowaniem bibliotekarzy w zakresie nowych technologii związanych z e-czytelnictwem.

Konferencja miała zasięg międzynarodowy. Gościliśmy przedstawicieli bibliotekarstwa niemieckiego, słowackiego i czeskiego, którzy podzielili się wiedzą na temat zbiorów elektronicznych w bibliotekach swoich krajów.

Sytuację bibliotek, możliwości uatrakcyjniania oferty bibliotecznej, pokazaliśmy na szerszym tle. Podczas konferencji pojawiły się wystąpienia wydawców, wykładowców akademickich, którzy pokazali przestrzeń i materię, w jakiej musi się poruszać współczesna biblioteka. Jak kształtuje się rynek e-prasy, co oferują wydawcy, autorzy, którzy za cel postawili sobie samodzielne publikowanie swoich utworów, a także, jak dalece zmienia się definicja, zakres pojęciowy samego e-booka.

E-świat jest w stałym rozwoju, aby nadążyć za tymi zmianami, należy bliżej przyjrzeć się nowym zjawiskom, również w sferze czytania. Konferencja umożliwiła poruszenie szeregu problemów i zagrożeń, jakie niesie ze sobą nowy model czytelnictwa dla bibliotekarstwa pojmowanego w sposób tradycyjny, gdzie dominuje książka papierowa.

W drugim wydaniu „Bibliotekarza Opolskiego” zapraszamy do lektury materiałów konferencyjnych.

Redakcja Bibliotekarza Opolskiego

Materiały z konferencji „Epoka e-czytelnictwa. Bibliotekarstwo w obliczu nowych wyzwań (6 marca 2014 – WBP w Opolu)

Jürgen Seefeldt

Centrum Bibliotek landu Nadrenia-Palatynat

Büchereistelle Koblenz

Konsorcjum Wypożyczalni On-line w Nadrenii-Palatynacie

1. Nadrenia-Palatynat (RLP) i Centrum Bibliotek landu Nadrenia-Palatynat (LBZ)
2. Wypożyczalnia Online RLP (2.1.-2.13)
  - oferta zbiorów, urządzenia
  - organizacja konsorcjum (biblioteki uczestniczące)
  - korzyści dla użytkowników
  - wsparcie LBZ, promocja
  - zapytania użytkowników, wykorzystanie Wypożyczalni Online
  - wyzwania / problemy, koszty

1. Nadrenia-Palatynat : struktura bibliotek – biblioteki publiczne

Kraj związkowy: 4 miliony mieszkańców, 24 powiaty

Biblioteki publiczne:

- 350 samorządowych bibliotek publicznych
- 400 wyznaniowych (kościelnych) bibliotek publicznych
- większość bibliotek jest bardzo mała (poniżej 5 000 zbiorów)
- ok. 80 (z 750) bibliotek prowadzonych jest przez personel zatrudniony na etacie
- ok. 85% bibliotek prowadzonych jest przez wolontariuszy

LBZ - Centrum Bibliotek landu Nadrenia-Palatynat

- 3 biblioteki naukowe (biblioteki „województwie”: Koblenz, Speyer, Zweibrücken)
- 2 Büchereistellen - jednostki służące bibliotekom publicznym różnymi serwisami/usługami do ich zadań należą:
  - akcje promocji czytelnictwa we współpracy z bibliotekami publicznymi, szkołami i przedszkolami,
  - centralna oferta serwisów/usług dla bibliotek publicznych i szkolnych:
  - jednym z nich jest Wypożyczalnia Online Nadrenii-Palatynatu

2. Konsorcja Wypożyczalni On-line (Onleihe) w Niemczech:

Istnieje około 25 konsorcjów w 16 krajach związkowych. Należy do nich ok. 1 500 bibliotek (stan na koniec 2013r.) W skład pojedynczego konsorcjum wchodzi od 10 do 70 bibliotek.

Onleihe jest w Niemczech wiodącą platformą wypożyczającą media cyfrowe (e-media). Dzięki Wypożyczalni On-line użytkownicy mogą korzystać on-line lub ściągnąć nieodpłatnie e-booki i e-audiobooki. Do ich dyspozycji jest ok. 120 000 tytułów. Onleihe działa także na urządzeniach mobilnych jak tablety, ipady, iphony i smartphony (Android).

Konsorcja Wypożyczalni On-line korzystają z oferty firmy Divibib GmbH (wirtualne biblioteki cyfrowe) z siedzibą w Wiesbaden, filię firmy ekz Bibliothekssysteme GmbH w Reutlingen.

Regionalne konsorcja noszą nazwy np. „Onleihe Hellweg-Sauerland”, „Onleihe-Verbund (konsorcjum) Hessen”, „e-Ausleihe (e-Wypożyczalnia) Neckar-Alb”, „Onleihe Ruhr”, „NBiB 24 – Biblioteki Dolnej Saksonii 24 h on-line”.

2.1 Strona internetowa e-wypożyczalni RLP - Onleihe-rlp.de

Strony internetowe regionalnych konsorcjów Wypożyczalni On-line są zbliżone graficznie i różnią się tylko kolorystycznie. Strona internetowa **Onleihe RLP** składa się z nagłówka „Header” i dwóch kolumn z zawartością „Content”. Nagłówek zawiera m.in. koszyk na zbiory „Medienkorb” i informacje o koncie „Konto”. Część dotycząca zawartości składa się z dwóch kolumn. Prawa kolumna zawiera listę bibliotek uczestniczących, cztery rodzaje zbiorów (e-Book, e-Audio, e-Video, e-Paper) i poniżej przykłady tytułów i okładek gazet i czasopism do wypożyczenia. Lewa kolumna zawiera okienko „Szukaj”, „Szybki dostęp”, „Pomoc” oraz sześć dostępnych głównych działów zbiorów (Biblioteka dla dzieci, Biblioteka dla młodzieży, Szkoła i nauka, Książki popularnonaukowe i poradniki, Literatura piękna i rozrywka, Muzyka).

2.2 Oferta zbiorów Onleihe.rlp.de

W styczniu 2014 r. dysponowała w sumie 15 000 licencjami zbiorów: ok. 8 500 e-booków, 4000 e-audiobooków (książka mówiona), 350 e-filmów (e-Video - filmy dla dzieci), 20 abonamentów tytułów e-czasopism (gazety i czasopisma, z ponad 1 000 pojedynczych zeszytów).

Dostępna jest następująca ilość zbiorów - wg poszczególnych działów:

Biblioteka dla dzieci – 1 750
Biblioteka dla młodzieży – 1 250
Edukacja i nauka - 1 000
Książki popularnonaukowe dla dorosłych - 6 000
Literatura piękna dla dorosłych - 5 000

Zbiory są do czytania i słuchania i można z nich korzystać na:

- komputerach osobistych
- laptopach, notebookach
- urządzeniach mobilnych, tj: ipady, iphony, smartphony i tablety (Android) dzięki odpowiednim aplikacjom.

Wybór tytułów/mediów następuje przez koszyk „Medienkorb”. Odłożone do niego tytuły zarezerwowane są przez ok. 30 minut, aby móc dalej wyszukiwać i wybierać zbiory. Do rzeczywistego czytania i słuchania konieczne jest ściągnięcie danych (Download).

2.3 Korzyści Wypożyczalni On-line względem tradycyjnego wypożyczenia książek:

Większa oferta dla wszystkich mieszkańców:

- + wirtualna filia biblioteki w internecie
- + dostępna 24 godziny przez 7 dni w tygodniu
- + dostęp z każdego miejsca, gdzie jest zasięg Internetu
- + zbiory do czytania i słuchania (także bez Internetu)
- + dostęp także dla niepełnosprawnych
- + legalne ściągnięcie (dzięki DRM)

+ brak opłat za upomnienia

+ bezpłatne dla wszystkich użytkowników (tzn. bez dodatkowych opłat, gdyż te zawarte są w zwyczajowo pobieranych rocznych opłatach za kartę czytelnika)

2.4. Jakie biblioteki wchodzą w skład konsorcjum onleihe-rlp.de?

Konsorcjum rozpoczęło działalność w październiku 2010 r.: 8 bibliotek.

Dołączyły do niego dalsze: w 2011 r.: + 4 biblioteki, w 2012 r. + 7 bibliotek, w 2013 + 10 bibliotek.

Z końcem 2013 r. było w nim łącznie 29 bibliotek.

Specyfika konsorcjum:

- współpraca: Centrum Bibliotek landu Nadrenia-Palatynat (Büchereistellen)
- grupa robocza *Onleihe* (wszyscy uczestnicy konsorcjum): 4-5 spotkań w roku
- oferta zbiorów: wspólna dla wszystkich przy współudziale wszystkich bibliotek
- wszystkie biblioteki na czas przynależności do konsorcjum *Onleihe* korzystają ze wszystkich zbiorów
- decyzje: wspólne podejmowanie decyzji (lub rozwiązania większościowe)
- wspólne materiały promocyjne
- wspólna strona internetowa Onleihe RLP
- zbiory Onleihe oferowane są także w lokalnych katalogach internetowych OPAC poszczególnych bibliotek

2.5. Materiały promocyjne

Afisze, plakaty, ulotki, zakładki, długopisy, podkładki pod myszki, duże banery z tkaniny z otworami do zamocowania

2.6 Wsparcie ze strony LBZ

- dotychczasowe wsparcie ok. 70 000 euro, rocznie ok. 20 000 euro,
- bezpłatne materiały promocyjne,
- koordynacja działań,
- pertraktowanie umów z dostawcą,
- reprezentowanie interesów przed instytucjami finansującymi biblioteki,
- realizacja finansowa rachunków,
- grupy robocze i szkolenia.

2.7. Jak funkcjonuje Onleihe-rlp?

Oferentem e-mediów (licencji) jest firma Divibib sp. z o o / ekz w Reutlingen, z którą każda z bibliotek zawiera umowę (prawa, koszty, łączy) za pośrednictwem koordynatora – LBZ. Każda z bibliotek podpisuje również umowę o współpracy z LBZ, w której regulowane są kwestie współpracy, płatności itp. LBZ organizuje spotkania grup roboczych, szkoleń, kształtowanie gromadzenia zbiorów, kształt strony internetowej itp. Biblioteki udostępniają Wypożyczalnię On-line (Onleihe) także przez swoje własne strony internetowe (OPAC), tzn. e-media są zawarte w katalogach uczestniczących bibliotek i mogą tam zostać wyszukane i wypożyczone.

Okres wypożyczenia e-mediów:

- e-książki – 14 dni
- e-audiobooki – 14 dni

e-filmy – 3 dni
e-czasopisma – 1 dzień
e-gazety – 1-4 godzin

2.8. Wyniki ankiety użytkowników z października 2011:

Pytanie: Jak często korzysta Pan/i z Wypożyczalni online?

- rzadko = 21 %
- przynajmniej 1 raz w miesiącu = 37 %
- przynajmniej 1 raz w tygodniu = 32 %
- codziennie = 10 %

Pytanie: W jakim wieku są użytkownicy Wypożyczalni Online?

- do 18 lat 6 %
- 19-29 lat 11 %
- 30-49 lat 52 %
- 50-65 lat 28 %
- powyżej 65 lat 3 %

Uczestnicy ankiety: 30 % mężczyźni, 70 % kobiety

2.9 Wyzwania i problemy

- Nie wszystkie wydawnictwa udostępniają *Onleihe* swoje e-zbiory, szczególnie uboga jest oferta czasopism
- e-książki w formacie e-pub (tekst dopasowuje się automatycznie do rozmiaru monitora). Zainteresowanie jest większe od oferty.
- Problemy techniczne:
  - DRM
  - Kompatybilność i jej brak w przypadku niektórych urządzeń – czytników (zwłaszcza Amazon „Kindle”)

- Budżet bibliotek jest często zbyt mały, aby sfinansować większą ofertę *Onleihe*
- Konkurencja: Amazon i duże wydawnictwa oferują własne platformy wypożyczalni e-zbiorów
-

Jednakże:

- Zainteresowanie użytkowników bibliotek ciągle rośnie (więcej użytkowników, więcej wypożyczeń)
- Liczby wypożyczeń rosną bardziej niż oferta (co roku o ponad 50 %)
- Coraz więcej bibliotek (także szkolnych) chce być uczestnikiem *Onleihe RLP*
-

2.10 Wypożyczenia *Onleihe* RLP

Wzrost wypożyczeń e-zbiorów w latach 2010-2013:

- 2010: 6 233 jednostek zbiorów
- 2011: 40 131
- 2012: 116 769
- 2013: 216 000

Użytkownicy łącznie (aktywni w miesiącu):

W 2011 r. : 750

w 2012 r.: 1 750

w 2013 r.: 3 500

Wypożyczenia on-line

2011 r.				2012 r.				2013 r.			
Konsorcjum 12 bibliotek				Konsorcjum 19 bibliotek				Konsorcjum 29 bibliotek			
styczeń	kwiecień	lipiec	październik	styczeń	kwiecień	lipiec	październik	styczeń	kwiecień	lipiec	październik
2.800	2.300	3.300	3500	7.700	8.100	9.900	11.100	15.000	15.800	18.400	21.100

2.11 Koszty Onleihe RLP

- (1) Złącza programu z systemem komputerowym (sensowne jest posiadanie własnego systemu bibliotecznego w sieci)
  - Koszty różne w zależności od systemu (jednorazowo ok. 2 000 – 4 000 euro w przypadku Web-OPAC => różni oferty)
- (2) Pierwsza instalacja: jednorazowo 2 400 euro (Divibib/ekz)
- (3) Bieżące koszty eksploatacyjne: ok. 100-200 euro/ miesiąc (Divibib/ekz)
- (4) Koszty zasobu podstawowego (licencje): 0,10 euro / na 1 mieszkańca (LBZ Koblenz)
- (5) Bieżące tworzenie zasobów (LBZ Koblenz):
  - 0,05 euro / mieszkańca w roku
  - Plus 3 % z budżetu biblioteki na zakup zbiorów

Orientacyjne koszty ogólne dla miasta liczącego 10 000 mieszkańców:

W pierwszym roku: ok. 8 500 euro

W drugim roku: ok. 3000 euro

1.13 Komentarz pewnego starszego użytkownika Wypożyczalni On-line:

Cytat: „Moja żona i ja, mamy już ponad 70 lat. Żona nie może już wychodzić z domu. Wypożyczalnia On-line jest dla nas ogromnym wzbogaceniem, z którego nie chcielibyśmy zrezygnować. Dziękujemy za tę rewelacyjną ofertę! Szczególne podziękowania kierujemy w stronę pracowników, za ich stałą gotowość do udzielania pomocy!”

tłumaczenie: Monika Wójcik-Bednarz

Inż. Jiří Pavlík

Instytut Informatyki Uniwersytetu Karola w Pradze

Możliwości wypożyczania i korzystania z e-zbiorów czeskich bibliotek

Słowem wstępu

Biblioteki w Republice Czeskiej podobnie jak biblioteki w innych krajach przekształcają się w centra informacji i kultury. Do czynników pobudzających transformację należą przede wszystkim rozwój łącz internetowych i urządzeń mobilnych – tabletów i smartfonów oraz nowe potrzeby i oczekiwania czytelników. Elementem nowych usług w bibliotekach jest również wypożyczanie lub udostępnianie e-książek i e-czasopism. Zakończony sukcesem i inspirujące transformacje bibliotek w Danii, Szwecji, Finlandii i w Holandii prezentuje projekt „Model programme for public libraries”¹.

Czeskie biblioteki wprowadzają do listy swoich usług wypożyczanie lub udostępnianie czeskich e-książek na platformach internetowych: eReading.cz, Flexibooks, Levná knihovna (Tania biblioteka), E-knihy do každé knihovny (E-książki do każdej biblioteki) i Open Library. Biblioteki dodają do zbiorów również e-książki uzyskane od wydawców lub w wyniku własnego procesu dygitalizacji i udostępniają je w instytucjonalnych systemach repozytoriów takich jak: Kramerius, Fedora, DigiTool/Rosetta, DSpace, CDS Inveno, Eprints lub w ramach internetowej usługi „ebrary DASH!”. Biblioteki integrują również w ramach swoich usług Open Access i Public Domain e-książki wydawane przykładowo przez Miejską Bibliotekę w Pradze, Morawskośląską Bibliotekę Naukową w Ostrawie, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Chemiczno-Technologicznej w Pradze, stowarzyszenie CZ.NIC lub wydawnictwo Computerworld. Zestawienie źródeł czeskich e-książek dla bibliotek znajduje się na stronie internetowej: „E-książki dla bibliotek (E-knihy pro knihovny)”².

Czeskie, a przede wszystkim duże biblioteki wojewódzkie i akademickie, oferują swoim czytelnikom również szerokie kolekcje e-książek i e-czasopism w języku angielskim. Do najważniejszych dostawców angielskojęzycznych e-książek i e-czasopism do czeskich bibliotek należą: Proquest ebrary, EBSCOhost, Metapress, Elsevier, Factiva, Knovel, Cambridge University, Univesity of California, Oxford University, Ovid, Sage, Gale, Springer, Taylor & Francis, Wiley, Westlaw, IEEE, Hein Online, BioOne, ACM, Brill, Alexander Street Press, Safari Books Online, DOAB, Haiti, OpenLibrary. W ramach portalu czeskich bibliotek: „Jednolite bramy informacyjne (Jednotné informační brány)”³, pod koniec 2013 roku było udostępnionych 88 089 e-książek, z czego 16 144 Open Access lub Public Domain, 55 950 tytułów e-czasopism, z czego 36 824 miało status tytułów: Open Access. Przeważnie są to e-książki i e-czasopisma w języku angielskim, nie mniej jednak do najbardziej poszukiwanych należą e-czasopisma w języku czeskim.

¹ Przykłady księgarni w projekcie Model programme for public libraries: modelprogrammer.kulturstyrelsen.dk/en/cases-for-inspiration/introduction-to-cases/#.UuDSxWQ1iJR

² Strona internetowa E-knihy dla księgarni: <https://sites.google.com/site/eknihyproknihovny>

³ Portal czeskich bibliotek Jednolita Brama Informacyjna: www.jib.cz

Aspekt prawny

Obecnie obowiązujące w Republice Czeskiej ustawy nie dają bibliotekom możliwości zakupu dowolnej e-książki na rynku i wypożyczania jej, tak jak jest to w przypadku książek drukowanych. Biblioteki mogą poddać digitalizacji zakupioną książkę drukowaną i udostępnić ją wyłącznie w pomieszczeniach biblioteki. Wyjątek tworzą książki, których prawa autorskie już wygasły. Poddane digitalizacji książki biblioteki mogą udostępnić bez ograniczeń przez internet. W przypadku niektórych e-książek mogą bezpośrednio u autora, wydawcy lub dystrybutora zakupić licencję do udostępniania lub wypożyczania. Autorzy i wydawcy e-książek w odróżnieniu od książek drukowanych nie mają także obowiązku przekazywania kopii do bibliotek określonych w ustawie.

Propozycje legislacyjne, które umożliwiłyby bibliotekom wypożyczanie wszystkich dostępnych e-książek na rynku a za pośrednictwem obowiązkowego przekazywania kopii umożliwiłyby także zabezpieczenie długotrwałej ochrony zostały przygotowane w ramach projektu e-depozyt Biblioteki Narodowej Republiki Czeskiej⁴. Propozycje służą jako materiał do dyskusji na posiedzeniach Centralnej Rady Bibliotekarskiej przy Ministerstwie Kultury Republiki Czeskiej reprezentującym biblioteki ze Związkiem Czeskich Wydawców i Księgarzy reprezentującym wydawcę a organizacją Dilia, reprezentującą interesy autorów i innych posiadaczy praw autorskich.

Czeskie biblioteki uczestniczą aktywnie również w procesie powstawania nowych przepisów UE⁵.

Rynek książek

Cztery największe czeskie księgarnie internetowe z e-książkami - Palmknihy, eReading.cz, Kosmas, Wooky – raportują sprzedaż w 2012 roku 187 tysięcy e-książek⁶.

Do pozostałych liczących się na rynku Republiki Czeskiej księgarni internetowych należą: Flexibooks, Apple iBooks Store, Google Play books, Martinus.cz. Na rynku działa wiele zaczynających lub mniejszych księgarni internetowych mających swoje specjalizacje, takich jak np.: Levná knihovna, Academia e-knihy, Libri, VirtBook, Wknihy.

W ramach współpracy hurtowej Palmknihy, Kosmas i Wooky sprzedają e-książki również we współpracy ze sklepami internetowymi, grupami medialnymi, domami księgarskimi lub z innymi partnerami handlowymi - Palmknihy: Knihy iDnes, Alza. Kosmas: Datart (wcześniej Palmknihy). Wooky: Rájknih.cz, ebux.cz, arara.cz, NeoLuxor.

Projekt eBookEater specjalizuje się w wydawaniu e-książek pisanych przez rozpoczynających swoją karierę pisarską autorów oraz książek, których prawa autorskie już wygasły. W przyszłości planuje się przekształcenie projektu w prywatną czeską księgarnię internetową, na wzór polskiej Legimi, niemieckiej Skoobe, hiszpańskiej 24Symbols, amerykańskiej Oyster lub Safari Books Online.

Wypożyczanie e-książek końcowym czytelnikom oferują księgarnie internetowe Flexibooks i eReading.cz.

⁴ Strona internetowa projektu e-deposit Biblioteki Narodowej CZ: <http://edeposit.nkp.cz/cs>

⁵ Strona internetowa Ministerstwa Kultury Republiki Czeskiej z informacjami dotyczącymi zmian w prawach autorskich na poziomie Komisji Europejskiej: www.mkcr.cz/cz/autorske-pravo/verejna-konzultace-evropske-komise-k-prezkoumani-unijni-upravy-autorskeho-prava-203130

⁶ W zeszłym roku Czesi kupili cztery razy więcej e-książek niż przed rokiem, w stronę tego rynku podążają już pozostali wydawcy; Lupa.cz:

www.lupa.cz/clanky/cesi-loni-koupili-ctyrikrat-vic-e-knih-nez-pred-rokem-na-trh-uz-miri-i-zbyvajici-vydavatele/

Oprócz Apple iBooks Store i Google Play Books na czeskim rynku działają również inne znane księgarnie internetowe, jednakże ich oferta w zakresie książek w języku czeskim jest jak na razie znikoma: Amazon Kindle Store, Kobobooks, LitRes.

Wielkość rynku z e-książkami w Republice Czeskiej według analiz Związku Czeskich Wydawców i Księgarzy⁷ oraz największej czeskiej internetowej księgarni Palmknihy⁸ rozwija się następująco: według szacunków w 2011 roku sprzedano 17 000 e-książek o wartości 2,5 mil. CZK. Na rynku było dostępnych 1 500 tytułów. W 2012 roku sprzedano 200 000 e-książek o wartości 29 mil. CZK. Na rynku było dostępnych 4 000 tytułów. W 2013 roku sprzedano 500 000 e-książek o wartości 90 mil. CZK. Co stanowi 1,5 % udziału w całkowitej sprzedaży książek. Na rynku znajdowało się 6 500 tytułów. W 2015 roku wartość sprzedaży e-książek szacowana jest na 1 miliard CZK, co będzie stanowić około 15% udziału w rynku księgarskim.

tłumaczenie: Sebastian Faron

---

⁷ Wiadomość Związku Czeskich Wydawców i Księgarzy: Sprzedaż e-książek w Republice Czeskiej szybko wzrasta, Lupa.cz: <http://www.lupa.cz/clanky/e-knihy-prodej>

⁸ Palmknihy.cz: Obroty rynku z e-książkami w tym roku wzrosną do poziomu 90 mil. CZK; finance.cz: finance.cz

Dr Blanka Snopková
Państwowa Biblioteka Naukowa w Bańskiej Bystrzycy

Słowackie biblioteki w dobie e-przemian: usługi biblioteczne dla użytkowników, którzy już nie piszą listów

Streszczenie

Referat skupia się na problematyce udostępniania e-źródeł, w szczególności e-książek w bibliotekach na Słowacji i został przygotowany w oparciu o badania przeprowadzone w bibliotekach publicznych o zasięgu wojewódzkim, bibliotekach akademickich oraz w państwowych bibliotekach naukowych. Prezentuje krajowe licencje na podstawie, których czytelnicy mają dostęp do zagranicznych baz danych całych tekstów, skupia się nad możliwościami dostępu do e-książek, które biblioteki stwarzają swoim użytkownikom za pośrednictwem własnych umów licencyjnych z dostawcami. Na marginesie autorka zajmuje się również ograniczeniami wynikającymi z obowiązującego prawa autorskiego i ogólnoeuropejskiej inicjatywy, którą wspiera EBLIDA. Doświadczenia związane z wykorzystywaniem baz danych własnych tytułów elektronicznych w bibliotekach oraz z wykorzystywaniem czytników przedstawione jest na przykładach pochodzących z niektórych bibliotek na Słowacji.

***

Dzisiejsza generacja osób w wieku 40+ jest świadkiem ogromnych zmian – to tak jakby całe realne życie człowieka zawęziło się do przestrzeni wirtualnej. Znalazła się w jakimś labiryncie luster, w którym rzeczywista przestrzeń i jego obraz zlewają się razem i bardzo trudno jest odnaleźć drogę naprzód. Jest świadkiem wejścia nowej generacji, która przedkłada wirtualne przyjaźnie ponad te realne, wirtualne rozmowy na czatach ponad spotkania w realu, krótkie wiadomości na Facebooku, ewentualnie wiadomość email lub sms – pozbawiony interpunkcji, ponad napisanie listu, lub pocztówki, wirtualne zwierzątko ponad zwyczajnego „futrza”, czasami nawet preferują wirtualną rodzinę zamiast swojej prawdziwej rodziny ze skóry i kości....

Dążenia jednostek do tego, aby prawie wszystkie swoje sprawy załatwiać on-line doprowadziła do przeniknięcia elektroniki do wszystkich obszarów życia, w tym także do bibliotek. Era elektroniczna, e-papier, e-atrament, e-książka, stały się pojęciami, które z dnia na dzień wymagają coraz większej uwagi ze strony pracowników bibliotek. E-generacja użytkowników bibliotekarsko-informacyjnych usług coraz częściej wymaga, aby dokumenty były udostępniane w nowy sposób – za pośrednictwem internetu i aby zainteresowani mieli do nich nieograniczony dostęp, z dowolnej lokalizacji i w dowolnym czasie, bez jakichkolwiek ograniczeń, z szybkim dostępem do treści i prostą nawigacją doprowadzającą do poszukiwanych informacji.

Tradycyjne versus elektroniczne

Książki elektroniczne nie są pojęciem nowym. Wydawnictwa zajmują się możliwością elektronicznego dystrybuowania publikacji już od kilku dziesięcioleci. Jednak dopiero w nowym tysiącleciu ten segment rynku rozwinął się do rzeczywiście ogromnych rozmiarów i wkroczył na drogę ciągłego wzrostu, który jest wspierany wyraźnym rozwojem technologicznym. Każdego roku można obserwować intensywniejszy wzrost korzystania z książek elektronicznych. Tego trendu nie mogły oczywiście zignorować również biblioteki - zadanie polegające na zapewnieniu czytelnikowi bogatej oferty książek elektronicznych stało się dla bibliotek naprawdę dużym wyzwaniem. Starają się one rozszerzać swoją ofertę o książki elektroniczne, poszukują odpowiednich dostawców i form akwizycji dokumentów elektronicznych a czasem przejmują nawet rolę wydawców e-dokumentów. Często

rodzi się pytanie, czy z czasem tradycyjne biblioteki zmienią się na wirtualne. Przykładają się do tego w szczególności słowa znanych osobistości, np. według Dicka Brassy, wiceprezesa ds. rozwoju technicznego firmy Microsoft, już w 2018 roku nie będą istniały gazety i czasopisma w formie, z jaką kojarzymy je dzisiaj. Czy rzeczywiście możemy wierzyć w takie wizje? Większość specjalistów zgadza się ze stwierdzeniem, że w najbliższej przyszłości nie należy oczekiwać, aż takich zmian. Zatem jakie są właściwie korzyści z e-książek w porównaniu z tymi drukowanymi? Autorki Babicová i Krjaková podsumowały je w pięciu „K” (korzyściach)¹:

- a) brak ograniczeń fizycznych – o ile klasyczną książkę możemy sobie dotknąć rękoma, to w przypadku elektronicznej mamy do czynienia tylko z formą niematerialną. Żadnych rozmiarów, stała wielkość liter, zostają tylko dane o liczbie znaków, ewentualnie słów;
- b) brak ograniczeń zawartości – możliwość korzystania z linków umożliwia przełączenie się z tekstu książki na tekst umieszczony „poza książką”, co tworzy zupełnie nowy wymiar czytania;
- c) praca z tekstem / indywidualizacja książki – w przypadku książki klasycznej nie dopuszczalne jest robienie sobie w niej notatek, książka elektroniczna umożliwia jednak umieszczanie własnych notatek, jak również pracę z tekstem w zależności od własnych potrzeb;
- d) nie zajmują miejsca;
- e) udogodnienie dla niedowidzących (wybór rozmiaru czcionki), niewidomych (możliwość włączenia odczytu tekstu), itp.

Z uwagi na pochodzenie e-książki można podzielić na poddane digitalizacji i tzw. born digital, czyli „dokumenty elektroniczne, nie będą posiadały analogowego odpowiednika, tj. nie powstały ani w wyniku digitalizacji analogowej formy (np. wydrukowanej książki), ani nie zakłada się, że mogą zostać przeniesione do formy analogowej. Przykładem jest strona internetowa. Ze względu na brak analogowego odpowiednika podnosi się ryzyko jej uszkodzenia, zdeformowania lub utraty”.²

Stan dyskusji naukowej dotyczącej problematyki udostępniania e-zbiorów

O tym, że bibliotekarze zrozumieli nieuchronną potrzebę skupienia się nad problematyką budowania e-zbiorów w bibliotekach oraz ich udostępniania i z dużym zaangażowaniem i wigorem zajęli się rozwiązywaniem problemów z tym związanych, świadczą liczne spotkania naukowe – seminaria i konferencje w poszczególnych regionach, ale również na poziomie międzynarodowym. W wyniku współpracy partnerskiej z WBP w Opolu, z którą Państwowa Biblioteka Naukowa w Bańskiej Bystrzycy współpracuje już od dekady nie tylko w zakresie wymiany książek, ale w szczególności w zakresie wymiany stażowej pracowników oraz w obszarze naukowo-badawczym, dzięki czemu mamy możliwość obserwowania rozwoju bibliotekarstwa – również tego elektronicznego, w Polsce³. Cieszę się, że w wyniku zaproszenia wystosowanego przez kolegów z Opola mogę w ramach konferencji „Epoka e-czytelności”, zaprezentować stan wykorzystania e-zbiorów w bibliotekach na Słowacji.

¹ BABICOVÁ, Zuzana – KRJAKOVÁ, Iveta. Książka elektroniczna – nowa forma czy filozofia? In: ITlib, 2012, nr 3. [Cytat z: 3.02.2014]. URL: http://itlib.cvtisr.sk/archiv/2012/3/elektronicka-kniha-nova-forma-alebo-filozofia.html?page_id=496.

² CUBR, Ladislav – HAVLOVÁ, Jaroslava. Born digital. In KTD: Czeska baza danych terminologii bibliotekarskiej i nauk informatycznych (TDKIV) [baza danych on-line]. Praga: Księgarnia Narodowa Republiki Czeskiej, 2003. [Cytat z: 3.02.2014]. URL: http://aleph.nkp.cz/F/X77478P6KKF99769LVHRH3IN7E9CFMCK99PTQ74ARX5E7NQC4A-06128?func=find-b&find_code=WTD&x=0&y=0&request=born+digital&adjacent=N.

³ BRUDNIK, Łukasz. Sposoby pozyskiwania czytelników w erze multimedialnej w Wojewódzkiej Publicznej Bibliotece w Opolu. In: Konkurencyjność bibliotek w czasach omni-medialnych = Competitiveness of the Libraries in the omni-media ages. Bańska Bystrzyca: Państwowa Biblioteka Naukowa, 2013, s. 57 – 65.

JAMRY, Hanna. Wojewódzka biblioteka publiczna w Opolu – księżniczą regionalną In: Znaczenie osobistości dla miast i regionów: biblioteki i budowanie regionalnych baz danych. Bańska Bystrzyca: Państwowa Biblioteka Naukowa, 2012, s. 55 – 65.

Pomimo tego, że temat budowania i udostępniania e-zbiorów jest nadzwyczaj gorący, to na Słowacji nie została mu poświęcona fachowa inicjatywa z wydzielonym periodykiem, w którym śledzono by nieustanny rozwój zagadnienia i który kreowałby przestrzeń do wymiany doświadczeń, prezentowałby dostawców pełnotekstowych baz danych lub wystawców e-książek.

Częściowo tej problematyce była poświęcona konferencja „Biblioteka elektroniczna“, która odbywa się dwa razy do roku w Jasnej na terenie Niżnych Tatr i skupiała się w szczególności na zagadnieniu digitalizacji, rozwoju nowych technologii i ich zastosowaniu w praktyce bibliotecznej. Czasami któryś z dostawców zagranicznych baz danych się postara, ale takie prezentacje są wąsko skupione na produkcie danej firmy. Kilka z wykładów w danym temacie zostało opublikowanych w trzecim numerze czasopisma specjalistycznego ITlib w 2012 roku, które zostało tematycznie poświęcone problematyce e-książek.

Ponadto z uwagi na brak platformy wzajemnej wymiany myśli pomiędzy wydawcami i bibliotekarzami pracownicy bibliotek skarżą się, że słowaccy i czescy wydawcy nie potrafią sobie wyobrazić tego, co bibliotekarze mają na myśli mówiąc o „e-książce w bibliotekach.“ Aktualny stan jest taki, że bibliotekarze niechętnie akceptują warunki zarówno słowackich jak i czeskich wydawców podczas zakupu oferowanych przez nich tytułów elektronicznych a sprzedawcy książek nie są znowu ugodowi wobec wymagań stawianych przez biblioteki. Jak jednak opisuje prezes stowarzyszenia bibliotek EBLIDA⁴ – Klaus-Peter Böttger⁵ swoje rokowania z niemieckimi związkami wydawców, to sytuacja w Niemczech nie jest o nic lepsza: „Wydawnictwa, które odmawiają udzielenia licencji, wypominają bibliotekom rynkowy kanibalizm. Oprócz tego nas bezprawnie obwiniają, że zawartość naszych portali internetowych nie jest zabezpieczona przed nielegalnym pobieraniem i tworzeniem pirackich kopii“⁶.

Ponieważ nie było za wiele odpowiedniej literatury, z której mogłabym czerpać podczas opracowywania referatu na niniejszą konferencję, postanowiłam przeprowadzić badanie, skupione na stwierdzeniu stanu faktycznego w największych, ewentualnie w najważniejszych bibliotekach na Słowacji na dzień 31 stycznia 2014r. Do badań włączyły się biblioteki publiczne o zasięgu wojewódzkim, państwowe biblioteki naukowe oraz biblioteki akademickie największych uniwersytetów, które wypełniły formularz zawierający siedem pytań. Cztery pytania dotyczyły baz danych e-książek pozyskiwanych przez biblioteki w ramach własnych umów licencyjnych (nazwa bazy danych i liczba e-książek, które zostały zakupione, dostawca bazy danych i sposób akwizycji e-książek w ramach danej bazy danych). Trzy pytania dotyczyły wykorzystania czytników e-książek w bibliotekach (liczba i typ czytników, liczba w ten sposób udostępnianych dokumentów). Do wypełnionych formularzy koledyż i koleżanki bibliotekarze dołączyli również komentarze opisujące ich doświadczenia, pomysły na poprawę, itp.

Udostępnianie e-książek na Słowacji a ustawa o prawach autorskich⁷

Nawet, jeśli papierowe książki tradycyjne różnią się od książek elektronicznych jedynie swoją formą, lub nośnikiem, to z prawnego punktu widzenia, w tym czy biblioteka kupi wersję papierową, czy elektroniczną jest ogromna różnica. W ujęciu tradycyjnym książka staje się własnością kupującego, jednak w przypadku książki elektronicznej biblioteka zyskuje w większości jedynie prawo dostępu. O ile w obszarze wypożyczenia dokumentów drukowanych obowiązująca ustawa o prawach autorskich precyzuje bibliotekom na Słowacji dokładne warunki korzystania z dzieła i jego wypożyczenia czytelnikom, które są realizowane na podstawie umów (porozumień) zawartych pomiędzy Ministerstwem Kultury Słowacji i poszczególnymi związkami autorów, to te

⁴ European Bureau of Library, Information and Documentation Associations – Europejskie biuro stowarzyszeń bibliotekarskich, informacyjnych i dokumentacyjnych.

⁵ Już w chwili, kiedy w dniu 10.05.2012 na walnym zgromadzeniu członkowskich stowarzyszeń bibliotekarskich EBLIDA w Kopenhadze został wybrany na prezesa tego stowarzyszenia, uznał za najbardziej naglące zadanie stowarzyszenia ustalenie warunków do wypożyczenia e-książek w bibliotekach publicznych. Patrz: Neuer Präsident des europäischen Bibliotheksverbandes EBLIDA ist Klaus-Peter Böttger aus Essen.[Cytata z: 3.02.2014] URL: www.bibliotheksverband.de/blog/neuer-prasident-des-europaischen-bibliotheksverbandes-ebilda-ist-klaus-peter-bottger-aus-essen/.

⁶ GIERSBERG., Dagmar. Prawo do czytania książek elektronicznych – Kampania popierająca książki elektroniczne w bibliotekach [Cytat z: 3.02.2014]. URL: www.goethe.de/ins/sk/bra/kul/mag/biw/sk12084378.htm.

⁷ Ustawa nr 618/2003 o prawie autorskim i prawach powiązanych z prawem autorskim (ustawa o prawach autorskich).

warunki nie dotyczą udostępniania e-dokumentów. W rozumieniu ustawy nawet publikowanie okładki książki w katalogach on-line jest zabronione. Książki, które mają załącznik elektroniczny (w formie CD, DVD) wypożyczone są czytelnikom do domu w niekompletnym stanie – bez tego załącznika, co wielu korzystających z usług bibliotecznych uznaje za naruszenie ich prawa do informacji a na podstawie doświadczeń z praktyki nawet samym autorom się nie podoba, że ktoś w ten sposób przycina ich kompaktowe dzieło. Wypożyczenie do domu nagrań dźwiękowych lub wideo pozostaje w bibliotekach na Słowacji prawdopodobnie tylko w sferze marzeń. Problematyka ochrony prawa autorskich książek elektronicznych, jak również ograniczeniami w ich udostępnianiu na terenie Słowacji zajmuje się profesor Martin Konvit⁸.

Bardzo smutny wydaje się fakt, iż słowacki czytelnik ma obecnie możliwość komfortowego dostępu do zagranicznych pełnotekstowych baz danych na odległość, ale aby studiować słowacką literaturę (również naukową) jest nadal zmuszony do wydeptywania ścieżki do biblioteki. Dodatkowo, podobnie jak w Republice Czeskiej, doszło od 2010 roku do przerwania budowy Słowackiej Narodowej Bibliografii Artykułów, zatem słowacki czytelnik nie ma nawet możliwości odnalezienia odpowiedniego referatu i artykułów za pomocą baz danych. Rozwój nie tylko nie posuwa się na przód, ale cofnęliśmy się o dekady w tył – czytelnik jest zmuszony wypożyczać w czytelnicy setki numerów periodyków naukowych i przeszukiwać je ręcznie⁹.

To pewne, że w większości krajów europejskich dalszy rozwój w udostępnianiu e-dokumentów w bibliotekach spowolnił, albo nawet zatrzymał się w związku z drakońskimi prawami autorskimi. Coraz częściej mówi się o potrzebie wytworzenia ogólnoeuropejskich ram prawnych, które regulowałyby sposób obchodzenia się w bibliotekach z mediami elektronicznymi. Celem jest zapewnienie obywatelom Unii Europejskiej kompleksowego i wolnego dostępu do dokumentów elektronicznych i ochrona interesów bibliotek w świecie elektronicznym. Znaczącą inicjatywę w tym kierunku rozwija europejskie stowarzyszenie bibliotek EBLIDA. 23.04.2014 odbędzie się ogólnoeuropejska kampania Prawo do czytania książek elektronicznych (The Right to E-read)¹⁰. „Żądamy dla wszystkich obywateli Unii Europejskiej prawa do pełnego i wolnego dostępu do informacji elektronicznych w bibliotekach”, powiedział w rozmowie prezes stowarzyszenia EBLIDA Klaus-Peter Böttger. „Równocześnie chodzi o to, abyśmy chronili interesy bibliotek w świecie elektronicznym. To niedopuszczalne, aby użytkownicy bibliotek zostali wykluczeni i nie mogli korzystać z części spektrum publikacji komercyjnych wydawanych przez wydawnictwa”¹¹.

Słowaccy bibliotekarze z pewnością wesprą tę ogólnoeuropejską inicjatywę za pośrednictwem działań podejmowanych przez swoje związki branżowe¹². Bardzo byśmy byli zadowoleni, gdybyśmy w tym zakresie mogli się już zajmować podobnymi problemami, jakimi zajmują się koledzy z USA, gdzie według najnowszych artykułów branżowych w związku z udostępnianiem e-dokumentów zajmują się głównie problemami organizacyjnymi i ekonomicznymi – rozwój rynku spowodował utworzenie wielkiej ilości firm, które formalnie oferują tę samą usługę, różniącą się jednak zawartością a biblioteki muszą wybrać z ogromnej ilości dostawców takiego, który będzie potrafił zaoferować jak najwięcej książek, na jak najbardziej korzystnych warunkach finansowych.

E-zbiory w bibliotekach na Słowacji i ich wykorzystanie

Licencje narodowe

W kwestii udostępniania e-zbiorów wyjątkowo korzystne dla bibliotek na Słowacji są licencje narodowe na dostęp do zagranicznych elektronicznych baz danych, w szczególności w ramach projektu NAVIGA, projektów NISPEZ I i II¹³ oraz narodowa licencja dostępu do baz danych EBSCO.

⁸ KONVIT, Martin. Książki elektroniczne z punktu widzenia prawa [on-line]. In: Biblioteka, 2012, rocznik 13, nr 6, s. 9 – 13. [Cytat z 3.02.2014]. URL: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2012/jun/09.pdf.

⁹ SNOPOKOVÁ, Blanka. Quo vadis bibliografia? Bibliograf i/lub twórca metadanych. [Cytat z 3.02.2014]. URL: www.snk.sk/swift_data/source/NBU/Zborniky/12_BK/Snopkova.pdf.

¹⁰ Patrz przypis nr 6.

¹¹ Patrz przypis nr 6.

¹² Związek Bibliotekarzy Słowackich (SSK) oraz Słowacki Związek Bibliotek (SAK).

¹³ Narodowy system informacyjny wspierania badań i rozwoju na Słowacji – dostęp do elektronicznych źródeł informacji (NISPEZ).

Jednym z projektów narodowych był projekt Stworzenia sieci z powiązаныmi informatycznie bibliotekami naukowymi, akademickimi i specjalistycznymi oraz ich modernizacja¹⁴, lepiej znany jako: projekt NAVIGA. Partnerem wiodącym projektu była Słowacka Biblioteka Narodowa w Martinie, partnerami projektu było dziesięć kolejnych bibliotek: Centralna Biblioteka Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie, sześć bibliotek akademickich¹⁵ oraz trzy państwowe biblioteki naukowe w Bańskiej Bystrzycy, Preszowie i Koszycach. Elementem tego projektu, realizowanego w latach 2008 – 2013, było udostępnienie aplikacji internetowej do zarządzania zewnętrznymi źródłami informacyjnymi i praw dostępowych użytkowników NAVIGA, która służy do przeglądania, wyszukiwania, selekcjonowania i zarządzania zewnętrznymi źródłami informacji w bibliotekach, rejestrowania, aktywacji i zarządzania prawami dostępu użytkowników do poszczególnych źródeł zewnętrznych, uprawniania bibliotekarzy do dodawania i edycji zewnętrznych źródeł informacji.

Za pomocą zdalnego dostępu czytelnicy bibliotek biorących udział w projekcie mają dostęp do dziewięciu baz danych: bazy danych Springer e-books, zawierającej rozbudowaną światową kolekcję książek elektronicznych z lat 2007 – 2009 w wersji pełnotekstowej, dostępnych za pośrednictwem platformy SpringerLink, w liczbie 10 800 tytułów; SAGE Premier 2008 – 2009, zawierająca pełne treści ponad 480 czasopism z obszaru nauk społecznych, humanistycznych i przyrodniczych; Elsevier Engineering Village – REFEREX oferującej dostęp do referencyjnych tytułów maszynowych w formacie e-book z obszaru materiałów i mechaniki, elektroniki i elektrotechniki, chemii, petrochemii i procesów; Elsevier-SD-Encyclopedies and RefWorks zawierającej informacje encyklopedyczne z obszaru materiałów kompozytowych, chemii, nauk analitycznych, biologii, fizyki, energii elektrycznej, przemysłu rolnego, nauk przyrodniczych, systemów informacyjnych, mediów, komunikacji i nauk o języku; bazy danych E-books Elsevier Science 2008 zawierającej ponad 3500 książek – w pełni zintegrowanych z usługą ScienceDirect, która jest uznawana za najbardziej znaczącą na świecie platformę źródeł pełnotekstowych z obszaru nauki i badań; bazy danych wydawnictwa Emerald Emerald Insight 2007 – 2009 (Emerald Management First, BestofBiz, Emerald Management Xtra (EMX175), The Emerald Business and Management Collection (E-bundles (series and serials from Elsevir) Management, Business and Economics), The Emerald Social Sciences Collection), zawierającej pełnotekstowe czasopisma i wybrane najlepsze „top” artykuły z obszaru handlu, zarządzania, marketingu, księgowości, finansów, ekonomii, badań rynku, praw przemysłowych i raportów dotyczących sytuacji poszczególnych krajów świata; InterScience E-books – kolekcji 533 e-książek zorientowanych na handel, chemię, technologie obliczeniowe, nauki przyrodnicze, maszynoznawstwo, prawo, matematykę, statystykę, polimery i naukę o materiałach; bazy danych: InterScience Reference Works zawierającej encyklopedie i podręczniki referencyjne zorientowane głównie na chemię, naukę o materiałach i polimerach, technologie obliczeniowe i nauki przyrodnicze. Wszystko jest dostępne za pośrednictwem platformy InterScience wydawnictwa John Wiley and Sons, które z globalnego punktu widzenia stanowi jedną z najbardziej znaczących akademickich multidyscyplinarnych pełnotekstowych baz danych oraz pełnotekstową bazę danych IET Digital Library¹⁶ zorientowaną na komunikację, kontrolę, elektronikę, technologie informacyjne, zarządzanie, produkcję, energię i transport.

Pomimo tego, że projekt NAVIGA zakończył się w zeszłym roku, platforma działa nadal, czytelnicy mogą wymienione bazy danych, wraz z dostępem do ponad 22 500 e-książek wykorzystywać bez ograniczenia. Prawdopodobnie jednak statystyki dotyczące wykorzystania baz danych nie będą udostępniane bibliotekom.

Bazy danych EBSCO pojawiły się na Słowacji już pod koniec 1999 roku w ramach projektu eIFL Direct (Electronic Information For Libraries Direct), przy którym współpracowała Fundacja Otwartego Społeczeństwa z Bratysławy, która finansowała bazy danych dla słowackich bibliotek jeszcze w 2000 roku. W 2001 roku do finansowania

¹⁴ Projekt był realizowany w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Przemysł i usługi, priorytet Wzrost konkurencyjności przemysłu i usług z wykorzystaniem rozwoju krajowego potencjału wzrostowego, działanie Wsparcie budowy i rekonstrukcji infrastruktury.

¹⁵ Słowacka biblioteka chemiczna przy FCHPT STU w Bratysławie, Biblioteka Uniwersytecka przy Uniwersytecie św. Cyryla i Metodego w Trnawie, Słowacka Rolnicza Biblioteka przy Słowackim Uniwersytecie Rolniczym w Nitrze, Biblioteka Uniwersytecka przy Trenczyńskim Uniwersytecie Alexandra Dubczeka w Trenczynie, Biblioteka Uniwersytecka przy Uniwersytecie Żylińskim w Żylinie, Słowacka Biblioteka Leśna i Drzewna przy Uniwersytecie Technicznym we Zwoleniu.

¹⁶ Z pod prasy wydawnictwa Institution of Engineering and Technology.

dołożyło się Ministerstwo Edukacji Słowacji, Słowacka Biblioteka Lekarska z Państwowego Funduszu Zdrowia (Ministerstwo Zdrowia Słowacji), Państwowy Fundusz „Pro Slovakia” (Ministerstwa Kultury Słowacji), Biblioteka Uniwersytecka w Bratysławie (Ministerstwo Kultury Słowacji) i Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie (Ministerstwo Edukacji Słowacji). Począwszy od 2003 roku bazy danych EBSCO finansuje tylko Słowacka Biblioteka Narodowa jako „licencję narodową” dla wszystkich słowackich bibliotek akademickich, naukowych, publicznych i specjalnych. W 2008 roku Słowacka Biblioteka Narodowa podpisała w Martinie z firmą EBSCO Publishing nową umowę licencyjną na dostęp do baz danych z rozbudową elektronicznych źródeł informacji. Dostęp do tych baz danych mają wszystkie typy niekomercyjnych bibliotek – akademickie, naukowe, medyczne, publiczne, narodowa i parlamentarna, biblioteki ministerstw, organizacje pozarządowe, które świadczą usługi publiczne. Obecnie w pełni aktywnych i zarejestrowanych jest 153 słowackich bibliotek.

Projekt Narodowy NISPEZ realizuje Centrum Informacji Naukowo-Technicznych Słowacji w Bratysławie od grudnia 2008r. Projekt jest finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a włączyło się do niego 25 bibliotek (obok bibliotek akademickich również Centralna Biblioteka Słowackiej Akademii Nauk oraz Bibliotek Uniwersytecka w Bratysławie, która jest biblioteką naukową). Głównym celem projektu jest wsparcie informacyjne pracowników naukowych na Słowacji. W ramach projektu dostępnych jest 13 baz danych, które są udostępniane poszczególnym instytucjom włączonym w projekt udostępniane w zależności od specjalizacji danej szkoły wyższej, uniwersytetu lub biblioteki naukowej. Oprócz pełnotekstowych i bibliograficznych baz danych częścią oferowanej kolekcji są również bazy danych cytatów i scientometrii¹⁷. Ponieważ projekt kończy się w maju 2014 roku, to już od zeszłego roku przygotowywana jest jego kontynuacja – projekt NISPEZ II.

Własne dostępy licencyjne bibliotek na Słowacji do zagranicznych baz danych e-książek

Obok licencji narodowych biblioteki umożliwiają użytkownikom uzyskiwanie dostępu do zagranicznych źródeł elektronicznych również w ramach własnych umów licencyjnych z dostawcą baz danych. Do sprawdzonych dostawców zagranicznych baz danych e-książek, z których usług najczęściej korzystają biblioteki na Słowacji, należą firmy Albertina icome Bratysława, Suweco i Slovart G.T.G. Niektóre biblioteki mają umowy również bezpośrednio z zagranicznymi firmami i wydawcami. Pakiety oferują dzisiaj komfortowy dostęp do wybranych kolekcji książek branżowych (ebrary oferowane przez firmę Proquest, eBook Collection oferowane przez firmę EBSCO itp.) z różnymi możliwościami aplikacji (dostęp on-line / offline, własne konto, podstawowe / zaawansowane wyszukiwanie, kopiowanie i wklejanie tekstu i inne). Użytkownik może mieć dostęp bezpośredni (kontrola IP instytucji lub hasło) lub dostęp zdalny (osobisty numer identyfikacyjny „ID” i hasło).

W trakcie roku biblioteki korzystają z testowych dostępu do różnych baz danych e-książek i e-periodyków i na podstawie statystyki wykorzystania biorą pod uwagę możliwość dalszego zakupu w kolejnym roku.

Najwięcej e-książek oferuje swoim czytelnikom Biblioteka Uniwersytecka w Bratysławie. Za pośrednictwem licencji zakupiła dostęp do bazy danych World eBook Library (około 3 000 000 e-książek) i bazy danych eBook Public Library Collection z EBSCO (25 000 e-książek).

Centrum Informacji Naukowo-Technicznych Słowacji w Bratysławie wzbogaca swój księgozbiór o książki elektroniczne już od ponad 8 lat a w ostatnich latach udostępnia swoim użytkownikom e-książki również bez wychodzenia z domu. Na podstawie własnych umów licencyjnych udziela im dostępu do prawie 2 000 e-książek¹⁸. Niektóre tytuły są zakupywane jako zakup na stałe, jednak większość tytułów jest udostępniana na podstawie rocznej przedpłaty.

Centralna Biblioteka Słowackiej Akademii Nauk (SAV) w ramach rocznego abonamentu udostępnia swoim użytkownikom ponad 120 000 e-książek zgromadzonych w bazie danych EBSCO eBook Academic Subscription Collection oraz kolejnych 50 tytułów zakupionych z wydawnictwa Wiley.

¹⁷ ACM, Art Museum Image Gallery, Gale Virtual Reference Library, IEEE Xplore, Knovel Library, SpringerLink, Web of Knowledge – Current Contents a Web of Science, ProQuest Central, ScienceDirect, SCOPUS, Wiley Online Library.

¹⁸ Safari TechBooks (60), KNOVEL (wyše 1700), ELSEVIER (18), EBSCO (95), IGI GLOBAL (57), Wiley (4) a ebrary (22).

Państwowe biblioteki naukowe również starają się zaoferować swoim odwiedzającym dostęp do zagranicznych e-książek. Państwowa Biblioteka Naukowa w Preszowie kupiła dla swoich czytelników na stałe 80 tytułów specjalistycznych książek elektronicznych z Cambridge University Press i już zamówiła kolejnych 20 tytułów. Rozpoczęto z udostępnianiem e-książek za pośrednictwem konkretnego adresu IP w bibliotece, jednakże w krótkim czasie (po zakupie serwera dużej pojemności) czytelnik już nie będzie musiał przychodzić czytać e-książki do biblioteki, tylko będzie miał komfortowy dostęp do książek za pośrednictwem hasła dostępu i loginu z poziomu swojego domowego komputera. Państwowa Biblioteka Naukowa w Bańskiej Bystrzycy od stycznia 2013r. oferuje swoim czytelnikom zdalny dostęp do 25 234 tytułów książek z bazy danych ebrary Public Library Complete. Od dwóch lat dostęp do tej bazy jest zapewniony dzięki opłacaniu z góry abonamentu rocznego. Już kolejny rok z rzędu dzięki współpracy z biblioteką z Szanghaju czytelnicy biblioteki mają dostęp do bazy danych kolejnych 1 284 e-książek w języku angielskim.

Biblioteka Akademicka Uniwersytetu Komeńskiego, największego słowackiego uniwersytetu, zapewniła w formie rocznego abonamentu dla wszystkich bibliotek wydziałowych dostęp do 84 359 e-książek w ramach bazy danych ebrary Academic Complete oraz do 119 755 e-tytułów w ramach bazy danych eBook Academic Collection z EBSCO. Oprócz tego biblioteki wydziałowe zapewniają sobie również inne dostępy, w ramach swoich umów licencyjnych – biblioteka Wydziału Medycyny Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie oferuje swoim czytelnikom kolejnych 95 tytułów¹⁹. Pomimo tego wśród bibliotek akademickich można znaleźć również takie, które swoim czytelnikom nie oferują e-książek (Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Konstantyna Filozofa w Nitrze, Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu w Trnawie i inne).

Zupełnie inna sytuacja jest w bibliotekach publicznych o zasięgu wojewódzkim²⁰, które nie oferują e-książek swoim czytelnikom. Większość z nich rozważyła akwizycję e-książek w formie rocznego dostępu i testowały większość zagranicznych baz danych w ramach bezpłatnego dostępu testowego. Przykładowo Wojewódzka Biblioteka Ł. Štúra we Zwoleniu posiada doświadczenia w testowym dostępie do baz danych E-books z EBSCO, Wojewódzka Biblioteka w Żylinie włączyła się w 2013 roku do projektu Books On-line, którego celem było pogłębienie współpracy bibliotek z Republiką Czeskiej i Hiszpanii zaangażowanych w projekt oraz zabezpieczenie pozycji książek elektronicznych w procesie budowania nawyków czytelniczych i wspierania czytelnictwa. Kolejną próbą z obszaru udostępniania e-książek podjętą przez bibliotekę z Żyliny był zakup jednego tytułu na płycie CD w księgarni. Ze względu na brak wykorzystania praktycznego tej książki w procesie wypożyczania jak również z powodu legislacyjnych ograniczeń biblioteka zdecydowała o przerwaniu dalszej rozbudowy zbiorów e-książek.

Ze względu na wymagania korzystających z usług bibliotek publicznych, którzy preferują słowackie i czeskie e-książki – z możliwością pobierania ich do swojego urządzenia przenośnego, biblioteki widzą ogromne ryzyko w tym, że zagraniczne tytuły w formie elektronicznej nie byłyby odpowiednio wykorzystywane. Ze względu na złe warunki finansowe biblioteki publiczne nie uznają zakupów zagranicznych baz danych za efektywne i czekają na nowelizację ustawy o prawach autorskich, która umożliwi im kupowanie i udostępnianie słowackich książek. W warunkach obecnego środowiska legislacyjnego zdają się bardzo sceptycznie podchodzić do wykorzystania słowackich e-książek i czytników. Udostępnianie na e-czytnikach zakupionych e-książek tylko w pomieszczeniach biblioteki uznają za pozbawione sensu.

E-książki z własnej bibliotekarskiej produkcji edycyjnej

Większość bibliotek wskazała w badaniu, że same również włączają się do działalności wydawniczej. Uniwersytet Pavla Jozefa Šafárika w Koszycach (UPJŠ) wydaje dzieła również w formie elektronicznej, dlatego już przy wypełnianiu samego wniosku o publikację elektroniczną autor może udzielić zgody na publikowanie dzieła w internecie lub w sieci wewnętrznej (intranecie) uniwersytetu, która jest wkomponowana w treść umowy licencyjnej w następujący sposób: „Wyrażam zgodę na wolną publikację dokumentu w pełnym zakresie na czas nieokreślony bez prawa do honorarium autorskiego”. Państwowa Biblioteka Naukowa w Bańskiej Bystrzycy

¹⁹ Z baz danych eBook Collection (EBSCO), Wiley Online Library a Elsevier-Library.

²⁰ Publiczna Biblioteka Jána Bocatia w Koszycach, Biblioteka P. O. Hviezdoslava w Preszowie, Wojewódzka Biblioteka Karola Kmeťka w Nitrze, Biblioteka Juraja Fándlyho w Trnawie, Mało karpacka Biblioteka w Pezinku, Publiczna Biblioteka M. Rešetku w Trenczynie, Publiczna Biblioteka Ł. Štúra we Zwoleniu, Wojewódzka Biblioteka w Żylinie.

skorzystała z możliwości, jaką oferuje baza danych ebrary i wykorzystuje ją również jako własną bibliotekę wirtualną, w której obecnie udostępnia ponad 500 zdigitalizowanych druków ze zbioru starych i rzadkich dokumentów i ze zbiorów swoich własnych tytułów edycyjnych. Oprócz tego umożliwia w ramach swojej strony internetowej dostęp do bazy danych swoich „born digital” tytułów edycyjnych, w szczególności materiałów konferencyjnych. Słowacka Biblioteka Chemiczna w Bratysławie oferuje czytelnikom 15 własnych e-tytułów edycyjnych.

Sposoby akwizycji e-książek

W ramach badania biblioteki mogły wybrać w kwestionariuszu jeden z pięciu najczęściej występujących sposobów akwizycji e-książek:

a) Zakup indywidualnych tytułów lub kolekcji e-książek – czyli prosty jednorazowy zakup książki bezpośrednio od wydawcy lub za pośrednictwem dostawców. Często pojawia się również forma oferowanych pakietów – kolekcji, zawierających książki wyselekcjonowane według klucza tematycznego, ewentualnie według daty wydania. W większości przypadków jest to wybór konkretnych tytułów przygotowany przez dostawcę, w niektórych przypadkach biblioteka może nawet ingerować w skład oferowanej kolekcji. Jeśli dostęp do tytułu jest zakupiony jako pełny, to wówczas biblioteka może uzyskać czasowo nieograniczony dostęp do dokumentu. Czasami występują różne opłaty okresowe pobierane za wejście na stronę internetową dostawcy.

b) Prenumerata dostępu do e-książek wpłacana z góry na określony czas (w większości na jeden rok kalendarzowy) – jest kolejną możliwością akwizycji. Jest to prenumerata dostępu do określonego zakresu baz danych, ewentualnie konkretnych książek elektronicznych na określony okres czasu, przy czym ostateczna cena za dostęp do dokumentów zależy od wielu czynników: regionu, liczby użytkowników lub liczby opłaconych lat.

c) System kredytowy – w tej formie akwizycji biblioteka zakupuje określoną liczbę kredytów i przy każdym pobraniu książki lub wglądu do niej w trybie on-line z „wirtualnego portfela” zostaje odliczona odpowiednia liczba kredytów.

d) Wynajem e-książek – to forma wykorzystywana w przypadku indywidualnych wypożyczeń, w których za opłatą uzyskuje się krótkotrwały dostęp do konkretnego dokumentu. Wynajem może być uzależniony np. od liczby kopii e-książek dostępnych w realnym czasie, w którym to przypadku cena kształtuje się w zależności od tego, ilu czytelnikom w tym samym czasie można wypożyczyć książkę.

e) Zakup przez wykorzystanie (PDA²¹) – sposób, w którym o zakupie publikacji decydują sami użytkownicy, przy czym pierwotnego wyboru dostępnych dokumentów dokonuje biblioteka. Tytuły są dostępne dla wszystkich klientów biblioteki i po przekroczeniu określonych ram wykorzystania (czas przeglądania dokumentu, pobranie książki itp.) publikacja automatycznie staje się trwałą częścią zbiorów danej instytucji, ewentualnie jest wypożyczana na określony termin.

Badanie ujawniło, że biblioteki na Słowacji preferują przy akwizycji e-tytułów formę prenumeraty dostępu do e-książek na czas określony, czyli pewnego typu wynajem e-książek w ramach licencji rocznych, przy czym preferują możliwość własnego wyboru tytułów z baz danych do swojej kolekcji. Jeśli ofertę kolekcji tematycznej przygotowuje wydawca, to jest ona z reguły zbyt droga a biblioteki nie mogą sobie pozwolić na kolekcję tego rodzaju.

Drugą najczęściej występującą formą akwizycji jest stały zakup e-tytułów do księgozbioru. Np. Państwowa Biblioteka Naukowa (ŠVK) w Preszowie oferuje swoim czytelnikom pozyskane w ten sposób e-książki za pośrednictwem katalogu dostępnego w trybie on-line – książki mają swoją sygnaturę i numer dostępu²². Według dostępnych informacji istotnym elementem udostępniania książek elektronicznych jest ich bezpośrednie wprowadzenie do katalogu bibliotecznego. Udowodniono, że e-booki wciągnięte bezpośrednio do katalogu bibliotecznego, są częściej wykorzystywane niż e-booki znajdujące się bezpośrednio na stronie dostawcy baz danych. Czytelnicy wskazują w badaniu katalog biblioteczny jako bezpośrednie źródło wyszukiwania i dostępu do książek elektronicznych. Jak na razie udostępnianie e-książek w ŠVK w Preszowie jest ograniczone do adresu IP komputera znajdującego się w bibliotece, ale czytelnik może skopiować sobie e-książkę na pen-drive, do własnego urządzenia czytającego, ewentualnie cały egzemplarz lub jego części może przesłać sobie na swój adres e-mail.

²¹ Patron Driven Acquisition.

²² Czytelnik może sobie wyszukać w katalogu on-line pod sygnaturą svkpoE 1 – svkpoE 80.

Prawa autorskie są załatwione bezpośrednio u wydawcy, dlatego też zarejestrowanych użytkowników biblioteki nie dotyczą żadne ograniczenia. Zasady są uzgodnione w umowie zawartej pomiędzy biblioteką a dostawcą.

Również w Bibliotece Uniwersyteckiej UPJŠ uznają zakup trwałego dostępu do e-książek za najbardziej korzystny sposób uzupełniania księgozbioru o nowe tytuły e-książek. Centralna Biblioteka Słowackiej Akademii Nauk poprzez stały zakup do księgozbioru uzyskała 50 e-książek z wydawnictwa Wiley.

Większość bibliotek wskazuje, że sposób PDA jest uznawany za najbardziej efektywny i chętnie by go wypróbowały u siebie, jednak jak na razie takie warunki nie są dostępne dla bibliotek na Słowacji. Dyrektorzy bibliotek obawiają się również niektórych niedostatków, które ta metoda w sobie skrywa – a których przy obecnych możliwościach finansowych słowackich bibliotek nie powinni pomijać.

Słowackie e-książki w bibliotekach

Jak już wspomniałam, ze względu na brak dyskusji pomiędzy bibliotekarzami a wydawcami a w szczególności ze względu na obowiązujące przepisy prawne słowackie e-książki są w bibliotekach bardziej rarytasem, niż zwyczajnym stanem rzeczy.

Wyjątek stanowią wolno dostępne tytuły, ewentualnie bazy danych utworzone poprzez digitalizację wydruków mających ponad 70 lat, które nie są już objęte prawami autorskimi. Jedną z najbardziej znaczących efektów działań zmierzających do utworzenia wolno dostępnych baz danych książek słowackich jest biblioteka elektroniczna literatury słowackiej dziennika „Sme” oraz Instytutu Literatury Słowackiej przy Słowackiej Akademii Nauk SR pod nazwą: www.zlatyfond.sme.sk.

Jedną z niewielu bibliotek na Słowacji, która ma doświadczenia z zakupem książek elektronicznych za pośrednictwem słowackich księgarń jest Biblioteka Uniwersytecka UPJŠ w Koszycach – w ramach grantu, który uzyskała z Fundacji UPJŠ, zakupiła siedem tytułów specjalistycznych e-książek w języku czeskim za pośrednictwem księgarni internetowej www.martinus.sk. Przy zakupie działali zgodnie z zasadami ustalonymi dla księgarń²³ i ze względu na ustawę o prawach autorskich biblioteka mogą zakupione tytuły książek wypożyczać jedynie do studiowania bezpośredniego w pomieszczeniach biblioteki.

Pracownicy słowackich bibliotek akademickich uznają, że największym brakiem jest to, że nadal nie pojawiło się wydawnictwo, które specjalizowałoby się w e-wersjach podręczników, tak jak jest to przyjęte za granicą. W szczególności dla dziedzin naukowych, które się szybko rozwijają i muszą dokonywać corocznej aktualizacji podręczników (medycyna, farmakologia, nauki techniczne) wydawanie e-podręczników umożliwiłoby natychmiastowe wprowadzanie nowych książek na rynek, ewentualnie do bibliotek. Prawdopodobnie w tym obszarze doczekamy się zmian dopiero w dalekiej przyszłości, ponieważ słowacki rynek książki jest mały i największym problemem ewentualnych wydawców e-podręczników byłoby określenie odpowiedniej ceny e-wersji.

Czytniki książek elektronicznych w bibliotekach

Do odczytu e-książek niezbędne są odpowiednie urządzenia – komputery-PC, tablety, notebooki, smartphony, czy inne specjalne urządzenia, jakimi są czytniki e-booków. Czytniki e-booków – przenośne urządzenia przeznaczone do czytania e-książek miał już prawdopodobnie w rękach każdy bibliotekarz. Wyobrażenie, że do pamięci takiego małego urządzenia można wpisać tysiące książek, które obecnie zajmują kilometry półek, jest bardzo nęcące. „Na rynku dostępne są czytniki o różnej wielkości pamięci wewnętrznej, wiele z nich umożliwia rozszerzenie pamięci za pomocą kart pamięci. Korzystają z elektronicznego papieru, którego czytelność praktycznie nie różni się od zwykłego papieru. Jest to płaska jednostka obrazująca, która odbija światło tak jak normalny papier i jest zdolna do zachowania tekstu i obrazów na stałe bez zużycia elektryczności oraz daje możliwość zmiany zawartości.

²³ Zasady są publikowane w pełnym brzmieniu na <http://www.martinus.sk/eknihy/uvod/?uSection=step1>.

Standardowo można czytniki podłączyć do internetu – w ten sposób pokrótce podsumowały problematykę e-czytników dwie słowackie autorki²⁴.

Opinie pracowników bibliotek na temat pytania zadanego w ankiecie, dotyczącego tego czy udostępnianie czytelnikom urządzeń elektronicznych (czytników, tableatów, itp.) jest uzasadnione są podzielone. Biblioteki akademickie oraz część państwowych bibliotek naukowych są przekonane, że urządzenia techniczne szybko się starzeją a ich zakup jest nieefektywną, a nawet zbyt dużą inwestycją. W szczególności, że studenci dysponują często sprzętem wyższej jakości, na które dostępne bezpłatnie e-książki pobierają sobie bez pomocy pracownika biblioteki.

Odwrotne zdanie mają pracownicy bibliotek publicznych, którzy oferują swoje usługi również osobom o niższych zdolnościach technicznych lub mniej obrotnym czytelnikom. Za znaczące zadanie w tym obszarze publiczne biblioteki uznają kształcenie – konieczność nauczenia zarówno czytelników z najstarszych grup wiekowych jak i osoby bezrobotne obsługi nowego urządzenia mobilnego i pracy z nimi, aby mogły w pełni wykorzystywać usługi elektroniczne państwowej, publicznej i gminnej administracji, lub sektora prywatnego (zakupy on-line, bankowość on-line, itp.). Celem byłoby przede wszystkim pobudzenie zainteresowania użytkowników czytnikami i umożliwienie im praktycznego ich testowania.

O ile Biblioteka Uniwersytecka w Bratysławie i Państwowa Biblioteka Naukowa w Preszowie nie wypożyczają swoim czytelnikom e-czytników książek, to Państwowa Biblioteka Naukowa w Koszycach ma bogate doświadczenia z ich wypożyczaniem. Uzyskane poprzez zakupy e-książki zapisują w pamięci czytników, które wypożyczają do domu członkom klubu czytelnika²⁵, który działa przy czytelniku InfoUSA. Inni czytelnicy nie mogą sobie wypożyczyć czytników. Obecnie dysponuje ośmioma czytnikami książek elektronicznych typu Amazon Kindle, na których oprócz zakupionych książek udostępniono również indywidualnie podarowane e-tytuły (Amerykański Departament Stanu podarował około 60 tytułów dla centrów, które z nim współpracują). Oprócz oczywistych korzyści finansowych płynących ze sprowadzenia książek elektronicznych na potrzeby klubu literatury, koledzy z Koszyc cenią sobie również inne korzyści: „Narzędzia Kindle pomagają czytelnikom zrozumieć i przyswoić język angielski. Nasi czytelnicy bardzo doceniają możliwość wykorzystania zainstalowanego słownika angielsko-słowackiego, natomiast przy czytaniu książek doceniają również jej funkcję „text-to-speech”, która umożliwia odsłuchanie tekstu w języku angielskim. Kolejnym plusem w porównaniu z klasycznie wydrukowaną książką jest fakt, że czytniki oferują z pomocą połączenia bezprzewodowego Wi-Fi bezpośrednie połączenie z internetem i tym samym możliwość bardziej interaktywnej obróbki informacji”²⁶.

Doświadczenia w wypożyczaniu czytników ma od 2010 roku również Państwowa Biblioteka Naukowa w Bańskiej Bystrzycy, która udostępnia na nich swoim czytelnikom prawie 190 bezpłatnych tytułów. Pierwszym czytnikiem był czytnik Evolve (1 szt.), którego mankamentem było to, że ekran nie był dotykowy. Wkrótce zakupiła czytnik Sony PRS-600BC (1 szt.), którego plusem była również większa rozdzielczość ekranu. W 2011 roku zakupiono trzy kolejne czytniki typu Sony PRS-T1. W 2013 roku czytniki wypożyczyło 18 czytelników.

Biblioteka uniwersytecka UPJŠ zadecydowała o zakupie trzech typów czytników: Amazon Kindle, Prestigio oraz jetBook mini. Jak to podkreślili w badaniu, przy przenoszeniu tytułów do wielu czytników konieczne jest branie pod uwagę warunków licencji, które ograniczają liczbę pobrań poszczególnych tytułów, jak również możliwości samych czytników – muszą być kompatybilne z ochroną DRM. Np. czytnik Amazon Kindle nie mógł być u nich użyty, ponieważ nie był kompatybilny z DRM. Obecnie biblioteka rozważa wypożyczanie do domu czytników jako jednostki bibliotecznej bez właściwej zawartości, co planuje nawet wprowadzić do nowelizacji regulaminu czytelnika.

²⁴ BABICOVÁ, Zuzana – KRJAKOVÁ, Iveta. Książka elektroniczna – nowa forma czy filozofia? In: ITlib, 2012, nr 3. [Cytat z dnia: 3.02.2014]. URL: itlib.cvtisr.sk/archiv/2012/3/elektronicka-kniha-nova-forma-alebo-filozofia.html?page_id=496.

²⁵ Angielski Klub Literacki jest jednym z długodystansowych programów Państwowej Biblioteki Naukowej w Koszycach. Rozpoczął działalność w 2005r. a w jego działaniach brało udział łącznie prawie 900 członków.

²⁶ Za informacje dziękuję Jozefovi Fabricimu – konsultantowi InfoUSA w ŠVK w Koszycach.

Spośród bibliotek publicznych doświadczenia z korzystania z czytnika książek ma Wojewódzka Biblioteka w Żylinie, która w ramach projektu zakupiła w 2013r. swój pierwszy czytnik książek, który jednak nie wypożycza czytelnikom do domu – czytnik służy edukacji o e-książkach. Skopiowali na niego bezpłatne książki z internetu. W przyszłości rozważany jest zakup kolejnego czytnika do wypożyczania czytelnikom do domu. Publiczna Biblioteka M. Rešetku w Trenczynie w zeszłym roku otrzymała w darze dwa e-czytniki, które w tym roku wypożycza czytelnikom pozostającym na miejscu. W tej chwili będą zawierały tylko bezpłatne tytuły. W 2012 roku również w Staromiejskiej Bibliotece w Bratysławie zakupili dla swoich czytelników dwa czytniki typu Pocket Book Touch 622. Jak dotąd jedyną biblioteką, która czytelnikom oferuje również iPady jest Słowacka Biblioteka Chemiczna w Bratysławie, która w 2011 roku zapewniła swoim czytelnikom, aż 6 sztuk tych urządzeń i w ten sposób udostępniła 193 e-książek.

Podsumowanie

Wierzmy, że już niedługo na Słowacji i w innych krajach Europy, za pośrednictwem zorientowanej na cel wspólnej inicjatywy, uda nam się zmienić prawo autorskie na korzyść rozwoju usług bibliotekarskich, że uda się wybudować działający rynek biblioteczny z e-książkami słowackich i czeskich autorów, że również słowaccy bibliotekarze będą każdego dnia korzystać z efektywnej metody akwizycji – PDA, aby zredukować jak najefektywniej efekt przypadkowego doboru literatury do księgozbioru na podstawie konsensusu uzyskanego w komisji akwizycyjnej i aby biblioteki inwestowały swoje pieniądze tylko do takich książek, które będą rzeczywiście wykorzystywane przez czytelników.

Tym tematem będzie się zajmowała również XIV edycja seminarium naukowego dla pracowników bibliotek o nazwie: Akwizycja, budowanie, udostępnianie i ochrona e-zbiorów bibliotekarskich – e-książki w e-repozytoriach, które odbędzie się 29.04.2014 w Państwowej Bibliotece Naukowej w Bańskiej Bystrzycy.

tłumaczenie: Sebastian Faron

Dr Małgorzata Górska

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytet Wrocławski

Elektronika w służbie czytelnika

Sprzęt elektroniczny zyskuje obecnie rangę dominującej technologii towarzyszącej podstawowym procesom komunikacji społecznej. Ekspansję teleinformatyki uzasadniają konkretne korzyści – dzięki niej możliwy jest błyskawiczny przepływ i globalny zasięg informacji a użytkownicy narzędzi cyfrowych mogą korzystać z ogromnej masy produktów medialnych w dowolnych warunkach czasowych i przestrzennych. Symbioza komunikacji i technologii w odniesieniu do Internetu, ale także radia czy telewizji, nie budzi kontrowersji, ponieważ te narzędzia przekazu zostały stworzone z myślą o wykorzystaniu odpowiedniego instrumentarium w odbiorze treści. Mniej entuzjastycznie witane są perspektywy opanowania przez technologię także tych obszarów komunikacyjnych, które dotychczas korzystały z jej możliwości jedynie w ograniczonym zakresie. Problem ten w szczególny sposób dotyczy czytelnictwa.

Tradycyjna książka, chociaż obecnie często jest przeciwstawiana elektronicznej maszynerii towarzyszącej innym mediom, przyczyniła się do powstania systemu, w którym naturalne środki komunikacji związane z biologicznym wyposażeniem człowieka stopniowo uzupełniano środkami sztucznymi. Początki komunikacji piśmiennej łączyły się bowiem z zastosowaniem odpowiedniej technologii do utrwalania treści przekazów. Walter Ong wręcz stwierdził, że pismo jest technologią, ponieważ wymaga „narzędzi oraz różnego wyposażenia: rylców, pędzelków czy piór, precyzyjnie wykonanych powierzchni, takich jak papier, skóra zwierzęca, paski drewniane, atrament lub farba i szeregu innych rzeczy”¹. W późniejszym okresie rewolucja Gutenberga doprowadziła do mechanizacji produkcji dokumentów piśmienniczych, co skutkowało znacznym zwiększeniem ich dostępności. Szereg wynalazków technicznych związanych z rewolucją przemysłową przyniósł kolejne znaczące zmiany w produkcji i dystrybucji druków. W zasadzie jedynie czytanie było tym elementem cyklu książki, który przez długi czas opierał się wpływom postępu technologicznego. Jednak wraz z wynalezieniem żarówki elektrycznej również w zakresie użytkowania tradycyjnej książki dokonał się przełom. Nastanie pod koniec XIX wieku światła elektrycznego, zmieniającego noc w dzień, Paul Levinson zaliczył do grona przełomowych wydarzeń w dziedzinie mediów². Elektryczność upowszechniła bowiem zwyczaj czytania książek w większym stopniu niż cokolwiek przed nią, stwarzając przestrzeń dla czytelnictwa w najdogodniejszym z socjoekonomicznego punktu widzenia czasie – po zmierzchu. Mechanizacja i automatyzacja produkcji druków czy elektryfikacja przestrzeni czytelniczej nie mogą jednak równać się ze zmianami zachodzącymi obecnie w ramach tradycyjnej kultury książki za sprawą rewolucji cyfrowej. Przekaz piśmienny nie tylko tworzony jest na komputerach, dystrybuowany przez Internet (lub za pomocą innych nośników elektronicznych), ale także wyświetlany do lektury na ekranach urządzeń cyfrowych. Ten stan rzeczy poprzedziły dekady przygotowań, w trakcie których przedstawiano różne pomysły zmodernizowania systemu obiegu druków i prezentowano prototypy elektronicznych substytutów tradycyjnej książki. Koncepcje wykorzystania komputerów do stworzenia nowego narzędzia komunikacji piśmiennej towarzyszyły rozwojowi maszyn cyfrowych już od lat sześćdziesiątych. Wśród nich szczególne miejsce zajmuje projekt Dynabook Alana Kay’a – bezprzewodowego interaktywnego komputera osobistego o rozmiarach zwykłego notesu, uważanego obecnie za pierwowzór czytników dedykowanych, ale także wszystkich innych mobilnych urządzeń elektronicznych. Rozwój komputerów osobistych, elektronicznych nośników danych i sieci teleinformatycznych zdecydował o coraz częstszym publikowaniu dokumentów elektronicznych w postaci książkowej, a później także o zakładaniu całych bibliotek cyfrowych. W latach dziewięćdziesiątych pojawiły się

¹ W.J. Ong, *Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii*, przeł. i wstępem opatrzył J. Japola, Lublin 1992, s. 117.

² P. Levinson, *Miękkie ostrze. Naturalna historia i przyszłość rewolucji informacyjnej*, przeł. H. Jankowska, Warszawa 1999, s. 118.

pierwsze urządzenia przeznaczone do lektury publikacji elektronicznych, z których największą popularnością cieszyły się dwa modele – Rocket eBook i SoftBook. Na początku XXI wieku komputery stanowiły już urządzenia masowo udostępniające dokumenty elektroniczne, które jednak często w dalszym ciągu były przez czytelników drukowane do lektury. Pierwsze czytniki nie zagwarantowały powstania systemu obiegu e-publikacji, który byłby faktyczną konkurencją dla tradycyjnej książki drukowanej. Stało się to możliwe dopiero w 2007 roku za sprawą czytnika Kindle, oferującego wygodny dostęp do ogromnej liczby tytułów księgarń Amazon. Czytanie książek na tabletach spopularyzował z kolei iPad firmy Apple, który pojawił się na rynku w 2010 roku. Od tego momentu liczba użytkowników korzystających z różnego rodzaju urządzeń cyfrowych do czytania e-książek sukcesywnie rośnie.

Za podstawowy sprzęt elektroniczny dla e-czytelnictwa w dalszym ciągu uważane są czytniki dedykowane, ale lektura publikacji cyfrowych realizowana jest również z wykorzystaniem tabletów, laptopów, smartfonów czy komputerów stacjonarnych. Obecnie w haśle Comparison of e-book readers internetowej Wikipedii dostępne są charakterystyki 40 produktów z wyświetlaczami opartymi na technologii elektronicznego papieru, a także opisy 49 urządzeń, które nie są już produkowane³. Zróżnicowana i zmienna oferta czytników wskazuje na dynamikę rozwoju tego obszaru elektroniki, ale z drugiej strony uwydatnia także krótką żywotność poszczególnych produktów. W tym samym haśle występują ponadto opisy 16 urządzeń mobilnych do lektury elektronicznego tekstu, które nie dysponują e-papierowymi wyświetlaczami. Wśród najpopularniejszych czytników e-booków wymienionych w Wikipedii znajdują się następujące urządzenia poszczególnych firm: Kindle (Amazon), Nook (Barnes & Noble), Cybook (Bookeen), JetBook (Ectaco), Kobo (Kobo), Onyx (Onyx), PocketBook (PocketBook), Sony Reader (Sony)⁴.

Specjalistyczny sprzęt stanowi jednak zaledwie jeden z elementów systemu publikacji cyfrowych. Komercyjny wymiar komunikacji elektronicznej obejmuje również producentów, dystrybutorów oraz nabywców treści cyfrowych. Świadomość złożoności reguł rynku usług i produktów teleinformatycznych pozostaje udziałem firmy Amazon, która już w 2012 roku ogłosiła, że sprzedaje więcej e-booków niż publikacji drukowanych⁵. Warto jednak podkreślić, że nie są to dane reprezentatywne dla całego amerykańskiego rynku książki. Association of American Publishers w raporcie za rok 2012 wskazuje na zaledwie 20% udział e-booków w rynku książki, chociaż odnotowuje znaczący wzrost dochodów z ich sprzedaży⁶. W innych krajach udział e-publikacji w rynku książki jest jeszcze mniejszy. Z zestawienia Biblioteki Analiz wynika, że chociaż rok 2012 był kolejnym rokiem, w którym wielu wydawców rozszerzyło ofertę publikacji elektronicznych, obroty ze sprzedaży plików nie przekroczyły jeszcze w Polsce 2-3% rynku⁷. Mizerny obraz e-czytelnictwa w naszym kraju dopełniają badania Biblioteki Narodowej, przedstawione w raporcie Społeczny zasięg książki w Polsce w 2012 r., z których wynika, że do lektury e-booków kiedykolwiek w życiu przyznało się zaledwie 7% badanych⁸. W świetle tych danych obecność specjalistycznego sprzętu do lektury publikacji cyfrowych na polskim rynku i w domach czytelników stanowi mimo wszystko optymistyczny akcent, dobrze rokujący na przyszłość. W zestawieniu Rynek książki w Polsce 2013, opracowanym przez Bibliotekę Analiz, podano, że pod koniec 2012 roku sprzedaż e-czytników wyniosła ok. 150 tys. urządzeń⁹. Wskazano również na dominację czytników marki Kindle (ok. 50% udział w rynku). Innymi popularnymi czytnikami był sprzęt firm Onyx, Pocketbook i Iriver, a także sprowadzane z zagranicy przez czytelników urządzenia Sony, Kobo i Nook. Wśród innych nośników e-booków wymieniono tablety i telefony komórkowe.

³ Comparison of e-book readers, [w:] Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Comparison_of_e-book_readers, dostęp 4 marca 2014.

⁴ E-book reader, [w:] Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/E-book_reader, dostęp 4 marca 2014.

⁵ Amazon selling more Kindle ebooks than print books, BBC News 6 August 2012, <http://www.bbc.com/news/technology-19148146>, dostęp 4 marca 2014.

⁶ A. Sporkin, Bookstats 2013 now available, 15 May 2013, [w:] Association of American Publishers, <http://publishers.org/press/103/>, dostęp 4 marca 2014.

⁷ Ł. Gołębiowski, P. Waszczyk, Rynek książki w Polsce 2013. Wydawnictwa, Warszawa 2013, s. 101.

⁸ R. Chymkowski, Społeczny zasięg książki w Polsce w 2012 r., współpr. I. Koryś, O. Dawidowicz-Chymkowska, www.bn.org.pl/download/document/1362741578.pdf, dostęp 4 marca 2014.

⁹ Ł. Gołębiowski, P. Waszczyk, dz. cyt., s. 99.

Próby zbadania skali wykorzystania elektronicznych urządzeń do lektury publikacji cyfrowych podejmowane są coraz częściej przez osoby i instytucje zainteresowane wypromowaniem e-czytelnictwa w Polsce. W dniach 14-20 listopada 2012 roku serwisy Publio i Świat Czytników przeprowadziły ankietę elektroniczną Jak e-czytają Polacy?. Jej celem było zebranie informacji o zwyczajach dotyczących kupowania i czytania e-booków¹⁰. Wpłynęło ponad 4000 odpowiedzi, jednak pochodziły one przede wszystkim od osób odwiedzających Publio i Świat Czytników. Analiza danych wykazała, że wśród urządzeń do lektury dominowały czytniki z e-papierem (59,62%), następnie były laptopy (23,27%), tablety (22,5%), telefony (17,86%) i komputery stacjonarne (13,9%). Co ciekawe, 3,96% czytelników w dalszym ciągu drukuje teksty do lektury. Najpopularniejszym czytnikiem w Polsce okazał się Kindle (wskazało na niego 84% respondentów), następny był Onyx (6%) i kolejno: Sony (1,8%), Pocketbook (1,5%) oraz Trekstor (1,4%). Z innych czytników korzystało znacznie poniżej 1% respondentów (były to takie urządzenia, jak Nook czy Vedia).

Rekonesans w zakresie e-czytelnictwa przeprowadziła również firma Virtualo, należąca do grupy Empik i specjalizująca się w dostarczaniu e-contentu. Badania zrealizowano w różnych środowiskach, a także za pomocą odmiennych technik (sonda uliczna, ankieta tradycyjna i elektroniczna). Pierwsze z nich zostało opracowane na podstawie danych zebranych z ankiety, którą wypełniały osoby odwiedzające stoisko Virtualo w Salonie Nowych Mediów na Targach Książki w Krakowie w październiku 2012 roku. Celem badania było określenie profilu potencjalnego klienta zainteresowanego e-bookami. Ankietę w dniu realizacji badania wypełniło ponad 230 osób, które zadeklarowały, że są „fanami e-booków”. Jedno z pytań dotyczyło urządzeń wykorzystywanych do ich lektury. Okazało się, że 62% ankietowanych używa w tym celu laptopa, 17% – smartfona a 6% czyta na tablecie. Tylko 15% ankietowanych dysponowało czytnikiem (w tym 10% urządzeniem Kindle)¹¹. Kolejne badanie – Porozmawiajmy o jakości – zostało przeprowadzone w dniach 23.01-3.02.2013 roku za pomocą ankiety elektronicznej, na którą odpowiedziało ponad 900 użytkowników Virtualo¹². Wyniki różniły się od tych, które uzyskano w poprzednim badaniu i był to efekt nie tyle gwałtownych zmian na rynku, ile innego doboru ankietowanych. W przebadanej grupie osób korzystających z księgarni dystrybutora dominowały specjalizowane urządzenia: 55% osób posiadało czytnik Kindle, a 28% inne czytniki. Innym wykorzystywanym do czytania e-booków sprzętem były: tablety (23%), laptopy (20%) i smartfony (14%). E-czytelnik w wielkim mieście to następne badanie Virtualo, które zostało zrealizowane w formie sondy ulicznej na próbie ponad pół tysiąca osób w lipcu 2013 roku w centrum Warszawy¹³. Wśród respondentów znalazły się osoby o zróżnicowanym podejściu zarówno do czytelnictwa, jak i e-czytelnictwa: 64% stanowili czytelnicy książek papierowych, zaledwie 3% czytelnicy e-booków, natomiast 20% czytelnicy p-książek i e-książek. Ponadto odnotowano również osoby, które deklarowały brak czasu na czytanie książek (10%) lub lekturę sporadyczną (3%). W zakresie sprzętu do lektury e-booków okazało się, że większość osób korzysta z dwóch lub więcej urządzeń, często posługując się wygodną opcją czytania w chmurze (ang. cloud reading). Wśród ponad 100 respondentów dysponujących odpowiednią elektroniką 48% osób posiadało czytnik e-booków. Dominowały urządzenia firmy Amazon, stanowiące ponad 60% wszystkich czytników. Wymieniano również następujący sprzęt wykorzystywany do lektury e-publikacji: laptopy i komputery stacjonarne (43%), tablety (30%) oraz smartfony (24%). Celem badania Virtualo było zebranie informacji na temat aktualnych i potencjalnych czytelników e-booków oraz trendów w zakresie e-czytania. W efekcie opracowano profil typowego e-czytelnika dużego miasta, którym okazała się młoda studiująca kobieta

¹⁰ R. Drózd, Jak e-czytają Polacy? Wyniki ankiety Publio i Świata Czytników, 20 grudnia 2012, [w:] Świat Czytników, <http://swiatczytnikow.pl/jak-e-czytaja-polacy-wyniki-ankiety-publio-i-swiata-czytnikow>, dostęp 4 marca 2014. Zob. też infografikę Gazety Wyborczej Na czym czytamy e-książki, dostępną pod adresem: <http://wyborcza.biz/biznes/51,100896,13134538.html?i=1> (dostęp 4 marca 2014).

¹¹ Kim są fani ebooków? Wyniki badania Virtualo, 27.11.2012, [w:] InnovationPR, <http://media.innovationpr.pl/pr/228476/kim-sa-fani-ebookow-wyniki-badania-virtualo>, dostęp 4 marca 2014.

¹² Miłośnicy e-booków świętują Światowy Tydzień eKsiążki, 04.03.2013, [w:] InnovationPR, <http://media.innovationpr.pl/pr/235890/milosnicy-e-bookow-swietuja-swiatowy-tydzien-eksziazki>, dostęp 4 marca 2014.

¹³ E-czytelnik w wielkim mieście. Wyniki badania Virtualo, 28.08.2013, [w:] InnovationPR, <http://media.innovationpr.pl/pr/251365/e-czytelnik-w-wielkim-miescie-wyniki-badania-virtualo>, dostęp 4 marca 2014.

w wieku 15–25 lat, wybierając najchętniej fantastykę i kryminały. Osoba ta do czytania używa głównie czytnika, często na przemian z tabletem. Zwykle oddaje się lekturze w zaciszu domowym, a w czasie podróży komunikacją miejską najczęściej towarzyszy jej czytnik Kindle. E-czytelniczka korzysta przede wszystkim z nielegalnych źródeł pozyskiwania treści, chociaż niekiedy również je kupuje. Wierzy, że przyszłość książki należy do wygodnych czytników i e-booków¹⁴.

Wyniki uzyskane przez Virtualo generalnie pokrywają się z globalnymi tendencjami w zakresie e-czytelnictwa, warto jednak uzupełnić przedstawiony przez firmę profil. Badania przeprowadzane w polskich realiach często wskazują na ludzi młodych jako najliczniejszą grupę użytkowników czytników¹⁵. W innych krajach niekiedy większe zainteresowanie czytnikami przejawiają seniorzy, którzy cenią sobie komfort lektury oferowany przez ten sprzęt (niewielki ciężar urządzeń czy możliwości doboru wielkości fontów w zależności od problemów związanych ze wzrokiem)¹⁶. Kobiety czytające przeważają liczebnie nad mężczyznami zarówno w zakresie książek drukowanych, jak i e-booków. Z tą prawidłowością wiąże się również rodzaj literatury najchętniej wybieranej do czytania na sprzęcie elektronicznym. Z innych zestawień Virtualo (ale nie tylko tego serwisu) wynika bowiem, że czołowe miejsca na listach bestsellerów zajmuje trylogia Greya autorstwa E.L. James, a także seria Sylwii Day ze zmysłowym Crossem czy seria erotyczna „Osiemdziesiąt dni” z doświadczeniami seksualnymi atrakcyjnej skrzypaczki w tle¹⁷. Dla wielu obserwatorów współczesnych zjawisk kulturowych literatura erotyczna jako nowy trend książki kobiecej swoją obecną karierę zawdzięcza właśnie technologii, ponieważ czytniki zapewniają dyskrecję i możliwość swobodnej lektury nawet najbardziej wulgarnego tytułu w dowolnym miejscu publicznym.

Interesujące wskaźniki odnoszące się do e-czytelnictwa przedstawiła również firma Okazje.info działająca na polskim rynku e-commerce. Wykorzystując dane zebrane w ramach porównywarki cen firma zbadała poziom zainteresowania czytnikami e-booków wśród użytkowników serwisu w ciągu 12 miesięcy (lipiec 2012 – lipiec 2013). Wyniki w postaci raportu Czytniki e-booków 2013 opublikowano 15 października 2013 roku. Okazało się, że w lipcu 2013 roku o 48% wzrosło zainteresowanie kategorią czytniki e-booków (mierzone ilością odsłon) w stosunku do analogicznego okresu poprzedniego roku. Większą liczbę zapytań dotyczących czytników odnotowano przede wszystkim w miesiącach okołoswiątecznych – w listopadzie, grudniu i styczniu. Za przyczynę tego zjawiska uznano w raporcie coraz częstsze kupowanie czytnika na prezent, a także wyprzedaże poświęczone. Wzrost zainteresowania czytnikami w maju również połączono z kupowaniem prezentów, tym razem wręczanych z okazji pierwszej komunii świętej. W raporcie znalazła się ponadto informacja, że odsłony czytników na przestrzeni 12 miesięcy stanowiły blisko 4% odsłon dla całej kategorii „komputery” w serwisie. Następną badaną kwestią były kryteria wyboru czytników e-booków. Kluczowe w tym zakresie okazały się dwa wskaźniki: opinia o danej marce oraz względy finansowe. Parametr producenta wykorzystało 56,88% użytkowników (następny w kolejności parametr ceny zastosowano w 20,30%). Wśród innych wybieranych przez internautów parametrów odnotowano: przekątną ekranu (skorzystało 18,43% użytkowników), obecność wyświetlacza e-ink (ważna dla 3,2% użytkowników), pojemność (0,61%) i obecność USB (0,54%). W grupie producentów bezkonkurencyjny okazał się Amazon, którego produkty wybierało aż 88% wszystkich odwiedzających tę kategorię. Na dalszych miejscach z wynikiem poniżej 4% znalazły się dwie firmy: PocketBook i Prestigio. Mniej popularne były produkty takich marek, jak: Onyx, Vedia i Manta. Ranking produktów wygrały dwa urządzenia Amazona: Amazon Kindle 5

¹⁴ Tamże.

¹⁵ We wspomnianym raporcie Biblioteki Narodowej nieliczni ankietowani przyznający się lekturze e-booków to przede wszystkim „młodzi, dobrze wykształceni mieszkańcy wielkich miast pochodzący z rodzin inteligenckich” [R. Chymkowski, dz. cyt.].

¹⁶ Wyniki badania przeprowadzonego w lipcu 2013 roku na Międzynarodowych Targach Książki w Tokio wykazały, że blisko 70% Japończyków w wieku 20-29 lat woli tradycyjne książki od cyfrowych, podczas gdy w grupie osób w wieku 70-79 lat odsetek ten wynosi jedynie 50%. Za: *Młodzi Japończycy czytają tradycyjne książki. Starsi preferują e-booki*, 21 sierpnia 2013, [w:] Booklips, <http://booklips.pl/newsy/mlodzi-japonczycy-czytaja-tradycyjne-ksiazki-starsi-preferuja-e-booki/>, dostęp 4 marca 2014.

¹⁷ *E-czytelniczki wybierają zmysłową literaturę*, 07.03.2013, [w:] InnovationPR, <http://media.innovationpr.pl/pr/236248/e-czytelniczki-wybieraja-zmyslowa-literature>, dostęp 4 marca 2014.

i Amazon Kindle Paperwhite. Na trzecim miejscu znalazł się czytnik Vedia K10. Z analizy danych serwisu wynikało również, że górna granica cenowa dla internautów zainteresowanych czytnikami wyniosła 500 zł. (było to zainteresowanie na poziomie 92%). Z kolei produkty w cenie 501-1000 zł. zyskały oglądalność na poziomie zaledwie 7,17%.

Z dotychczasowych raportów wynika, że charakterystyka elektroniki wykorzystywanej do lektury e-publicacji uzależniona jest od środowiska, w którym przeprowadzane są badania. Ogólnie e-booki czytane są na dowolnym sprzęcie (komputery stacjonarne, tablety czy smartfony), ale wśród użytkowników serwisów podejmujących problematykę nowych technologii i klientów portali zajmujących się sprzedażą publikacji cyfrowych najpopularniejsze są czytniki. Wybór platformy sprzętowej może okazać się niezwykle istotny dla rozwinięcia tej formy uczestnictwa w kulturze, która oparta jest na lekturze e-booków. Czytniki stanowią bowiem określoną inwestycję w sprzęt służący jedynie (lub przede wszystkim) do czytania. Pozostają zatem bardzo charakterystycznym wskaźnikiem stopnia włączenia elektroniki do obszaru tradycyjnej kultury książki, a także dowodem na to, że książka jest w dalszym ciągu ważnym elementem rozwoju konkretnych sektorów rynku nowych technologii.

Dr Ewa Jabłońska-Stefanowicz

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytet Wrocławski

O autorach, którzy skaczą przez płot, czyli o nowych możliwościach publikowania

Kilka lat temu rzeźbiarz Józef Soszyński, absolwent wrocławskiej ASP, a od lat 70. mieszkaniec małej bieszczadzkiej wioski, napisał książkę. Potem zamienił ją na plik, wydrukował i wysłał do kilkunastu wydawnictw z propozycją wydania. Niektórzy, po przejrzeniu, podawali nowe, właściwsze adresy, niektórzy wcale nie odpowiadali, inni udzielali rad i życzyli pomyślności, jeszcze inni chwalili i zwlekali z decyzją, by wreszcie tekst odesłać. W międzyczasie autor samodzielnie dystrybuował skopiowaną na dyskietki treść, a jedną z nich, jako „pamiątkę z Bieszczadu”, podarował przypadkowo spotkanemu turyście. I w ten sposób książka „wydała się” po raz pierwszy. „Wydawcą” była grupa przyjaciół, którzy samodzielnie zaprojektowali okładkę, złożyli tekst, kupili papier, wydrukowali 44 egzemplarze i przywieźli je autorowi. „Wnieśli do mojego domu kartonowe pudło. Tak to odczułem, jakby mi w tym pudle żywe serca swoje przynieśli w darze. (...) Czy pisarz jaki miał piękniejszy debiut? Lepszą recenzję? (...) dziękuję przeto tym wszystkim Redaktorom i Wydawnictwom co odrzucili moją książkę”¹⁸ – wspomina Józef Soszyński. Drugie wydanie ukazało się w Warszawskiej Firmie Wydawniczej (WFW), o której powiedział Soszyńskiemu znajomy. Tym razem warunkiem wydrukowania dzieła było zapłacenie określonej sumy.

Warszawska Firma Wydawnicza (<http://wfw.com.pl/>) to przykład firmy typu *vanity publishing*. Źródłem przychodów takich firm jest sprzedaż usługi wydawniczej. Jej cena przewyższa stawki rynkowe, powiększona jest bowiem o zysk firmy. Kogo taka usługa może zainteresować? Przede wszystkim tych, którzy stworzyli piśmiennicze dzieło i chcą mieć stuprocentową pewność, że zobaczą je wkrótce drukiem. To wystarcza, aby zaspokoić własną próżność (ang. *vanity*); mniej ważne lub zupełnie nieważne staje się osiągnięcie rynkowego sukcesu (czy to wyznaczonego wysokością sprzedanego nakładu, czy zdobytą popularnością). Tak ustawione autorskie priorytety sprawiają, że firmy typu *vanity* drukują wszystko, bez względu na jakość dzieła, a opracowanie edytorskie ograniczają do absolutnego minimum. Wszystkie wydrukowane egzemplarze trafiają następnie do rąk autora, który obdarowuje nimi rodzinę i znajomych. Bardzo rzadko zdarza się, by taka firma oferowała usługi marketingowe, zwykle natomiast można skorzystać z jej kanałów dystrybucji. Inaczej działa wydawca głównego nurtu. Zarabia on tylko wtedy, gdy oferowane przez niego tytuły znajdują nabywców. W przeciwieństwie do firmy typu *vanity*, musi więc dbać o jakość swojej oferty, która z kolei wpływa na reputację oraz – ostatecznie – stan finansów oficyny. Dlatego taki wydawca prowadzi selekcję otrzymanych od autorów dzieł, starannie je opracowuje, a potem stara się dotrzeć do zainteresowanych czytelników i skłonić ich do zakupów. Czasami popełnia błąd i odrzuca tytuł, który wydany gdzie indziej lub kiedy indziej odnosi sukces. Wśród niedocenionych w pewnym momencie autorów znaleźć można wielkie nazwiska: Jane Austen, Marka Twaina, Marcela Prousta, a ostatnio – J.K. Rowling. Niektórym z nich udało się przekonać do swego dzieła innego wydawcę, niektórzy zdecydowali się na pokrycie całości lub części kosztów publikacji z własnej kieszeni. Niech przytoczone nazwiska będą argumentem przeciwko zaliczaniu do *vanity publishing* wszystkich wydawniczych inicjatyw, w które zaangażowane są pieniądze autora.

Wydaje się, że najprostszą metodą wytyczenia linii demarkacyjnej między prawdziwym wydawcą a firmą oferującą usługę wydawniczą jest analiza zachowań tych firm. Sugestywny, literacki opis działania *vanity publishing*, tu zwanego „wydawnictwem dla NWA” (nakład własny autora), dał Umberto Eco¹⁹. Pan Garamond prowadzi dwie firmy. Pierwsza zajmuje się podręcznikami - dziełami trwałymi i czasochłonnymi, oraz publikacjami

¹⁸ J. Soszyński, *Sznurek i inne opowieści*, Warszawska Firma Wydawnicza, Warszawa 2012, s. 8.

¹⁹ U. Eco, *Wahadło Foucaulta*, przeł. A. Szymanowski, Warszawa 1993, s. 245.

uniwersyteckimi - wydawanymi w małych nakładach, ale gwarantowanymi finansowo i naukowo. „Żadnych niespodzianek, każdą książkę zapisujemy po stronie aktywów”²⁰ – objaśnia Garamond. Profil drugiej firmy, domu wydawniczego Manuzio, który łączy się z pierwszą tajemnym przejściem, jest zupełnie inny. Tytuły serii noszą nazwy „subtelne i poetyckie”, np. Ziemia Nieznana czy Godzina Oleandru, a pod umieszczonym na każdej okładce sygnetem oficyny widnieje dewiza: „Mam tyle, ile dałem innym”²¹. W Manuzim obowiązują też odmienne praktyki, widoczne zwłaszcza w traktowaniu autora. Pierwsze z nim spotkanie służy wzbudzeniu zaufania i wprowadzeniu go w swoisty stan narkozy, by ten, który „Postawił stopę w kuźni sławy”²², poddał się następnie każdej manipulacji służącej, oczywiście, interesowi wydawcy. „Najważniejsze, powiada pan Garamond, żeby nie zawiedli nas autorzy, bez czytelników można się doskonale obejść”²³.

Vanity publishing sprzedaje szczęście, a właściwie ofertę pomocy w szybkim i łatwym pokonaniu przeszkód, które osiągnięcie tego stanu utrudniają. Widać to bardzo dobrze w przesłaniach zamieszczonych w internetowych witrynach tego typu. Wspomniana już WFW w zakładce Wyдай książkę deklaruje: „Doskonale rozumiemy młodych Autorów, którzy nie mogą przebić się przez gęsto sito skostniałych redakcji, odrzucających teksty z wielu powodów, czy to finansowych, marketingowych, czy też ideowych”²⁴. Z kolei wydawnictwo Poligraf kusi: „Cieszylbyś się sławą i zarabiał na swojej pasji – łatwo, dużo i przyjemnie”²⁵.

Znamy już dwa kryteria, za pomocą których możemy odróżnić wydawcę głównego nurtu od wydawcy typu *vanity*. Pierwszym kryterium jest zwrot wektora wskazującego przepływ pieniędzy, drugim – selekcja tytułów i troska o jakość dzieła. Jeśli płacimy za usługę, mamy prawo spodziewać się szybkiego wydania książki, jednak jej jakość zależeć będzie w największym stopniu od kompetencji i świadomości autora. Jeśli natomiast całe ryzyko finansowe związane z publikacją próbujemy przerzucić na wydawcę, musimy wcześniej wygrać z liczną konkurencją, która tak jak my chce zainteresować go swoimi pomysłami.

Rozwój technologii komputerowych i internetowych sprawił, że pojawił się model trzeci.

W języku polskim terminem self-publishing określamy opublikowanie książki elektronicznej na internetowej platformie wydawniczej. Tę metodę łączy z firmami typu *vanity* brak selekcji tytułów i spora odpowiedzialność, jaka spoczywa na autorze. Z drugiej strony, self-publishing nie wiąże się, podobnie jak wydanie książki w tradycyjnym wydawnictwie, z żadnymi kosztami wstępnymi. Wystarczy przygotować tekst, zapisać go w odpowiednim formacie, załogować się w którymś z wielu dostępnych serwisów, zaakceptować regulamin i przesłać plik. Gotowe do sprzedaży e-booki są zabezpieczone przed kopiowaniem i przygotowane tak, by można je było odczytać na dowolnym urządzeniu: komputerze, tablecie, czytniku czy smartfonie. Książki w postaci plików można kupić w wielu internetowych księgarniach. Honoraria autorów tytułów self-publishingowych sięgają nawet 70% ceny każdego sprzedanego egzemplarza, są więc blisko dziesięciokrotnie wyższe niż standardowe stawki oferowane przez tradycyjne wydawnictwa. Ceny e-booków utrzymywane są zwykle na niskim poziomie i w Polsce rzadko przekraczają 10 zł.

Serwisy umożliwiające wydanie dzieła w postaci elektronicznej starają się pozyskać jak największą liczbę plików. Im więcej osób odkryje w sobie autora, tym więcej podejmie próbę napisania tekstu i umieszczenia go na platformie. Firmy typu *vanity*, działające według tego samego, autorocentrycznego algorytmu, „pompowały” ego twórcy wizją sławy i pieniędzy nie wspominając o odpowiedzialności za jakość książki. Tu sytuacja jest bardziej klarowna: obiecuje się ciężką pracę, za którą wyłączną zapłatą jest pełna swoboda decyzji i prawie całkowita niezależność. Niezależność od wydawcy występującego w roli strażnika (*gatekeeper*), od decyzji zatrudnionych w wydawnictwie specjalistów, np. grafików, redaktorów, korektorów, od mało oryginalnych sposobów promocji, wreszcie - od hurtowników i księgarzy, którzy wyznaczali dotąd czas życia książki na rynku. Jedyną uprawnioną do wydania wyroku instancją stają się czytelnicy. Ten nowy status autora, który nie musi angażować w

²⁰ Tamże, s. 78.

²¹ Tamże, s. 244.

²² Tamże, s. 248.

²³ Tamże, s. 249-250.

²⁴ Warszawska Firma Wydawnicza, <http://wfw.com.pl/wydaj/ksiazke> (dostęp: 5.03.2014).

²⁵ Wydawnictwo Poligraf, <http://wydawnictwopoligraf.pl/> (dostęp: 5.03.2014).

przedsięwzięcie własnych pieniędzy, a od którego prawie wszystko zależy, znalazł odzwierciedlenie w potocznej nazwie, jaką określa się self-publishery: *independent writers* (w skrócie: *indies*). Dzięki podkreślanemu niezależności twórcy i stawianiu na jego aktywność w dotarciu do czytelników udaje się złagodzić negatywne konotacje, jakie wywołują zwykle publikacje wydane bez selekcji, bez poręczenia, poza głównym obiegiem. Tych złych konotacji nie udaje się uniknąć wydawnictwom typu *vanity*.

Ustaliliśmy, że w obu sytuacjach kluczową rolę odgrywa autor. Skoro chcemy, by było ich wielu, warto wykonać ruch wyprzedzający i przygotować porady dla tych, którzy odwiedzają nasze serwisy. Są wśród nich zarówno autorzy „gotowi”, ci, którzy do takiej roli aspirują, ale też osoby, które jeszcze nie wiedzą, że zostaną autorami. I tak na stronie wydawnictwa Poligraf można zapisać się na darmowy raport *Jak wydać książkę*. Wkrótce w naszej skrzynce pojawi się obiecany raport, a następnie, już bez pytania o naszą zgodę, kilkadziesiąt krótkich mejli dotyczących podstawowych problemów praktyki wydawniczej. Czasem pojawia się prezent w postaci linku do wybranych rozdziałów e-booka Grażyny Tallar *Jak napisać i wydać książkę? Najskuteczniejsze narzędzie public relations dla każdego*, czasem zaproszenia na webinary i spotkania online w Klubie Pisarza.

W ofercie Virtualo, największej w Polsce księgarni z e-bookami, jest obecnie ponad 25 tys. pozycji²⁶. Dla twórców zainteresowanych usługą przygotowano specjalny folder, który zawiera odpowiedzi na podstawowe pytania, a także argumenty za korzystaniem z tego sposobu publikowania. Jednym z najważniejszych jest pełna kontrola nad tworzoną książką²⁷.

Wraz z rejestracją w dowolnym serwisie niezależny autor otrzymuje dostęp do panelu, w którym zarządza swoim tytułem: wprowadza zmiany, pisze notki i teksty reklamowe, kontaktuje się z czytelnikami, śledzi sprzedaż, dodaje kolejne pliki. Mimo tak wielu zadań, Amazon, największa księgarnia internetowa świata, która uruchomiła dla niezależnych twórców Kindle Direct Publishing (KDP), uspakaja: „*You are a storyteller, not a publisher*” i zapewnia, że z KDP proces wydawniczy będzie „*easy, clear and free*”²⁸.

Czy więc self-publishera należy, czy nie należy nazywać wydawcą? Nigdy wcześniej wpływ autora na ostateczny efekt, czyli kształt książki oraz dotarcie z nią do czytelnika, nie był tak wielki. Niektórzy uważają²⁹, że wzmocnieniu pozycji powinno towarzyszyć przyjęcie większej odpowiedzialności. Do autora (lub zatrudnionych przez niego specjalistów: redaktorów, grafików, korektorów) należy teraz uszanowanie potrzeb i zaspokojenie oczekiwań czytelników.

Może się jednak zdarzyć, że autor, który nie może liczyć na przyjęcie dzieła przez wydawcę głównego nurtu (czy to ze względu na ograniczony nakład, niszowy charakter, wymagające wyposażenie edytorskie), dysponuje zasobami finansowymi pozwalającymi opłacić samodzielne wydrukowanie książki. Wtedy przyda się kontakt ze sprawdzoną firmą wydawniczą lub drukarnią oferującą usługę druku na żądanie (*print on demand*, PoD). Jak się okazuje, niektórzy potrafią sobie poradzić nawet bez gotówki.

Coraz większa ostrożność tradycyjnych wydawców i ograniczenie wypróbowanych metod publikowania zmusza do kreatywności i osiągania celu w inny sposób. Często wiąże się to z podejmowaniem działań niestandardowych, np. zamiast dobijać się do strzeżonej przez strażnika bramy, skaczymy przez płot. Do tych działań, możliwych dzięki technologii komputerowej, należą także nowe sposoby pozyskiwania środków na realizację swoich planów. Kilka miesięcy temu o wsparcie poprosili sportowcy przygotowujący się do olimpiady zimowej w Soczi. Nagrane przez nich filmiki zamieszczono na portalu Polakpotrafi.pl. Wkrótce dzięki ofiarności 239 internautów uzbierano ponad 20 tys. zł³⁰.

²⁶ Virtualo, https://virtualo.pl/?f=format_id:4 (data dostępu: 5.03.2014).

²⁷ Virtualo, https://api.virtualo.pl/doc/self_publishing_z_virtualo.pdf (data dostępu: 5.03.2014).

²⁸ Kindle Direct Publishing, https://kdp.amazon.com/self-publishing/signin/ref=az_mm_kdp (dostęp: 5.03.2014).

²⁹ Zob. np. opinię Marka Cokera, założyciela serwisu Smashwords, wyrażoną we wstępie do książki A. Baverstock *The naked author. A guide to self-publishing*, London 2011, s. VIII.

³⁰ D. Szczepański, *Soczi 2014. Bródka kilka miesięcy temu apelował: Potrzebuję waszej pomocy. Bez niej nie dam rady*, Sport.pl,

Powodem zbiórki może być także wydanie książki. Niedawno w najstynniejszym serwisie crowdfundingowym świata ojciec-typograf opowiadał o książeczce dla dzieci zatytułowanej *The clothes letters wear*, poświęconej projektowaniu fontów. Projekt poparło 426 osób, a ich wpłaty przekroczyły wyznaczony cel finansowy o blisko 2000 dolarów³¹. Najstynniejszym jednak wyczynem jest jak dotąd uzbieranie 30 tys. dolarów w 30 dni³². Pieniądze były potrzebne do przygotowania e-booka na temat sztuczek przydatnych przy akcjach tego typu. Inną skalę miała zbiórka pieniędzy na wydanie trzech numerów internetowego czasopisma naukowego „Praktyka teoretyczna”. Autorzy potrzebowali niewiele ponad 7000 zł i swój cel osiągnęli³³.

Wszystkie omówione w niniejszym artykule inicjatywy prowadzą do przyrostu piśmienniczych zasobów. Autorzy biorący się do samodzielnego wydawania nie zawsze mają edytorskie kompetencje. Mimo to nie wszyscy odczuwają potrzebę zatrudnienia specjalisty (co wiąże się z dodatkowymi kosztami). Skutki? Z jednej strony znakomite: wiele dokumentów ocalało, nigdy nie zniknie, bo według Umberto Eco dzięki Internetowi skazywanie na zapomnienie jest niemożliwe³⁴. Z drugiej – ta demokratyzacja procesów tworzenia i dystrybuowania sprawia, że teksty są różnej jakości. I to już jest problem. Trudno jest do nich trafić, trudno je znaleźć, ale też trudno je czasem zrozumieć.

---

http://www.sport.pl/soczi2014/1,134692,15465213,Soczi_2014_Brodka_kilka_miesiecy_temu_apelowal_Potrzuje.html#TRrelSST (data dostępu: 5.03.2014).

³¹ Kickstarter, <https://www.kickstarter.com/projects/insigne/the-clothes-letters-wear> (data dostępu: 5.03.2014).

³² Amazon, <http://www.amazon.com/Raised-30-Days-Crowdfunding-Tricks-ebook/dp/B0062A1128> (data dostępu: 5.03.2014).

³³ Polakpotrafi.pl, <http://polakpotrafi.pl/projekt/praktyka-teoretyczna> (data dostępu: 5.03.2014).

³⁴ J.-C. Carrière, U. Eco, *Nie myśl, że książki znikną*. Wywiad przeprowadził J.-P. de Tonnac, Warszawa 2010, s. 192-3.

Marcin Skrabka

Rynek e-prasy w Polsce

Od 2-3 lat różnego rodzaju autorytety (zarówno z branży wydawniczej, blogerzy i komentatorzy od spraw wszelakich) wieszczą upadek prasy papierowej i przerwienie się czytelników na e-wydania. Obserwując próby cyfryzacji polskiego rynku wydawniczego (zarówno prasowego jak i książkowego) oraz czytając opracowania dotyczące szans i zagrożeń z tym związanych wszyscy próbujemy sobie odpowiedzieć, co będzie się działo z prasą, i na ile znaczenie zdobędzie e-prasa.

Wiadomości dochodzące zza naszej zachodniej granicy lub zza oceanu działają na wyobraźnię managerów korporacji wydawniczych, którzy chcą na tych potencjalnych zmianach zarobić. Świat pędzi coraz szybciej i wszyscy czują, że coś się zmieni, ale nie za bardzo wiedzą, jak się do tego przygotować, zatem podejmują mniej lub bardziej udane próby wprowadzenia prasy w sferę cyfrową. Błędy, jakie popełniają wynikają z ignorowaniem faktu, że nad Wisłą jest zawsze inaczej.

Jeszcze pod koniec 2011 r. Magdalena Lemańska w Rzeczpospolitej w wywiadzie dla Polskiego Radia tłumaczyła: *W Stanach Zjednoczonych już co dziesiąty czytelnik kolorowych magazynów korzysta wyłącznie z elektronicznej wersji czasopisma. Magazyny czytane są na komputerach, laptopach, tabletach czy e-czytnikach. W Polsce taki wynik jest nieosiągalny, głównie z uwagi na słaby zasięg Internetu. Choć jeden z krajowych wydawców zdecydował się na odważny krok i zrezygnował z drukowania magazynu, pozostawiając jedynie wersję elektroniczną. - Popularność e-wydań w kraju zależy od rozwoju rynku tabletów i e-czytników - mówi Magdalena Lemańska. A popularność tabletów rośnie z dnia na dzień. Dzięki tabletom przeglądanie stron www, dostęp do e-maila, czytanie e-gazet i e-booków jest zdecydowanie łatwiejsze niż na smartfonach.*

Pod koniec grudnia 2012 r. amerykański wydawca Newsweeka podjął wręcz rewolucyjną decyzję o rezygnacji z papierowej wersji na rzecz jedynie elektronicznej. W tym samym roku polscy wydawcy zablokowali dotychczas bezpłatne treści i e-wydania korzystając z faktu, że do Polski wszedł system Piano, który miał również zrewolucjonizować polski rynek dostępu do treści prasowych.

Piano to słowacka platforma cyfrowa umożliwiająca korzystanie ze zdigitalizowanych treści ponosząc jedną płaską opłatę. Obecnie można znaleźć tam tytuły ze stajni koncernów medialnych takich jak Agora, Mediów Regionalnych, Muratora, Polskapresse. Mogłoby się wydawać, że dostęp do e-wydań i ich wpływ na rzeczywistość prasową i związana z nią zmiana, jest już faktem.

Tymczasem na początku grudnia ub. roku gruchnęła wiadomość z USA potwierdzająca wcześniejsze plotki, że drukowany "Newsweek" wróci i to już na początku 2014 r. Redaktor naczelny "Newsweeka" Jim Impoco zapowiadając powrót wersji papierowej zdradził, że będzie to produkt pierwszej jakości, a jego głównym sposobem dystrybucji ma być prenumerata. Warto przypomnieć, że na początku lat 90. "Newsweek" miał ok. 3,3 mln czytelników i choć sprzedaż spadała, to w 2010 r. zatrzymała się na 1,5 mln. Pierwsze wydanie wznowionego Newsweeka ukazało się 6 marca br.

No więc jak to jest w Polsce? Ostatnie zestawienia sprzedaży e-prasy dają dużo do myślenia i chyba najlepiej zacząć od ich analizy.

Przyjrzyjmy się zatem danym dotyczącym sprzedaży dzienników, które zostały opublikowane w portalu wirtualnemedial.pl. Zgodnie z regulaminem Związku Kontroli Dystrybucji Prasy: *E-wydanie jest to elektronicznie rozpowszechniana wersja, przynajmniej jednej mutacji, kontrolowanego tytułu prasowego, zawierająca ten sam w formie i treści materiał redakcyjny i reklamy co wersja drukowana. (...) Materiał redakcyjny w wersji*

elektronicznej może być dodatkowo rozszerzony, a reklamy mogą być zaadaptowane w sposób pozwalający na wykorzystanie możliwości medium elektronicznego. Ich sprzedaż wraz ze sprzedażą wydań drukowanych zaliczana jest do sprzedaży ogółem.

Z kolei *mutacje cyfrowe* to aplikacje na odpowiednie platformy iOS, Android (np. Newsweek, Polityka) lub z przeznaczeniem na czytniki – w formatach *.mobi (Kindle) i *.epub. oraz wydania różniące się finalnie od wersji papierowych, wzbogacone np. o dodatkowe zdjęcia czy multimedia.

ZKDP	Listopad					
Wirtualnedia.pl	2013			2012		
Tytuł	Sprzedaż e-wydań	Sprzedaż mutacji cyfrowych	Sprzedaż ogółem	Sprzedaż e-wydań	Sprzedaż mutacji cyfrowych	Sprzedaż ogółem
Dziennik Gazeta Prawna	9 300	0	50 613	7 914	0	56 227
Rzeczpospolita	8 644	0	62 796	4 165	471	73 322
Puls Biznesu	2 322	0	11 462	1 912	0	12 163
Gazeta Wyborcza	1 846	1 100	190 383	1 995	1 116	228 242
Parkiet Gazeta Giełdy	1 139	1 000	4 600	340	0	4 061
Przegląd Sportowy	372	0	35 683	105	0	37 743
Gazeta Polska Codziennie	336	0	23 414	431	0	31 137
Fakt Gazeta Codzienna	208	0	335 134	84	0	346 776
Super Express	0	0	152 289	0	0	160 686

źródło: wirtualnedia.pl – dane za listopad 2013

Liderem jest „Dziennik Gazeta Prawna” (Infor Biznes) ze średnią sprzedaż e-wydań wynoszącą 9 300 egz. W porównaniu do analogicznego okresu rok wcześniej tytuł ten zyskał 17,51 proc. Tuż za nim jest „Rzeczpospolita” (Gremi Business Communications) z wynikiem na poziomie 8 644 egz., czyli o 107,54 proc. większym niż rok wcześniej. Trzecie miejsce zajął Puls Biznesu (Bonnier Business Polska), który w ubiegłym roku w listopadzie sprzedał 2 322 egz.

Co ciekawe, gdy porównamy popularność e-wydań dzienników do ich papierowej sprzedaży ogółem okaże się że dla tych trzech tytułów stosunek procentowy ich sprzedaży

„Dziennik Gazeta Prawna” - 9300 e-wydań na 50613 ogółem – czyli ok. 18 %

„Rzeczpospolitej” 8644 egz. e-wydań na 62796 ogółem – czyli ok. 14%

„Puls Biznesu” 2322 e wydań na 11462 ogółem – czyli ok. 20 %

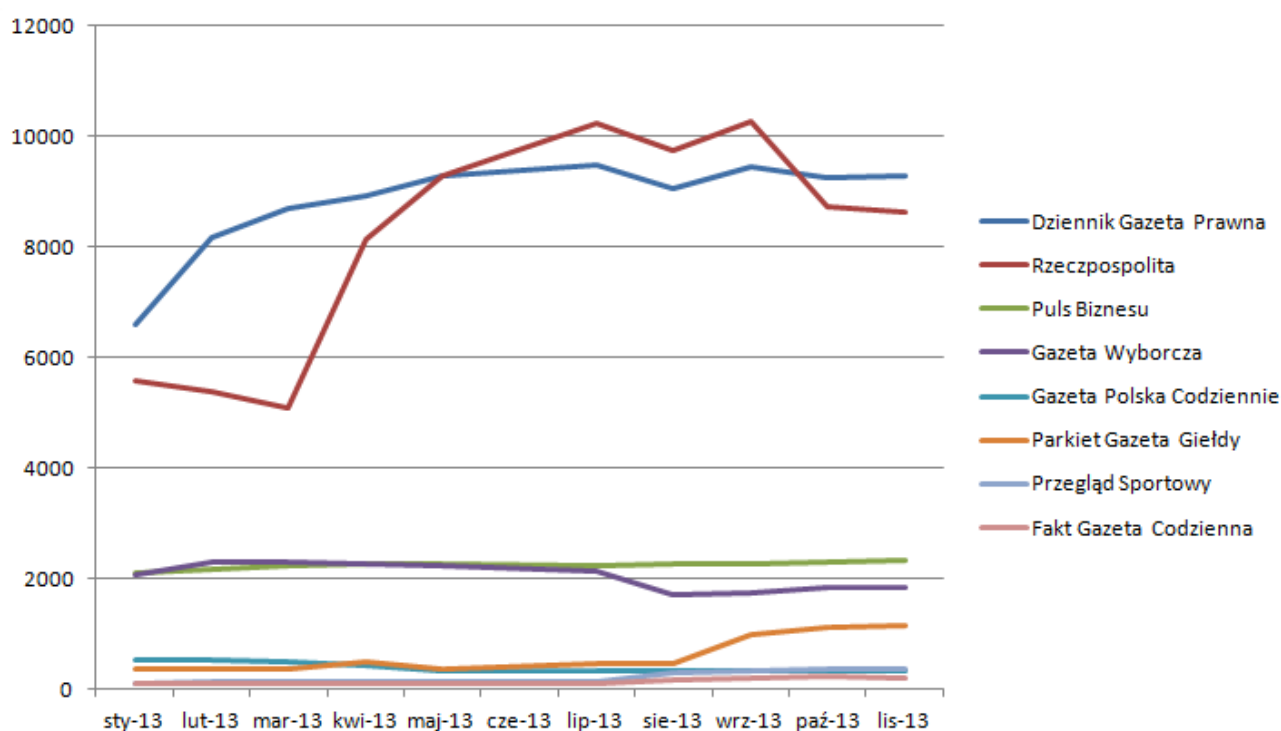
W przypadku Agory, która sprzedała 1846 egz. e-wydania i 1100 egz. mutacji cyfrowej na 190383 egz. ogółem procent ten będzie jeszcze mniejszy, bo sięgnie ok. 1%

Gdyby chcieć przeanalizować treści, jakie oferują poszczególni wydawcy od razu widać, że dominuje informacja prawna i gospodarcza oraz w dalszej kolejności wiadomości społeczno-gospodarcze (Agora).

Sytuację e-wydań dzienników bardzo trafnie przeanalizował Mirosław Usidus (niezależny analityk mediów) na swoim blogu (<http://blog.wirtualnemedi.pl/miroslaw-usidus>)

<http://blog.wirtualnemedi.pl/miroslaw-usidus/post/jak-to-jest-z-tymi-e-wydaniami-naprawde>

Tytuł	sty-13	lut-13	mar-13	kwi-13	maj-13	lip-13	sie-13	wrz-13	paź-13	lis-13
Dziennik Gazeta Prawna	6606	8170	8704	8917	9289	9486	9047	9452	9247	9300
Rzeczpospolita	5565	5395	5090	8137	9285	10230	9751	10261	8738	8644
Puls Biznesu	2098	2165	2228	2269	2252	2225	2262	2270	2303	2322
Gazeta Wyborcza	2073	2287	2289	2273	2246	2134	1711	1735	1855	1846
Gazeta Polska Codziennie	517	520	481	420	339	321	337	336	324	336
Parkiet Gazeta Giełdy	371	371	375	496	373	465	465	972	1123	1139
Przegląd Sportowy	100	120	129	135	125	149	295	339	360	372
Fakt Gazeta Codzienna	94	105	105	106	98	109	160	212	217	208

<http://blog.wirtualnemedi.pl/miroslaw-usidus/post/jak-to-jest-z-tymi-e-wydaniami-naprawde>

„Dane z pierwszej połowy 2013 r., relatywnie szybkie wzrosty sprzedaży e-wydań (o tym niżej), wskazywały dość wyraźnie, że wydawnictwa „poszły tą drogą”. Na jesieni 2013 jednak coś się stało i wzrosty się skończyły i liderzy właściwie wrócili do sytuacji z okolic maja-lipca ubiegłego roku. Niech nikogo nie zwiodą opowieści o „wzrostach” i „liderach”. Ktoś, kto nie przygląda się temu rynkowi regularnie, może mieć fałszywe wyobrażenia o tym, co tu się dzieje. (...) To, co tu widzę, mógłbym określić cytatem ze starej wojskowej anegdoty – „**odwrót na z góry upatrzone pozycje**”.

W przypadku tygodników opinii sytuacja wygląda nieco inaczej.

ZKDP	Czerwiec					
Wirtualnedia.pl	2013			2012		
Tytuł	Sprzedaż ogółem	Sprzedaż e-wydań	Sprzedaż mutacji cyfrowych	Sprzedaż ogółem	Sprzedaż e-wydań	Sprzedaż mutacji cyfrowych
Newsweek Polska	126 682	5 251	0	118 887	1 088	2 910
Polityka	124 054	4 406	6 245	118 235	1 237	1 855
Wprost	72 148	2 437	0	73 370	1 843	0
Uważam Rze	14 297	1 685	0	126 487	508	945
Tygodnik Do Rzeczy	80 803	1 307	0	-	-	-
Przekrój	17 889	976	0	17 728	147	352
W Sieci	88 571	622	0	-	-	-
Tygodnik Powszechny	16 655	528	1 004	15 459	265	0
Gość Niedzielny	135 320	267	0	141 475	163	0
Gazeta Polska	50 486	0	0	62 875	0	0
Przegląd	17 960	0	0	19 713	0	0
Tygodnik Angora	332 019	0	0	341 372	0	0

Źródło: Wirtualnedia.pl dane z czerwca 2013

W czerwcu 2013 królowała „Newsweek Polska” (Ringier Axel Springer Polska) z 5 251 egz. e-wydań, aż o 382,6 proc. więcej niż rok wcześniej co stanowiło ok. 4 % sprzedaży papierowej. Na drugim miejscu była „Polityka” (Polityka), z 4 406 egz., co stanowiło uwzględniając mutacje ok. 8% sprzedaży papierowej. Na podium znalazł się jeszcze „Wprost” (AWR „Wprost”) sprzedając średnio 2 437 egz. tego pisma, co stanowiło ok. 3 % sprzedaży papierowej.

Jakie wnioski można wysnuć z tych danych, i jaka będzie przyszłość e-prasy w Polsce? Trudno dziś jednoznacznie prorokować, ale na pewno łatwo nie będzie. Przyjrzyjmy się zatem czynnikom, jakie w Polsce wpływają na brak popularności e-prasy.

Jak się sprzedaje e-prasę? Każdy z wydawców w pakiecie poza bieżącymi wydaniem daje także dostęp (płatny lub bezpłatny) do archiwum cyfrowego oraz wydań specjalnych, co sprawia, że bardzo wygodnie można korzystać z całości treści przez niego wytworzonych.

W lutym Agora zmieniła sposób dostępu do swoich treści – oprócz dotychczasowego systemu Piano, (o którym będzie poniżej) postanowiła ominąć pośrednika zastosować swój własny system abonamentowy.

Wybierz pakiet prenumeraty cyfrowej Gazety Wyborczej

Już od 0,99 zł za pierwszy miesiąc

<p>Pakiet Wyborcza</p> <p>W pakiecie dostajesz:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nieograniczony dostęp do artykułów w serwisach wyborcza.pl (w tym Druki, Format, Wysokie Ciocasy, Magazyn Świąteczny, Ale Historie!, wyborcza.biz, Sport Ekstra i 22 serwisach lokalnych) <p>Dowiedz się więcej</p>	<p>Pakiet Wyborcza Plus</p> <p>W pakiecie dostajesz:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nieograniczony dostęp do artykułów w serwisach wyborcza.pl (w tym Druki, Format, Wysokie Ciocasy, Magazyn Świąteczny, Ale Historie!, wyborcza.biz, Sport Ekstra i 22 serwisach lokalnych) Gazeta Wyborcza na dowolne ozytniki i w formacie PDF <p>Dowiedz się więcej</p>	<p>POLECAMY</p> <p>Pakiet Wyborcza Premium</p> <p>W pakiecie dostajesz:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nieograniczony dostęp do artykułów w serwisach wyborcza.pl (w tym Druki, Format, Wysokie Ciocasy, Magazyn Świąteczny, Ale Historie!, wyborcza.biz, Sport Ekstra i 22 serwisach lokalnych) Gazeta Wyborcza na dowolne ozytniki i w formacie PDF Aplikacje Gazety Wyborczej na iPhone'a i iPada Dodatkowo w aplikacjach: Wysokie Ciocasy, Extra i Książki, Magazyn do czytania <p>Dowiedz się więcej</p>
<p>0,99 zł za pierwszy miesiąc (31 dni) każdy kolejny miesiąc: 17,90 zł</p> <p>Wybieram</p>	<p>0,99 zł za pierwszy miesiąc (31 dni) każdy kolejny miesiąc: 29,90 zł</p> <p>Wybieram</p>	<p>0,99 zł za pierwszy miesiąc (31 dni) każdy kolejny miesiąc: 39,90 zł</p> <p>Wybieram</p>

Szczegóły promocji 0,99 zł za pierwszy miesiąc

Zobacz ofertę na rok i kwartał

Prenumerata **PIANO**

To dostęp do Pakietu Wyborcza oraz 42 innych stron internetowych, m. in. Forbes, Polskie Times, Ekstra Magazyn, Murator, Polskie Radio za 19,90 zł.

Wybieram Piano

Kup dostęp do Polityki Cyfrowej - Tylko 15,99 zł miesięcznie! [Zobacz darmową wersję demo](#)

POLITYKA CYFROWA

Masz już wykupiony dostęp? [Zaloguj się »](#)

Kup dostęp do Polityki Cyfrowej

Czytaj nasz tygodnik na komputerze, tablecie, e-czytniku, smartfonie.

Prenumerata autoodnawialna

Wygoda bez ryzyka. Autoodnawialną prenumeratę możesz anulować w dowolnym momencie.

15,99 zł miesięcznie
pierwsze 2 tygodnie za 1 zł.

Kup teraz

Prenumerata na wybrany okres

- 15,99 zł za 30 dni
- 45,00 zł za 90 dni
- 169,00 zł za 365 dni

Kup teraz

Najpopularniejszy system sprzedaży e-prasy to gazeta + e-gazeta + dostęp do archiwum. Można więc powiedzieć, że mistrzostwem jest sprzedawać coś dwa razy i właśnie dzięki dostępowi do cyfrowych archiwów wydania wydawcy mogą budować swoją siłę.

Rozróżnienie na e-wydania i mutacje cyfrowe jest zdeterminowane głównie technologią, w jakiej treści są dostępne. Technologia zaś mając określone ograniczenia i wymagania wymusza na wydawcach inwestycje w dostosowywanie treści do urządzeń, na których czytelnik zechce mieć dostęp. Oczywiście każda technologia kosztuje i nie każdy wydawca decyduje się na inwestycję, i nie w każdy z wyżej wymienionych sposobów. Poza tym na sposób sprzedaży oferowanych treści ma także model biznesowy, jaki wydawca chce przyjąć. Zapewne wkrótce dojdzie do kolejnej rewolucji, gdy popularna stanie się technologia Responsive Web Design, umożliwiająca jednakowe (niezależnie od urządzenia) wyświetlanie cyfrowych treści.

Decyzja, czy inwestować w przystosowanie treści cyfrowych do sprzedaży będzie uzależniona także od potencjału tego kanału dla czytelników określonego tytułu, ich zdolności nabywczej, wykształcenia, poziomu cyfryzacyjnego danej grupy odbiorców, czy też rodzaju, długości i aktualności danej informacji. E-prasa wiąże się posiadaniem urządzeń typu laptop, desktop, tablet, czytnik i smartfon, a przede wszystkim z dostępem do Internetu. Te aspekty zdecydowanie eliminują osoby niezaawansowane technologicznie. Poza tym spore znaczenie będzie miała tu długość życia wydania papierowego – o ile dzienniki żyją wciąż najkrócej to już tygodniki z powodu stosowania lepszego papieru żyją na tyle długo, że nie będzie łatwo zastąpić ich wersją cyfrową. Nie mówiąc już o miesięcznikach, które w domach potrafimy przechowywać bardzo długo.

Z różnych danych krążących po Internecie wizerunek e-czytelnika kształtuje się dość podobnie. Dostęp do e-prasy jest domeną osób młodych (25-40) z wyższym wykształceniem, z dużych miast, zarabiających min. 2,5-3 tys netto. Co ważne są to tzw. **heavy userzy** tzn. korzystający z Internetu codziennie po kilka godzin. Są oni przywiązani do tytułów, które czytają a jednocześnie bardzo mobilni i chcą mieć stały dostęp do wybranych tytułów e-prasy w dla siebie wygodnych miejscu i czasie. A co ważniejsze – są skłonni za to płacić.

Co ciekawe samo przywiązanie do tytułu wcale nie musi oznaczać, że chęci zmiany formy z papierowej na e-wersję. Dobrze obrazuje to sytuacja np. Gościa Niedzielnego (ok. 142 000 egz.), Angory (325 000 egz.), które na razie wykazują ograniczoną chęć do inwestowania w digitalizację swoich zasobów. Wpływa na to zapewne profil czytelnika, który nie jest zaawansowany technicznie i nie brakuje mu dostępu do e-gazet.

Co czytamy?

Jak wyraźnie pokazują wyniki sprzedaży analizowane na początku artykułu oraz wyniki sprzedaży wydawnictw książkowych (Wolters Kluwer, CH BECK, LexisNexis, Wiedza i Praktyka, Infor) głównie skłonni jesteśmy płacić za **treści profesjonalne** – gospodarcze, prawne (Gazeta Prawna, Rzeczpospolita). Wśród Polaków od dawna pokutuje myślenie, że skoro już raz zapłaciliśmy za dostęp do Internetu to wszystko co tam znajdziemy powinno być za darmo. Gotowi jesteśmy płacić jedynie za informację specjalistyczną, odpowiednio przygotowaną i podaną. Warto dodać, że zarówno Gazeta Prawna jak i Rzeczpospolita oferują także własne portale wiedzy profesjonalnej działające całkiem niezależnie od e-wydań, do których można wykupić dostęp całkiem osobno.

W drugiej grupie treści, które interesują nas najbardziej są tygodniki **społeczno-gospodarczo-kulturalne** (Polityka, Newsweek, Wprost, Uważam Rze, Do Rzeczy, Sieci). Zdecydowanych liderem tej części rynku jest Polityka i Newsweek. Ich jednolicie wysoki poziom powoduje, że zdyscyplinowani czytelnicy są skłonni korzystać z e-wydań. Można śmiało powiedzieć, że jakość treści papierowych przekłada się na popularność treści e-wydań.

Gdy mowa o **jakości oferowanych treści** to najbardziej wydaje się tracić Gazeta Wyborcza, która od jakiegoś czasu tnąc koszty i zatrudniając niedoświadczonych dziennikarzy (często studentów) oferuje coraz słabsze treści. To powoduje odpływ czytelników, którzy wcale nie są skłonni czytać jej e-wydań, choć w przypadku dodatków Duży format czy też Wysokie Obcasy zapewne mogą liczyć na pewne przychody związane. Tabloidy takie jak Fakt czy Super Express zupełnie nie istnieją na rynku e-wydań, ale zapewne dlatego, że czytelnicy tych gazet są słabiej z informatyzowani, a jednocześnie tytuły te prezentują treści łatwo zastępowalne.

Widać również nieśmiałe próby wejścia na rynek e-wydań pism kobiecych – pierwsze e-wydania mają już Glamour, Gala ale także Focus (od września 2013). Ciekawym wydaje się także start e-wersji miesięcznika Charaktery (kwiecień, 2013), który ma sporą grupę wiernych czytelników.

Stan czytelnictwa

Dla popularności e-prasy będzie także stan czytelnictwa w Polsce. Nie da się ukryć, że czytelnictwo książek jest ściśle skorelowane z czytelnictwem prasy. Zerknijmy więc do informacji płynących z corocznego raportu BN dotyczącego stanu czytelnictwa w Polsce. O ile dane dotyczące książek są pesymistyczne, to fragmenty dotyczące tekstów dłuższych napawają ostrożnym optymizmem. Na pytanie o to, czy w ciągu ostatniego miesiąca respondent przeczytał jakikolwiek tekst o orientacyjnej objętości przynajmniej:

- 3 stron wydruku,

- 3 ekranów komputera

- bądź dłuższego artykułu w gazecie w 2012 r. twierdząco odpowiedziało 58% badanych (o 6% więcej niż dwa lata wcześniej). Co ciekawe o 9% (z 32 do 41) wzrosła liczba Polaków, którzy w ciągu ostatniego roku nie czytali żadnej książki, ale jednocześnie w ciągu ostatniego miesiąca zapoznali się z co najmniej trzystronicowym tekstem.

Zwiększanie liczby ludzi, którzy czytają dłuższe teksty, ale jednocześnie unikają książek, może świadczyć o rosnącej roli tygodników i miesięczników, ale także dodatków typu Duży Format czy Wysokie Obcasy (te właśnie stały się miesięcznikiem). Wydaje się leżeć to u przyczyn szalonej popularności książek reportażowych, w wydawaniu których liderem jest wydawnictwo Czarne.

Cena – czyli problem VAT – wszystkie rodzaje e-wydań zarówno gazet jak i książek niezmiennie zabija 23% stawka VAT. Dopóki nie zostanie obniżona wydawcy nie będą skłonni obniżyć cen e-wydań. Na tak wstępnym etapie walki o czytelnika jest to niezmiernie ważne żeby móc zachęcić go do czytania także ceną.

Fizjologia czytania – gazety z racji swojej papierowej formy przyzwyczyły nas do pewnego sposobu czytania. Papier ma ponad 100 lat tradycji w służbie prasy i wcale nie jest łatwo zrezygnować z dużych (w porównaniu do tabletu czy czytnika) szpał gazetowych. Poza tym trzeba pamiętać, że jedynie ekrany typu e-ink są przyjazne dla oczu. Wszystkie pozostałe urządzenia świecą nam w oczy przez co wzrok męczy się o wiele szybciej niż przy czytaniu tradycyjnej gazety.

Jak wskazuje się w raporcie o stanie czytelnictwa BN (za rok 2012) różnice w podejściu do czytania hipertekstu i tradycyjnych form dotyczą nie tylko fizjologii, ale także procesów poznawczych zachodzących w umyśle człowieka. Codzienne obcowanie z komunikatami zorganizowanymi w formie krótkich wypowiedzi hipertekstowych, którym towarzyszą materiały audiowizualne, formatuje umysły ich użytkowników w taki sposób, że coraz trudniej jest im skupić się na lekturze stosunkowo długiego linearnego tekstu. Wypowiedzi badanych wskazują na to, że w świadomości społecznej wyraźnie zarysowują się dwa pojęcia czytania. Z jednej strony jest to, które odnosi się do czynności będącej dobrowolnym czytaniem w czasie wolnym drukowanego tekstu zawierającego prozę literacką lub popularnonaukową. Z drugiej strony jest wymuszone czynnikami zewnętrznymi czytanie użytkowe. Te dwa rodzaje czytania badani bardzo wyraźnie różnicują. Czytanie użytkowe w coraz większym stopniu wydaje się być związane z krótkimi formami tekstowymi dostępnymi w Internecie użytkowanym za pomocą wielorakich urządzeń – komputerów stacjonarnych i przenośnych, tabletów czy smartfonów.

E-prasa – szansa dla wygodnych i zagonionych (i bogatych)

Jak widać e-prasa ma dość szerokie rozumienie i moim zdaniem trzeba ją oceniać kompleksowo, czyli biorąc pod uwagę wiele aspektów. Dziś, bowiem potencjał do zarabiania stanowi treść (content), jakim się dysponuje oraz fakt czy jest on wprost zastępowalny przez inne, podobne treści dostępne w Internecie. Wydawcy wciąż poszukują różnych sposobów wprowadzania opłat za swoje treści. Liczą na to, że e-prasa zrekompensuje im spadek sprzedaży papierowych wersji oraz spadek przychodów z wpływów z reklam. Posiadanie wersji cyfrowej pozwala podążyć śladem reklamodawców, którzy w dużej części przenoszą inwestycje w reklamę właśnie z papieru do Internetu. Naturalnie posiadając obie wersje – wydawca może swobodnie łączyć ze sobą handlowo i funkcjonalnie

oba sposoby dystrybucji treści a co za tym idzie także i skutecznie zdywersyfikować przychody z reklam w poszczególnych kanałach.

E- prasę możemy zatem rozumieć jako poszerzenie sposobu dotarcia do odbiorcy, kolejny kanał sprzedaży i dystrybucji, nie konkurencyjny a alternatywny. Jesteśmy coraz wygodniejsi i chcemy żeby rzeczywistość cyfrowa dostosowywała się do nas. Przed wydawcami stoją zatem nowe wyzwania, bo polski czytelnik jest wymagający, a jednocześnie wcale nie jest gotowy płacić za treści pochodzące z Internetu.

Marcin Skrabka – wydawca i wykładowca akademicki. Prowadzi specjalność edytorsko-wydawniczą w Instytucie Studiów Klasycznych, Śródziemnomorskich i Orientalnych na UWr. Od wielu lat związany z branżą wydawniczą. Prowadzi szkolenia dla bibliotekarzy oraz księgarzy z zakresu literatury czeskiej i słowackiej, prawa autorskiego oraz publikacji profesjonalnych (prawniczych i biznesowych). Jest pomysłodawcą i współtwórcą portalu Czeskie Klimaty (www.czeskieklimaty.pl) oraz Słowackie Klimaty (www.slowackieklimaty.pl).

Agnieszka Hałubiec

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smołki w Opolu

Książka elektroniczna w WBP w Opolu. Formy udostępnień i statystyki

Rozwijający się rynek książki elektronicznej i tym samym stopniowe pojawianie się nowego modelu czytelnictwa wymaga od bibliotek publicznych stworzenia nowej palety usług bibliotecznych, w których zbiory elektroniczne znajdą swoje miejsce. Wydaje się to naturalnym oczekiwaniem czytelnika. Symptomatyczne jest również to, iż w sprawozdaniu bibliotek GUS K-03, pojawiają się pytania o zbiory elektroniczne i formy ich udostępniania w bibliotekach.

WBP w Opolu od 2010 roku, kiedy utworzona została Opolska Biblioteka Cyfrowa (www.obc.opole.pl), systematycznie stara się rozwijać i powiększać swoją ofertę zbiorów elektronicznych, dostrzegając potrzeby czytelników i obecność nowych technologii na rynku książki.

Formy udostępnień zbiorów elektronicznych w WBP w Opolu

Udostępniamy zbiory elektroniczne w trzech formach, zgodnie z obowiązującym prawem, wykorzystując rozwiązania technologiczne oferowane i możliwe do zastosowania w bibliotece. Biblioteka sama „tworzy” książkę elektroniczną, digitalizując zbiory zabytkowe, dysponuje licencjonowanymi zbiorami, do których opłaciła dostęp oraz udostępnia publikacje darmowe, dostępne w ramach wolnej domeny. Ponadto od 2011 roku jest wydawcą elektronicznego czasopisma „Bibliotekarz Opolski”, który jest dostępny na zasadzie licencji Creative Commons.

Opolska Biblioteka Cyfrowa

Pierwszym krokiem w procesie cyfryzacji zbiorów WBP, było utworzenie wspomnianej już Opolskiej Biblioteki Cyfrowej, która ze znacznym powodzeniem funkcjonuje już czwarty rok. Na strukturę zbiorów OBC składają się kolekcje:

- Regionalia
- Dziedzictwo kulturowe
- Zbiory współczesne
- eCzytelnia OBC
- Muzykalia

OBC gromadzi i udostępnia przede wszystkim dziedzictwo kulturowe Śląska, głównie Opolskiego, zabytki kultury narodowej pochodzące ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej. Zasób cyfrowy tworzą zabytkowe rękopisy, starodruki, kartografia, periodyki wydawane na Śląsku od XIX do XX wieku w językach polskim, niemieckim i czeskim, książki (silesiana) z XIX i XX wieku, pocztówki (widoki miast śląskich i wsi), zbiory współczesne.

Obecnie liczba publikacji w całej kolekcji wynosi 4899 jednostek. Łączna liczba czytelników od otwarcia OBC wynosi 1 632 571 (dane z dnia 04.03.2014).

Opolska Biblioteka Cyfrowa udostępnia za pośrednictwem Internetu zbiory, do których wygasły prawa autorskie, natomiast zdigitalizowane dokumenty, do których prawa autorskie obowiązują, udostępniane są jedynie w trybie offline, w czytelni WBP. Zbiory te umieszczone są w kolekcji eCzytelnia OBC.

Z zasobów Opolskiej Biblioteki Cyfrowej korzystają użytkownicy z regionu, z kraju, ale także z zagranicy, przede wszystkim z Niemiec, Anglii, Włoch i USA.

Biblioteka Cyfrowa stała się dla WBP w Opolu szansą na udostępnienie zbiorów zabytkowych, do których dostęp był ograniczony. Digitalizacja tych zbiorów pozwoliła na ich popularyzację bez szkody dla ich fizycznej postaci.

Pracownia digitalizacji i zarazem Opolska Biblioteka Cyfrowa nadal się rozwija. Dzięki środkom pozyskanym w ramach funduszy Programu Wieloletniego Kultura + WBP w Opolu mogła w 2013 roku zakupić dwa nowe skanery. Skaner do digitalizacji najcenniejszych starodruków, rękopisów, zabytkowej grafiki i kartografii oraz skaner płaski z automatycznym podajnikiem dokumentów do materiałów, które są w postaci luźnych kartek lub książek niewielkich rozmiarów. Pracownia wzbogaciła się również o nowy sprzęt i oprogramowanie komputerowe, które zabezpieczy i przyspieszy proces przenoszenia książek w formę cyfrową.

OBC dysponuje również nowym serwerem i systemem do archiwizacji danych na taśmach. Rozwój pracowni digitalizacji pozwoli na umieszczenie w OBC nowych publikacji, głównie starodruków wydanych w XVI i XVII wieku.

Czytelnia IBUK LIBRA

Chcąc zaoferować czytelnikom współczesną literaturę fachową, jak również beletrystykę od 2011 roku WBP w Opolu nabywa licencjonowane zbiory elektroniczne, w postaci bazy książek elektronicznych, oferowanej w ramach czytelni IBUK LIBRA, stworzonej przez wydawnictwo PWN. Do rozwoju tej oferty przyłączyły się również opolskie biblioteki publiczne, które wraz z WBP w Opolu od 2012 roku tworzą konsorcjum IBUK, w skład którego wchodzi obecnie 21 placówek bibliotecznych – miejskich, miejsko-gminnych i gminnych. Czytelnia IBUK LIBRA, w formie konsorcjum funkcjonuje również w innych województwach, m.in.: dolnośląskim, małopolskim, podkarpackim, mazowieckim i planowane jest konsorcjum w województwie śląskim.

Nabywanie licencjonowanych zbiorów jest w zasadzie jedyną możliwością wprowadzenia do oferty bibliotecznej książki elektronicznej, do której nie wygasły prawa autorskie. To szansa na dostęp do nowości, aktualnych podręczników czy beletrystyki. Biblioteki różnego typu, nie tylko publiczne, korzystają z możliwości zakupu baz pełnotekstowych, unikając w ten sposób problemów z prawem autorskim, które w kwestii udostępniania zbiorów elektronicznych przez biblioteki nadal wymaga dopracowania. Książki udostępnione w ramach czytelni IBUK LIBRA nie są ostatecznie własnością biblioteki. Biblioteka dokonuje zakupu usługi na określony czas, a nie zakupu zasobu książkowego.

Obecnie książki zebrane w bazie IBUK LIBRA można jedynie przeglądać w trybie online, na komputerze, tablecie, sprzęcie mobilnym, który gwarantuje dostęp do sieci. Nie ma możliwości udostępniania zbiorów offline, jako pliku, który można odczytać na dowolnym sprzęcie pod aplikacją zgodną z jego formatem. Wydawnictwo PWN zapowiada jednak, że ta funkcjonalność IBUKa zostanie również wprowadzona. Wówczas na określony czas, czytelnik będzie mógł pobierać pliki z wybraną publikacją na swój sprzęt lub wraz z bibliotecznym e-czytnikiem.

Książki dostępne w ramach konsorcjum IBUK LIBRA to głównie publikacje popularnonaukowe. Literatura akademicka i specjalistyczna z zakresu informatyki, medycyny, nauk humanistycznych, społecznych, matematyczno-przyrodniczych. Oferta przede wszystkim jest kierowana do studentów, ale nie tylko. W bazie można znaleźć również publikacje poradnikowe, beletrystykę dla dzieci i młodzieży oraz czytelników dorosłych. Obecnie Opolskie Konsorcjum Bibliotek udostępnia 964 publikacji z różnych dziedzin.

Czytelnia IBUK została w ostatnim roku wyposażona w nowe udogodnienia. Wprowadzone zostały nowe funkcjonalności, które usprawniają pracę z książką. Obecnie, korzystając z zasobów czytelni IBUK LIBRA można zastosować:

- wyszukiwanie wewnątrztekstowe
- dodawanie zakładek

- zaznaczanie fragmentów tekstu
- wprowadzanie własnych notatek
- tagowanie fragmentów
- eksport notatek > prześlij / udostępnij notatkę / zakładkę
- wstawianie przypisów

Ze zbiorów bazy IBUK LIBRA czytelnicy biblioteki mogą skorzystać po odebraniu PIN-u w wypożyczalni WBP w Opolu oraz we wszystkich agendach biblioteki (Oddział Muzyczny, Oddział Obcojęzyczny, Biblioteka Austriacka).

Informacja o dostępie do zbiorów w ramach czytelni IBUK LIBRA jest dostępna na stronie internetowej WBP w Opolu, gdzie zamieszczona jest instrukcja poruszania się po platformie IBUK LIBRA, jak również zamieszczony jest spis tytułów, dostępnych w IBUKU. Informacja o dostępie jest również uwidoczniona w katalogu biblioteki. Pozycja książkowa, która jest w zasobach biblioteki, jak również jest dostępna w IBUKU została oznaczona w katalogu logiem platformy IBUK oraz posiada adnotację: *Dla czytelników Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej dostępne również online w bibliotece i oddziałach lub na komputerze osobistym po zalogowaniu - login i hasło do pobrania w WBP*. Czytelnik już na poziomie katalogu może zdecydować, czy chce książkę zarezerwować, czy skorzystać z czytelni IBUK, nie wychodząc z domu, o ile jest w posiadaniu PIN-u. Adnotacja ta jest formą promocji oferty IBUKa. Od 01.01.2013-31.01.2014 roku w czytelni IBUK LIBRA, w ramach opolskiego konsorcjum, zanotowano 10.224 logowania, pobrano łącznie 95.707 dokumentów.

Wypożyczalnia e-czytników

Najnowszym sposobem udostępniania publikacji elektronicznych jest Wypożyczalnia e-czytników książek elektronicznych, która w WBP w Opolu działa do października 2013 roku. Uruchomienie wypożyczalni stało się możliwe, dzięki realizacji projektu „E-booki na wynos. Wypożyczalnia e-czytników w WBP w Opolu”, w ramach którego zakupiony został sprzęt w postaci 12 e-czytników oraz przeprowadzone zostały szkolenia dla bibliotekarzy bibliotek publicznych woj. opolskiego. Realizacja projektu została wsparta środkami finansowymi Fundacji Aktywni w Regionie Grupy Heidelberg Cement Góraźdze. Pozyskane środki w całości zostały wydatkowane na zakup sprzętu. Utworzenie wypożyczalni e-czytników książek elektronicznych to znaczący krok w unowocześnieniu działalności WBP w Opolu. To również innowacyjna oferta dla czytelników WBP w Opolu i bibliotekarzy woj. opolskiego. W Polsce ofertę wypożyczenia e-czytników oferuje swoim czytelnikom WBP w Krakowie-Artateka, MBP w Opolu oraz MBP w Gdyni.

E-czytniki i ich wypożyczenie

Zakupione przez WBP w Opolu e-czytniki – model BOOX i62 Espresso posiadają wszystkie najważniejsze funkcje, które pozwoliły stworzyć atrakcyjną ofertę udostępniania e-książki, szczególnie dla ludzi młodych, zainteresowanych nowinkami technicznymi, jak również seniorów oraz osób niepełnosprawnych.

Szereg funkcjonalności daje czytelnikowi wiele możliwości pracy z książką elektroniczną. Od tych najbardziej podstawowych – jak robienie zakładek, zaznaczeń w tekście, po bardziej zaawansowane, które szczególnie mogą być przydatne osobom z różnymi dysfunkcjami. Czytnik ponadto pozwala przeglądać publikacje w wielu formatach.

Wypożyczalnia e-czytników dopełnia ofertę WBP w Opolu dla osób niepełnosprawnych (niedowidzących i niewidomych), a także seniorów, mających problemy z czytaniem małej czcionki – ponieważ e-czytniki, dzięki syntezy mowy, pozwalają odczytać treść książki, a dzięki funkcji powiększania tekstu każda książka elektroniczna jest łatwiejsza w lekturze dla seniorów. Czytniki umożliwiają również odtworzenie audiobooków. Ponadto zakupiony sprzęt może wspierać również naukę języków obcych, ponieważ kilkujęzyczny syntezy

mowy (np.: angielski, niemiecki, włoski, francuski) pozwala odczytać książkę obcojęzyczną we właściwym, oryginalnym brzemieniu, urządzenie obsługuje również słowniki w formacie Stardict. Ze względu na tę opcję, czytniki są także wypożyczane w Oddziale Obcojęzycznym WBP w Opolu oraz w Bibliotece Austriackiej.

Każdy czytelnik WBP w Opolu może wypożyczyć do domu sprzęt, w postaci e-czytnika, wraz z kompletem wybranych książek elektronicznych. Wypożyczenia można dokonać na miejscu w wypożyczalni WBP w Opolu lub zamówić drogą elektroniczną, przesyłając wypełniony formularz ze strony www.wbp.opole.pl. Formularz zawiera zestawienie tytułów, jakie mogą być wgrane na czytnik. Czytelnik podaje numer karty biblioteczej, e-mail i wskazuje miejsce odbioru czytnika. Pracownik biblioteki wgrywa wybrane książki elektroniczne.

Wypożyczane e-booki to przede wszystkim literatura piękna, udostępniana w ramach wolnej domeny. W ofercie nie ma książek, do których autorzy posiadają prawa autorskie. Oferta będzie systematycznie poszerzana również o publikacje udostępniane w ramach self-publishingu, za zgodą autora na ich udostępnianie.

Wypożyczalnia e-czytników działa na podstawie regulaminu. Każdy czytelnik wypożyczający sprzęt podpisuje oświadczenie, że zapoznał się z regulaminem. Oświadczenie jest również informacją, jaki czytnik został przez czytelnika wypożyczony, w jakim stanie fizycznym. Oświadczenie reguluje zasady wypożyczenia oraz kary związane z potencjalnym uszkodzeniem sprzętu, na które wypożyczający wyraża zgodę.

Prowadzenie wypożyczeń e-czytników wraz z wgranymi dokumentami pozwala prowadzić przejrzystą statystykę udostępnień zbiorów elektronicznych. Statystyka wypożyczanych e-książek zostaje ujęta w sprawozdaniu GUS K-03, w części dotyczącej korzystania ze zbiorów elektronicznych dostępnych zdalnie lub w sieci lokalnej w ciągu roku sprawozdawczego – jako liczba pobranych dokumentów. Od 14 października 2013 roku do 31.01.2014 roku z wypożyczalni skorzystało 25 czytelników, wypożyczając ogółem 738 plików.

Szkolenia dla bibliotekarzy na e-czytnikach

Tworząc wypożyczalnię uznaliśmy, iż jest to również doskonała okazja do przeprowadzenia szkoleń dla bibliotekarzy woj. opolskiego. Przed realizacją projektu Dział Instrukcyjno-Metodyczny będąc w posiadaniu e-czytnika szkolił pracowników bibliotek podczas wyjazdów instruktazowych do podległych placówek. Obecnie, oprócz instruktaży, przeprowadzane są szkolenia na czytnikach podczas kursu dla nowo zatrudnionych bibliotekarzy woj. opolskiego, jak również podczas innych szkoleń z zakresu IT, jakie odbywają się w WBP w Opolu dla bibliotekarzy.

Działalność szkoleniowa przyniosła pewne efekty. Kilka opolskich bibliotek weszło już w posiadanie własnych e-czytników (MiGBP w Głubczycach, MiGBP w Nysie, GBP w Pawłowiczkach, MiGBP w Zdzeszowicach), kolejne biblioteki deklarują zakup sprzętu.

Nie należy się jednak spodziewać, iż docelowo biblioteki będą wypożyczać sprzęt wraz z e-bookami. Ten rodzaj usługi stanowi obecnie rodzaj eksperymentu, pole doświadczeń czytelnika z nową formą czytelnictwa, z nową postacią książki. Należy oczekiwać raczej, iż z czasem biblioteki będą udostępniać pliki z e-książką oraz będą dysponować katalogiem, z poziomu, którego czytelnik będzie mógł wypożyczyć plik, odpowiednio zabezpieczony przed kopiowaniem, na określony czas. Do rozważenia pozostaje, czy tego rodzaju usługa nie będzie ostatecznie początkiem kryzysu bibliotekarstwa pojmowanego w sposób tradycyjny, przed czym ostrzega analityk rynku książki Łukasz Gołębiowski¹ w swoich publikacjach, poświęconych przemianom książki. Ale to zagadnienie wymaga namysłu i zapewne kilku lat obserwacji tendencji na rynku e-książki i zmian w bibliotekarstwie, jaki nastąpią w najbliższym czasie.

¹ Łukasz Gołębiowski, E-biblioteki [w:] Śmierć książki No future book. Biblioteka Analiz. Warszawa 2008, s.71-78

Promocja zbiorów elektronicznych WBP w Opolu

O tym, że biblioteka posiada zbiory elektroniczne, które udostępnia czytelnikom, w różnej formie, staramy się szeroko informować. Przede wszystkim wykorzystujemy do tego własne kanały informacyjne, czyli stronę internetową WBP, blogi, prowadzone przez wypożyczalnię WBP oraz oddziały, profil biblioteki na Facebooku, a także poprzez internetowe pismo, wydawane przez WBP w Opolu „Bibliotekarz Opolski”. Informacje podajemy również w newsletterze wysyłanym do bibliotek publicznych naszego województwa. Informacje pojawiają się na plakatach, folderach, ulotkach i tablicy LED, która znajduje się na fasadzie budynku WBP.

Zbiорom elektronicznym wiele miejsca poświęciliśmy także w specjalnym dodatku „Między Książkami”, który raz w miesiącu jest publikowany w Nowej Trybunie Opolskiej. Ponadto informacja o nowej wypożyczalni e-czytników pojawia się TVP Opole, Radiu Opole, Gazecie Wyborczej – opolskim wydaniu internetowym, także w internetowym serwisie NTO. Informacje publikowaliśmy również w Biuletynie Programu Rozwoju Bibliotek.

Podsumowanie

Ograniczenia, jakie stoją przed bibliotekami w związku z funkcjonującym obecnie prawem autorskim, które nie reguluje kwestii udostępniania e-booków przez instytucje takie jak biblioteka, ograniczenia podyktowane wysoką ceną e-booka, który traktowany jest jako usługa, a nie książka, zatem obciążony jest 23% stawką podatku VAT, zamykają drogę rozwoju i ograniczają próby urozmaicenia zasobów elektronicznych.

Rozszerzanie oferty bibliotecznej o zbiory elektroniczne to prognozowana droga rozwoju, jednak środowisko bibliotekarzy stale oczekuje na przychylne rozwiązania prawne.

Przede wszystkim uregulowanie kwestii praw, które pozwoliłyby udostępniać bibliotekom e-booki spoza wolnej domeny, do których autorzy nadal zachowują swoje prawa. Biblioteki udostępniają często e-booki autorów self-publisherów, którzy wyrażają zgodę na ich udostępnienie za darmo.

Ponadto należy oczekiwać od twórców programów bibliotecznych, katalogowych, stworzenia odpowiedniego systemu udostępniania zbiorów, synchronizowanego z katalogiem biblioteki, z poziomu którego czytelnik mógłby zapoznać się z ofertą, jak również wypożyczyć plik. Pierwsze kroki w dostosowaniu systemu bibliotecznego do udostępniania książki elektronicznej podjęli twórcy programu Mateusz. W ramach tego systemu stworzono katalog e-booków w Bibliotece Publicznej w Dzielnicy Bemowo m. st. Warszawy.

Do rozstrzygnięcia pozostaje również kwestia inwentaryzacji, archiwizacji i opracowania e-booków, w kontekście różnych ISBN-ów dla poszczególnych formatów, ponieważ zdarza się, że jedna książka posiada kilka formatów, co za tym idzie różne ISBN-y. Wymagałoby to odzwierciedlenia w katalogu bibliotecznym, chyba, że do tego czasu wydawcy wywalczą w Bibliotece Narodowej zmianę w instrukcji do nadawania ISBN-ów², a takie próby są podejmowane.

---

² W instrukcji dotyczącej Międzynarodowego Znormalizowanego Numeru Książki ISBN w punkcie 3.4 Publikacje w różnych formach wydania – znajduje się zapis: *Różne formy danej publikacji (np. wersja w twardej oprawie, w miękkiej oprawie, w alfabecie Braille’a, książka mówiona, publikacja elektroniczna online) wymagają nadania odrębnych numerów ISBN. Jeśli publikacje elektroniczne są udostępniane w różnych formatach (np. .lit, .pdf, .html, .pdb), każdemu dostępnemu oddzielnie formatowi należy nadać odrębny ISBN.*

W archiwum Bibliotekarza Opolskiego w Materiałach Pokonferencyjnych są dostępne prezentacje z konferencji <http://www.bibliotekarzopolski.pl/archiwum.html>

- Jiři Pavlik

Możliwości wypożyczenia i korzystania z e-zbiorów czeskich bibliotek (.pdf)

- Blanka Snopková

Słowackie biblioteki w epoce e-przemian - usługi biblioteczne dla użytkowników, którzy już nie piszą listów... (.pps)

- Michał Zając

Przestarzały jak e-book? Od E-booka 1.0 do e-booka 2.0(.pps)

- Małgorzata Góralska

Elektronika w służbie czytelnika (.pps)

- Ewa Jabłońska – Stefanowicz

O autorach, którzy skaczą przez płot, czyli o nowych możliwościach publikowania (.pps)

- Marcin Skrabka

Rynek e-prasy w Polsce (.pps)

- Agnieszka Hałubiec

Książka elektroniczna w WBP w Opolu. Formy udostępnień i statystyki (.pps)

- BIBLIOTEKA -

Katarzyna Ostrowska-Pałyga
Dział Instrukcyjno-Metodyczny WBP w Opolu

Kronika działalności bibliotek publicznych w woj. opolskim w 2013 r.

I. Podstawowe dane liczbowe

31 grudnia 2013 r. w województwie opolskim działało **319** biblioteki publiczne i ich filie. W bibliotekach zarejestrowano **161 768** czytelników tj. o **2572** mniej niż w 2012 r. Czytelnicy wypożyczyli na zewnątrz 3 055 336 materiałów bibliotecznych tj. o 25 456 mniej niż w 2012 r.

II. Współpraca międzynarodowa WBP w Opolu w 2013 r.

19-25 maja 2013 r. w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej gościli bibliotekarze z zaprzyjaźnionej biblioteki w Iwano-Frankiwsku. Podczas wizyty ukraińskich gości w Opolu, w galerii WuBePe przy ul. Piastowskiej 20 miał miejsce wykład dyrektor biblioteki Ludmiły Babij zatytułowany "U naszych sąsiadów - biblioteki w Iwano-Frankiwsku".

10-14 czerwca 2013 r. w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej gościli bibliotekarze z Biblioteki Komitatu im. Vörösmarty Mihály w Székesfehérvár. Podczas wizyty gości w Opolu, w Galerii WuBePe została otwarta wystawa „Historyczna stolica Węgier - Székesfehérvár”

23-26 września 2013 r. w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej gościli bibliotekarze z zaprzyjaźnionej biblioteki w Bańskiej Bystrzycy. Podczas wizyty w Opolu słowaccy goście zapoznali się m.in. z funkcjonowaniem Opolskiej Biblioteki Cyfrowej.

12-20 października 2013 r. Delegacja pracowników Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu w składzie Tadeusz Chrobak - dyrektor WBP, Teresa Zarwańska – kierownik Działu Administracji, Katarzyna Pałyga-Ostrowska – pracownik Działu Instrukcyjno-Metodycznym oraz Bartłomiej Wołkowicz – pracownik Działu Wspomagania Procesów Bibliotecznych odwiedzili Państwową Publiczną Bibliotekę Naukową w Biełgorodzie.

23-25 października 2013 r. Delegacja pracowników Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu, w składzie: Mirosława Koćwin - kierownik Oddziału Zbiorów Specjalnych i Zabytkowych, Barbara Giedrońc - pracownik Oddziału Zbiorów Specjalnych i Zabytkowych, Robert Dudek - kierowca, przebywała w Koblencji na zaproszenie tamtejszej Landesbibliothekszentrum. Celem wyjazdu było otwarcie wystawy „Schlesische Schlösser und Paläste in graphischen Darstellungen” „Zamki i pałace Śląska w grafice”, przygotowanej przez panią Mirosławę Koćwin.

W 2013 roku, podobnie jak w latach poprzednich WBP współpracowała również z:

- Konsulatem Generalnym Republiki Austrii w Krakowie
- Instytutem Kultury Austriackiej w Warszawie,
- Instytutem Goethego w Krakowie

III. Konferencje i narady

9 stycznia 2013 r. Symposium „Świadomość i kultura prawna w społeczeństwie obywatelskim”.

W konferencji udział wzięli prof. dr hab. Stanisław Leszek Stadniczeńko z wykładem „Dialogowość w demokratycznym państwie prawa, społeczeństwie obywatelskim”, mgr Anna Mordel omówiła „Studenckie poradnie prawne – cele i działalność”, mgr Hanna Jamry zaprezentowała „Punkt Informacji Prawnej przy WBP w Opolu”

6 marca 2013 r. Konferencja „Nowe technologie w bibliotekach. E-booki na e-regałach”. Konferencja nakreśliła wizję bibliotek przyszłości, gdzie funkcjonują obok siebie książka tradycyjna i elektroniczna. Konferencja stała się również świetną okazją do zapoznania bibliotekarzy z możliwościami rynku książki elektronicznej. Tematykę konferencji można uznać za swoistą „pomoc metodyczną” jak wprowadzić e-książkę na biblioteczne regały.

Dofinansowano w ramach Programu Rozwoju Bibliotek

19 marca 2013 r. Konferencja dyrektorów i kierowników bibliotek publicznych województwa opolskiego. W programie przewidziano m.in. omówienie działalności bibliotek w 2012 r. w świetle najnowszej statystyki bibliotecznej oraz planów pracy na 2013 r. W konferencji udział wzięli Ryszard Skrzypczak, wicedyrektor (Instytut Książki), który omówił nowe zasady przyznawania środków w Programie „Biblioteka+. Infrastruktura bibliotek”.

21 maja 2013 r. IV Forum Opolskich Środowisk Literackich „Trudna sztuka reportażu”. Kolejne forum poświęcone było reportażowi. Bohaterami spotkania byli znani Opolanom reportażyści z miejscowego oddziału Związku Literatów Polskich, dziennikarze prasowi, telewizyjni, radiowi oraz fotoreporterzy, Marian Buchowski, Zbigniew Górniak, Tadeusz Horoszkiewicz, Adrian Chimiak oraz Krzysztof Świdorski.

8 października 2013 r. IV Regionalna Konferencja Programu Rozwoju Bibliotek pod hasłem „Nowocześnie o tradycyjnym. Nowe media w bibliotece”. Gościliśmy przedstawiciela Biblioteki Narodowej Jana Mejora, przedstawicielkę Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Agnieszkę Koszowską oraz twórcę serwisu informacyjnego dla bibliotekarzy Biblosfery, Krzysztofa Lityńskiego. Głównym celem konferencji było pokazanie bibliotekarzom możliwości korzystania z dobrodziejstwa nowych technologii w codziennej pracy. Podczas konferencji podsumowano konkurs „Biblioteka dla lokalnej społeczności”, wręczono nagrody i wyróżnienia, a z wycieczką Oleska Biblioteka Publiczna zaprezentowała działanie „Konkurs poetycki Szuflada”, realizowane wspólnie z partnerstwem lokalnym, za które otrzymała pierwszą nagrodę.

Dofinansowano w ramach Programu Rozwoju Bibliotek

IV. Szkolenia

W 2013 r. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smółki zorganizowała szereg szkoleń dla bibliotekarzy bibliotek publicznych woj. opolskiego m.in.

- cykl szkoleń komputerowych na tematy tworzenia bazy katalogowej w formacie Marc 21

- cykl szkoleń komputerowych pakietu Office *„Wyrównać szansę. IT dla wszystkich”*
- cykl szkoleń z zakresy technologii komunikacyjnych i informacyjnych
- szkolenie dotyczące dokumentacji organizacyjnej biblioteki
- szkolenie *„Rzecznictwo, skuteczne poparcie dla bibliotek”*
- cykl szkoleń poświęconych systemowi Mak +
- cykl szkoleń w ramach Programu „Szkolenia dla bibliotekarzy 2013 r.” *„Pozyskam –Zrealizuję – Rozliczę. Zarządzanie projektem kulturalnym”*
- szkolenie dotyczące ochrony danych osobowych
- kurs dla pracowników nowo zatrudnionych w bibliotekach publicznych

V. Wystawy objazdowe

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu zorganizowała 17 wystaw objazdowych:

„A jak już będę tam, na górze, to czasem tu do was na ziemię zejdę...” Wystawa prezentuje życie i twórczość Agnieszki Osieckiej – polskiej poetki, znanej przede wszystkim jako autorki tekstów piosenek. Życie i działalność bohaterki wystawy prześledzić można na podstawie zdjęć oraz wspomnień samej Agnieszki Osieckiej oraz jej przyjaciół. Ekspozycja w Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej w Niemodlinie, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Otmuchowie.

„Adam Mickiewicz w kręgu rodziny i przyjaciół” Wystawa fotograficzna starająca się przybliżyć Adama Mickiewicza w sposób odmienny od przyjętego w podręcznikach szkolnych - nie jako wieszczą, ale człowieka „prywatnego”. Na wystawie przedstawiono krąg osób - rodziny i przyjaciół – bliskich Adamowi Mickiewiczowi w różnych okresach jego życia. Jednocześnie na tym tle przedstawiono bohatera wystawy jako człowieka niepozbawionego wad, ze słabościami, skomplikowanym życiem osobistym. Ekspozycja w Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej w Zawadzkiem.

„Anatomia zbrodni literackiej” Wystawa przedstawia powieść kryminalną od jej rozwoju do współczesności. Prezentuje odmiany powieści kryminalnej, najważniejszych twórców gatunku – autorów polskich i zagranicznych. Wystawa zawiera również ważne pojęcia związane z literaturą kryminalną, prezentuje serie wydawnicze, a także przedstawia nawiązania filmowe. Ekspozycja w Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej w Zawadzkiem.

„Edward Pochroń – Benefis” Wystawa prezentująca dorobek Edwarda Pochronia – najstarszego, czynnego dziennikarza naszego regionu – związanego z „Trybuną Opolską”, współzałożyciela i pierwszego redaktorem naczelnego miesięcznika społeczno-kulturalnego „Opole”. Wieloletniego prezesa opolskiego oddziału Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, pomysłodawcy konkursów dziennikarskich. Obecnie jest wydawcą i redaktorem naczelnym „Echa Gmin Opolskich”. Wystawa składa się z 5 plansz formatu 70x100 cm. Ekspozycja w Gminnej Bibliotece Publicznej w Popielowie .

„O czym się nie mówi... Życie i twórczość Gabrieli Zapolskiej”

Wystawa prezentuje mało znane fakty z życia Gabrieli Zapolskiej znanej przede wszystkim z twórczości

dramaturgicznej. Na wystawie możemy poznać m.in. Gabrielę Zapolską – aktorkę, Gabrielę Zapolską – publicystkę, Gabrielę Zapolską – kobietę z jej siłą i słabościami. Podstawą do zorganizowania wystawy były zbiory WBP w Opolu, oraz zbiory Muzeum Teatralnego w Warszawie. Materiał ilustracyjny uzupełniają dzięki temu reprodukcje programów sztuk Gabrieli Zapolskiej, zdjęcia oraz afisze sztuk, w których Gabriela Zapolska występowała jako aktorka. Ekspozycja w Oleskiej Bibliotece Publicznej.

„Od Śląska po Kresy” W 2012 roku mija 15 lat od powstania Wydawnictwa MS, znanego z takich publikacji jak „Opole na dawnej pocztówce”, „Opole – 150 lat fotografii”, „Lwów – ogród snu i pamięci” czy „Kresowe Trójmiasto”. Stanowi to okazję do zaprezentowania publikacji Wydawnictwa i osoby jego twórcy Bogusława Szybkowskiego. Wystawa prezentuje dorobek wydawniczy jubilata, którego publikacje przenoszą w czas dawnych fotografii i pozwalają porównać wygląd znanych miejsc z tym sprzed kilkudziesięciu lat. Do wystawy dołączone są mapy wydane przez Wydawnictwo MS. Ekspozycja w Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej w Grodkowie, Strzeleckim Ośrodku Kultury.

„Parnas literacki” Wystawa prezentuje najbardziej prestiżowe nagrody literackie przyznawane w Polsce po 1945 roku oraz nowe, ustanowione po przełomie 1989 roku. Ekspozycja składa się z 17 plasz. Wśród prezentowanych nagród znalazły się m.in.: Nagroda Literacka Gdynia, Nagroda Fundacji im. Kościelskich, Literacka Nagroda Europy Środkowej Angelus, Nagroda Literacka Nike. Wystawa przedstawia genezę poszczególnych nagród, fundatorów oraz laureatów z poszczególnych lat. Ekspozycja w Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej w Grodkowie.

Wystawę zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego Wniosek „Literackie zwierciadła, czyli świat odbity w słowie”, z programu operacyjnego "Wydarzenia artystyczne - Literatura".

„Słowem malowane – ilustracje do dzieł Henryka Sienkiewicza” Wystawa przedstawia dzieła malarskie inspirowane powieściami Henryka Sienkiewicza, wśród prezentowanych prac znajdują się prace Piotra Stachewicza do „Quo Vadis” oraz „Rodziny Połanieckich” Bartka Zwycięzcy, serię rysunków Juliusza Kossaka do „Ogniem i mieczem”. Wśród ilustratorów dzieł Sienkiewicza znajdziemy również nazwiska Konstantego Górskiego, Adama Setkowicza, Józefa Brandta, Stanisława Batowskiego, Włodzimierza Tetmajera i współczesnych nam m.in. Jana Marcina Szancera, Szymona Kobylińskiego, Janusza Stannego, Franciszka Maśluszczaka. Ekspozycja w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Brzegu.

„Stanisławów, Stanisław, Iwano-Frankiów” Ekspozycja przedstawia informacje o historii i współczesności Iwano-Frankiowa. Wystawa jest próbą sentymentalnej podróży do miejsc bliskich wielu mieszkańcom Opola. Ekspozycja składa się m.in. z widokówki, przedstawiającej Stanisławów w XIX i na początku XX w., oraz fotografii pokazujące współczesny Iwano-Frankiów. Temat wystawy został rozszerzony o prezentację Obwodowej Publicznej Biblioteki Naukowej w Iwano-Frankiowsku, z którą WBP w Opolu współpracuje od 2005 r. Wystawa liczy 6 plasz prezentujących Iwano-Frankiów i 4 plasz poświęcone współpracy WBP w Opolu z biblioteką w Iwano-Frankiowsku. Ekspozycja w Oleskiej Bibliotece Publicznej.

„Śmiechu warte - Edward Marszałek”. Edward Marszałek ujrzał światło dzienne w maju 1921 w Pewli Śmieńskiej, w Beskidzie Żywieckim. Dzisiaj spogląda na swoje życie znaczone trudami, radością i przemożnym dążeniem do życiowego sukcesu. Różne etapy pracy zawodowej uwieńczone były zawsze sukcesem. Kierowanie zespołami ludzkimi, talent organizacyjny wysoko ceniono, stąd często stawiano go na odpowiedzialnych stanowiskach, tam gdzie się waliło i wymagało naprawy. Zawsze był społecznikiem; w Opolu są ślady tej działalności w postaci tablic pamiątkowych i obelisków, które postawione zostały

z jego inicjatywy. Od ponad 20 lat pomaga Polakom poszkodowanym przez III Rzeszę, (jako wiceprezes takiegoż stowarzyszenia), w uzyskaniu przez nich stosownych odszkodowań. Góralska krew, umiłowanie ludzi i wrażliwość na piękno budziło w nim potrzebę wyrażenia swoich emocji i przeżyć. Sięga po ołówek i pędzel od najmłodszych lat. Zawsze uważał, że śmiech to zdrowie i warto się pośmiać z siebie i taką też okazję stworzyć innym. Wystawiał swoje karykatury będąc kuracjuszem w wielu sanatoriach w Polsce. Ekspozowana w Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej w Zdzeszowicach.

„Tam szum Prutu, Czeremoszu...” Wystawa prezentuje Obwód Iwano- Frankiwski, położony w zachodniej części Ukrainy. Pokazuje największe miasta obwodu: Iwano –Frankiwska (do 1962 r. Stanisławów) i Kołomyję z ciekawym Muzeum Pisanek. Oglądając wystawę można zachwycić się czarem i magią Huculszczyzny, regionem pięknego krajobrazu, sztuką ludową i architekturą drewnianą. Ekspozowana w Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej w Wołczynie, Gminnej Bibliotece Publicznej w Pakosławicach.

„Trzeba marzyć...” Wystawa przybliżająca postać i twórczość Jonasza Kofty. Na 11 planszach skomponowanych ze zdjęć oraz wierszy poety zaprezentowano etapy oraz formy działalności twórczej, w których realizował się Janusz Kofta. Ekspozowana w Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej w Niemodlinie.

„We mnie jest płomień, który myśli – Zbigniew Herbert (1924-1998)”. Wystawa przedstawiająca życie i twórczość Zbigniewa Herberta. Przedstawiająca zdjęcia z albumu rodzinnego, uzupełniona o wspomnienia siostry poety Hanny Herbert-Żebrowskiej oraz przyjaciół m.in. Jana Józefa Szczepańskiego. Wystawę uzupełniają wiersze poety ilustrujące jego życie oraz rękopisy i rysunki. Ekspozowana w Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej w Ozimku.

„Widok na dawny powiat opolski”. Pocztówki ze zbiorów specjalnych WBP w Opolu”. Wystawa prezentowana w bibliotekach publicznych powiatu opolskiego ziemskiego: Gminnej Bibliotece Publicznej w Tarnowie Opolskim, Turawie, Chrzastowicach, Łubnianach, Murowie, Popielowie, Dobrzeniu Wielkim, Dąbrowie, Niemodlinie, Tułowicach, Prószkowie, Komprachcicach i Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej w Ozimku.

„Wybrane legendy i podania powiatu opolskiego”. Wystawa ma na celu przypomnienie oraz pogłębienie wiedzy o legendach i podaniach powiatu opolskiego. Ekspozowana w Gminnej Bibliotece Publicznej w Dąbrowie, Gminnej Bibliotece Publicznej w Tarnowie Opolskim, Gminnej Bibliotece Publicznej w Turawie.

„Z kresowego albumu – pocztówki” Wystawa prezentuje kolekcję przedwojennych pocztówek miast i miasteczek kresowych, pochodzących ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu. Podziwiać można karty pocztowe ukazujące architekturę i widoki m.in. Lwowa, Stanisławowa, Kołomyji, Brzeżan, Stryja, Wilna, „kresowej Oklahomy” czyli Borysławia i Drohobycza, miejscowości turystycznych jak Jaremcze, Worochta, Zaleszczyki oraz uzdrowiska - Truskawca czy Lubienia Wielkiego. Ekspozowana w Gminnej Bibliotece Publicznej w Pakosławicach.

„Zamki i Pałace Śląska Opolskiego” Wystawa przedstawia zamki i pałace znajdujące się na Śląsku Opolskim w początkach dwudziestego wieku. Fotograf Robert Weber utrwalił urok niejednokrotnie nieistniejących już dziś, czy popadających w ruinę obiektów. Ekspozowana w Powiatowym Centrum Kultury w Strzelcach Opolskich, Miejskiej i Gminnej Bibliotece publicznej w Zawadzkiem, Centrum Kultury

Głuchołazy.

VI. Spotkania autorskie

W 2013 r. WBP w Opolu zorganizowała 68 spotkań autorskich w tym 48 w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki.

VII. Dyskusyjne Kluby Książki

W województwie opolskim w 2013 roku działa 50 Dyskusyjnych Klubów Książki. Kluby funkcjonują przy bibliotekach publicznych w: Baborowie, Brzegu, Głubczycach, Głuchołazach, Gogolinie, Kamieniu Śląskim (filia GBP w Gogolinie), Malni (filia GBP w Gogolinie), Grodkowie, Jemielnicy, Piotrówce (filia GBP w Jemielnicy) Kamienniku, Kędzierzynie-Koźlu, Kluczborku, Krapkowicach, Lewinie Brzeskim, Łosiowie (filia MiGBP w Lewinie Brzeskim), Lubszy, Kocierzycach (filia GBP w Lubszy), Jasienicy Dolnej (filia BP w Łambinowicach), Wierzbiu (filia BP w Łambinowicach), Namysłowie, Nysie, Białej Nyskiej (filia MiGBP w Nysie), Oleśnie, Olszance, Opolu – WBP Biblioteka Austriacka, MBP – wypożyczalnia centralna, filia nr 7, filia nr 18, Oddział Dziecięcy, Otmuchowie, Kałkowie (filia BP w Otmuchowie), Paczkowie, Pakosławicach, Prusinowicach (filia GBP w Pakosławicach), Pokoju, Popielowie, Karłowicach, (filia GBP w Popielowie), Starych Siołkowicach (filia GBP w Popielowie), Prudniku – filia nr 1, Strzelcach Opolskich – w filii miejskiej, Zielinie (filia GBP w Strzeleczkach), Nakle (filia GBP w Tarnowie Opolskim), Przyworach (filia GBP w Tarnowie Opolskim), Raszowej (filia GBP w Tarnowie Opolskim), Tułowicach, Walcach, Zębolicach, Zdieszowicach.

VIII. Program Rozwoju Bibliotek

W 2013 r. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu realizowała zadania związane z Programem Rozwoju Bibliotek do którego przystąpiła w roku 2009. Program ten jest częścią inicjatywy *Global Libraries* prowadzonej w ramach Światowego Programu Rozwoju Fundacji Billa i Melindy Gates.

Programu Rozwoju Bibliotek w 2013 r. realizowało 22 biblioteki publiczne z województwa opolskiego. Są to biblioteki: w Nysie, Głuchołazach, Tarnowie Opolskim, Grodkowie i Cisku jako Wiodące oraz biblioteki w Pakosławicach, Paczkowie, Otmuchowie, Zawadzkiem, Korfantowie, Strzelcach Opolskich, Gogolinie, Jemielnicy, Popielowie, Lubszy, Olszance, Ozimku, Głogówku, Reńskiej Wsi, Baborowie, Świerczowie i Lewinie Brzeskim jako Partnerskie.

28 stycznia 2013 r. rozpoczął się nabór do III rundy PRB. W III rundzie Programu zmieniły się warunki uczestnictwa, biblioteki mogły aplikować samodzielnie - w tej rundzie zrezygnowano z bibliotek wiodących i partnerskich, a do programu mogły aplikować również biblioteki **nieposiadające** filii bibliotecznych. Zniesiony został warunek otwarcia każdej placówki przez 30 godzin tygodniowo. Zachowane zostały zobowiązania dotyczące odpowiedniego przygotowania pomieszczeń oraz udział w proponowanych przez Program szkoleniach. Nowe zobowiązanie, które pojawiło się w III rundzie to obowiązek estetycznego i trwałego oznaczenia biblioteki głównej i filii w przestrzeni lokalnej.

W woj. opolskim na 46 uprawnionych bibliotek wnioski złożyło 7 tj. 15% uprawnionych: Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Kluczborku, Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Zdieszowicach, Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Krapkowicach, Namysłowski Ośrodek Kultury. Biblioteka Publiczna w Namysłowie, Gminna Biblioteka Publiczna w Pawłowiczkach, Gminna Biblioteka Publiczna w Murowie,

Gminna Biblioteka Publiczna w Łambinowicach. Wszystkie biblioteki znalazły się wśród zwycięskich bibliotek, osiągając bardzo dobre wyniki.

W woj. opolskim na 68 uprawnionych bibliotek w Programie uczestniczyło 148 placówek w tym 29 stopnia podstawowego i 119 filii bibliotecznych.

IX. Program Biblioteka+

Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przeznaczony był dla bibliotek z gmin wiejskich, miejsko-wiejskich i miejskich, w których liczba mieszkańców nie przekracza 15 tys. Wdrożenie i przygotowanie programu zostało powierzone Instytutowi Książki. Program miał na celu przekształcenie bibliotek gminnych w nowoczesne centra kultury i wiedzy. Zajmuje się takimi zagadnieniami jak:

System biblioteczny MAK +

Stworzenie jednolitego ogólnopolskiego, centralnego systemu komputerowego MAK+, który oferowany jest wszystkim bibliotekom bez względu na formę organizacyjną.

MAK+ jest elektronicznym, zintegrowanym systemem bibliotecznym, stworzonym i rozwijanym przez Instytut Książki. System umożliwia tworzenie elektronicznego katalogu bibliotecznego, bazy użytkowników placówki, rejestrację wypożyczeń i udostępnień zasobów oraz prowadzenie statystyki bibliotecznej. Praca odbywa się poprzez przeglądarkę internetową.

W 2013 r. w woj. opolskim z systemu Mak + korzystało 18 bibliotek głównych wraz z filiami.³

1. Ośrodek Kultury Biblioteka Publiczna w Byszynie
2. Gminna Biblioteka Publiczna w Chrzastowicach
3. Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury. Biblioteka Publiczna w Głogówku
4. Centrum Kultury. Biblioteka Publiczna w Głuchołazach
5. Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury. Biblioteka Publiczna w Kietrze
6. Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Kolonowskim
7. Gminna Biblioteka Publiczna w Lasowicach Wielkich
8. Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Lewinie Brzeskim
9. Gminna Biblioteka Publiczna w Łubnianach
10. Namysłowski Ośrodek Kultury. Biblioteka Publiczna
11. Dom Kultury w Ozimku. Miejska i Gminna biblioteka Publiczna w Ozimku
12. Biblioteka Publiczna w Paczkowie
13. Gminna Biblioteka Publiczna w Polskiej Cerekwi
14. Gminna Biblioteka Publiczna w Popielowie
15. Gminna Biblioteka Publiczna w Świerczowie
16. Gminna Biblioteka Publiczna w Turawie
17. Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Zawadzkiem
18. Gminny Ośrodek Informacji Kultury i Czytelnictwa w Zębolicach

³ Analiza działalności bibliotek publicznych w mieście –gminie w roku 2013 r. Materiały własne Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

Projekt „Szkolenia dla bibliotekarzy 2013”

W 2013 r. ogłoszono Program dotacyjny „Szkolenia dla bibliotekarzy 2013 r.”, który był kontynuacją programu "Szkolenia dla bibliotekarzy" realizowanego przez wojewódzkie biblioteki publiczne w ramach programu Instytutu Książki Biblioteka+ w latach 2010-2012. Program pomógł bibliotekarzom w uzyskaniu nowych kompetencji osobistych i zawodowych, służył podniesieniu prestiżu bibliotek publicznych i zmianie postrzegania ich funkcji przez społeczeństwo.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smołki w Opolu pozyskała środki na realizację zadania pt. „Pozyskam – Zrealizuję – Rozliczę. Zarządzanie projektem kulturalnym” celem zadania było przygotowanie bibliotekarzy do podejmowania działań kulturalnych, za pozyskane drogą aplikacji, fundusze spoza budżetu instytucji. Podczas szkoleń uczestnicy nabyli nie tylko umiejętność myślenia w kategoriach projektowych, ale także nauczyli się pozyskiwania funduszy drogą aplikacji konkursowych.

Szkolenie przeprowadzono przez wyspecjalizowaną firmę zewnętrzną wyłonioną w drodze zapytania ofertowego w IV kwartale 2013 r. Wzięło w nim udział 30 bibliotekarzy bibliotek publicznych wszystkich szczebli z woj. opolskiego.

Ogółem na szkolenia w latach 2010-2013 przeznaczono kwotę w wysokości 243 140 w tym 236 140 środki finansowe Instytutu Książki, 4000 tys. środki finansowe Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu, 3000 tys. środki finansowe Programu Rozwoju Bibliotek.

X. Nagrody i wyróżnienia

Mistrz Promocji czytelnictwa 2012 r. dla Miejskiej Biblioteki Publicznej w Opolu

„Ambasadorzy Programu Rozwoju Bibliotek”, wyróżnienia w konkursie dla Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Ozimku

Nagroda główna w konkursie „Biblioteka dla lokalnej społeczności” w ramach Programu Rozwoju Bibliotek dla Oleskiej Biblioteki

XI. Jubileusze bibliotek

65 – lecie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kędzierzynie-Koźlu, uroczyste obchody odbyły się 18 października 2013 r.

65 – lecie Biblioteki Publicznej w Paczkowie, obchody odbyły się w maju 2013 r.

50 – lecie Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Ozimku, uroczyste obchody odbyły się 30 kwietnia 2013 r.

XII. Działalność promocyjna wybranych bibliotek

Miejska Biblioteka Publiczna w Brzegu

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

styczeń - luty – Ferie w Oddziale dla dzieci

luty - Bookcrossing w I i II Liceum Ogólnokształcącym w Brzegu

luty - Spotkanie autorskie z Andrzejem Franaszkiem

luty - Debata „Porozmawiajmy o marihuanie”
marzec - Spotkanie autorskie z Krzysztofem Vargą
marzec - Spotkanie wielopokoleniowe „Pierwszy krok w cyfrowy świat”
kwiecień - Spotkanie autorskie z Agnieszką Chrobot
kwiecień - Spotkanie autorskie z Zbigniewem Mikołajko
maj - Tydzień Bibliotek
czerwiec - Spotkanie autorskie z Magdą Umer
czerwiec - Bookcrossing na ulicach Brzegu
lipiec - Wakacje z biblioteką
grudzień - Spotkanie autorskie z R. Pawlińską - Chmurą
grudzień - Spotkanie w ramach Opolskiej Akademii Seniora

Gminna Biblioteka Publiczna w Chrzęstowicach

kwiecień - Konkurs kroszonkarski
maj - Tydzień Bibliotek
wrzesień - Narodowe czytanie utworów A. Fredry
październik - Wystawa „Rok 2013 rokiem J. Tuwima”
grudzień - Pogadanka dla najmłodszych „Zdrowy styl życia”

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury. Biblioteka Publiczna w Głogówku

styczeń - Montaż słowno-muzyczny z okazji Dnia Babci i Dziadka
luty - Spotkanie autorskie z Markiem Sikorskim „Na tropach smoka wawelskiego”
marzec - Spotkanie autorskie ze Zbigniewem Kołbą „Krioterapia”
kwiecień - Uroczyste otwarcie nowej filii bibliotecznej „Baszta” w Głogówku
kwiecień - Zajęcia edukacyjno-czytelnicze pt. „Dlaczego Ziemia płacze”
maj - Spotkanie autorskie z Henryką Młynarską
czerwiec - Spotkanie autorskie z Dorotą Simonides
listopad - Spotkanie autorskie z B. Sadlińskim
listopad - Zajęcia integracyjne z okazji Światowego Dnia Pluszowego Misia

Biblioteka Publiczna w Głuchołazach

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
luty - Ferie w bibliotece
kwiecień - Zajęcia dla dzieci z cyklu „Bajkowe soboty”.
maj - IX Biesiada Czytelnicza
maj - „Odjazdowy Bibliotekarz”
czerwiec - Konkurs czytelniczy „Motyle książkowe”
wrzesień - „Spotkania z pasjami”. Spotkanie online z Krystyną Jandą
wrzesień - Wycieczkę dla głuchołaskich przedszkolaków, którego celem była promocja walorów turystycznych naszego miasta oraz propagowanie zdrowego trybu życia.
październik - Spotkanie z serii „Poznajemy ciekawe zawody”. Wizyta w piekarni
październik - Spotkanie dla dzieci z cyklu „Czytaj i baw się razem z nami”. Pod hasłem „W zdrowym ciele zdrowy duch”.
listopad - Konkurs literacki z okazji Światowego Dnia Pluszowego Misia pt. „Złóż misiowi życzenia urodzinowe”
listopad - Zabawy andrzejkowe dla czytelników
grudzień - Spotkanie z cyklu „Czytaj i baw się razem z nami”.

Gminna Biblioteka Publiczna w Gogolinie

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

luty - Ferie w bibliotece

marzec - W ramach projektu „*Link do Przyszłości Młodzi. Internet. Kariera*” spotkanie z młodym profesjonalistą Wojciechem Syrockim

marzec - Ogólnopolski Konkurs Recytatorski – etap gminny dla szkół podstawowych, publicznego gimnazjum i liceum ogólnokształcącego

marzec - Tydzień z Internetem

kwiecień - Spotkanie z Dorotą Simonides

maj - Głośne czytanie wierszy Juliana Tuwima dla uczniów klasy I Publicznej Szkoły Podstawowej nr 2 z Gogolina.

maj - Spotkanie autorskie z Markiem Sikorskim

czerwiec - Spotkanie autorskie z Agnieszką Frączek

czerwiec - Spotkanie autorskie z Heleną Buchner

sierpień - Wakacyjne zajęcia z książką

wrzesień - Wystawa starych fotografii „*Nasz Karlubitz na starej fotografii*”

wrzesień - Uroczyste otwarcie projektu „*Portrety znanych i cenionych... z wizytą w gogolińskiej bibliotece*”, wykład profesor Doroty Simonides. „*Zauroczeni kulturą Ziemi Gogolińskiej*”

wrzesień - Tydzień Zakazanych Książek

wrzesień – spotkanie z Małgorzatą Gutowską – Adamczyk (DKK)

październik - Spotkanie autorskie z Katarzyną Enerlich

październik - Spotkanie autorskie z Barbarą Kosmowską

listopad - Wystawa obrazów Wandy Skrzypek

listopad - Wieczór poezji i muzyki

listopad - Spotkanie autorskie z Barbarą Ciwoniuk

listopad - Wieczór wróżb odprawianych w wigilię świętego Andrzeja.

grudzień - Spotkanie ze Św. Mikołajem

grudzień - Przedstawienie teatralne pt. „*Świąteczna przygoda*”, Teatru Edukacji i Profilaktyki *Maska* z Krakowa

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Grodkowie

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

styczeń - Wystawa z okazji roku J. Korczaka „*Nie ma dzieci są ludzie. Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka*”

styczeń - Wystawa „*Na olimpijskim szlaku*”

luty - Ferie w bibliotece

luty - Spotkanie z Michałem „Ryśkiem” Woźniakiem w ramach projektu FRIS „*Link do przyszłości*”

luty - Wystawa „*Rok Tuwima*”

marzec - Warsztaty rękodzieła „*Filcowanie na sucho*”

marzec - Warsztaty „*Tworzenie komiksu o regionie*”

kwiecień - Gminny konkurs regionalny „*Z przeszłości i teraźniejszości miasta i gminy Grodków*”

kwiecień - Gminny konkurs regionalny „*Czy znasz Grodków*”

maj - Wykład o historii i rozwoju komiksu w Polsce i na świecie. Prowadzenie Małopolskie Studia Komiksu z Krakowa

maj - III Konferencja Bibliotekarzy Powiatu Brzeskiego

maj - Wystaw „*Szkolne wspomnienia*”

czerwiec - Spotkanie z Magdą Umer

czerwiec - Wykład Marcina Lauzera „*Józef Elsner i jego msza g-moll dedykowana kościołowi w Grodkowie*”

czerwiec - Wycieczka historyczno-krajoznawcza po gminie Grodków dla uczestników konkursu regionalnego

wrzesień - Wystawa „*Grodchow...Grottkau...Grodków*”

wrzesień - Spotkanie autorskie z Małgorzatą Gutowską - Adamczyk (DKK)

wrzesień - październik- Warsztaty plastyczno-edukacyjne „*Tworzymy komiks o ziemi grodkowskiej*”
wrzesień - Czytanie w plenerze. Rok J. Tuwima
wrzesień - Wystawa „*Z kresowego albumu*”
październik - Wykład K. Centnera „*Sport ziemi grodkowskiej*”
październik- Wystawa „*60 lat Koła Polskiego Związku Wędkarskiego w Grodkowie*”
październik Wystawa „*Parnas literacki*”
listopad - Warsztaty rękodzieła „*Makrama*”
listopad - Spotkania, imprezy i pogadanki z okazji Święta Pluszowego Misia
listopad - Wykład W. M. Cebulki „*Historia grodkowskich cmentarzy i miejsc pochówków*”
grudzień - Wystawa „*Początek podziemna*”
grudzień - Warsztaty rękodzieła „*Ozdoby świąteczne – orgiami*”
grudzień - Podsumowanie konkursu plastycznego „*Tworzymy komiks o ziemi grodkowskiej*”

Gminna Biblioteka Publiczna w Izbicku

kwiecień - Spotkanie autorskie z Barbarą Kosmowska
kwiecień - Przedstawienie teatralne „*Wars i Sawa*”
kwiecień - Wystawa „*Wisława Szymborska*”
lipiec - Wystawa „*Zbyszko Bednarz*”
październik - Przedstawienie teatralne „*O smoku wawelskim*”

Gminny Ośrodek Kultury i Sportu. Biblioteka Publiczna w Kamienniku

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
luty - Wieczór poezji miłosnej
marzec - Spotkanie z czytelnikami z okazji Dnia Kobiet
kwiecień - Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem (DKK)
maj - Konkurs plastyczny „*Budzimy naszą wyobraźnię*”
wrzesień - Spotkanie autorskie z Barbarą Gawryluk
grudzień - Mikołajki w bibliotece

Miejska Biblioteka Publiczna w Kędzierzynie-Koźlu

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
styczeń - Otwarcie wystawy fotografii z podróży do Hiszpanii Barbary Strameckiej - Czerw pt. „*Santiago de Compostela. Marzyłam – zrobiłam*”
styczeń - Finał IV edycji akcji dla przedszkolaków „*Przyjaciół przyrody i książek.*”
styczeń - Rodzinne czytanki w bibliotece pt. „*Na sportowo – karate*”
luty - Spotkanie z Tomaszem Kozłowskim „*Z biegiem Dniestru. Kajakiem od Bieszczad do Okopów Św. Trójcy*”
marzec - Wystawa fotografii Artura Magdziarza pt. „*Italia - Żyj koloro wo*”
marzec - Wernisaż wystawy fotografii z podróży do Hiszpanii Barbary Strameckiej
marzec - Spotkanie z Bogdanem Rymanowskim
marzec - Spotkanie z Krzysztofem Arciszewskim, młodym profesjonalistą w ramach projektu „*Link do przyszłości. Młodzi: Internet. Kariera*”
marzec - Spotkanie pt. „*Impresje przyrodnicze z Madagaskaru*”. Relacja z podróży na Madagaskar B. Wilczyńskiej z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
kwiecień - Noc z Andersenem – impreza czytelnicza dla dzieci związana obchodami Międzynarodowego Dnia Książki Dziecięcej
kwiecień - Noc poetów i turniej jednego wiersza. Literacko-muzyczna impreza towarzysząca finałowi Krajobrazów słowa
kwiecień - W ramach Festiwalu Ziemi:

Spotkanie z podróżnikiem i reporterem A. Muszyńskim poświęcone cyklowi reportaży – z podróży pt. „Południe”
Polska Ekspedycja Amazońska, czyli na przełaj przez Amerykę Południową – spotkanie z Moniką i Marcinem Obałkami.
Pojechane podróże - spotkania z podróżnikami: Tomaszem Grzywaczewskim oraz Moniką i Marcinem Obałkami.
Warsztaty filmowe, prowadzone przez Pawła Brzenczka i Agnieszkę Błaszczyk z OM Studio Film Production.
maj - Spotkanie autorskie z Małgorzatą Gutowską – Adamczyk
maj - Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem
maj - „Od zera do sześciu. Współczesne książki dla najmłodszych” wykład
dr G. Lewandowicz-Nosal z Biblioteki Narodowej w Warszawie
maj - Spotkanie z Jerzym Skoczylasem
czerwiec - Wernisaż wystawy Leszka Ołdaka pt. „Polskie klimaty - rysunek satyryczny, plakat, ilustracja”
czerwiec - Spotkanie autorskie z Agnieszką Frączek
czerwiec - Spotkanie autorskie z Kazimierzem Szymeczko
czerwiec - Spotkanie autorskie z Izabellą Klebańską
czerwiec - Literacka podróż dookoła Świata – warsztaty twórcze dla dzieci i rodziców w ramach Rodziny Czytanek
lipiec - sierpień - Wakacje w bibliotece – zajęcia dla dzieci
wrzesień - Narodowe czytanie dzieł Aleksandra Fredry
wrzesień - Europejskie Dni Dziedzictwa „Nie od razu Polskę zbudowano”: Śladami pałaców i dworów - rajd rowerowy
wrzesień - „Pradzieje Ziemi Kozielskiej” - spotkanie z Krzysztofem Spychałą zastępcą wojewódzkiego konserwatora zabytków w Opolu
wrzesień - Wernisaż wystawy A. Roguskiej pt. „Naturalnie kobieca”
wrzesień - Tydzień i historię: warsztaty historyczno-plastyczne „Miasto średniowieczne”, Z wizytą u Kozłów - warsztaty komiksowe na podstawie Legendy Kozielskiej Ocalić od zapomnienia.
październik - Otwarcie Kędzierzyńsko-Kozielskiej Biblioteki Cyfrowej.
październik - Spotkanie z Magdą Umer
listopad - Barwy naszych myśli – wystawa rękodzieła uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Koło w Kędzierzynie-Koźlu.
listopad - Spotkanie z Mariuszem Szczygłem
listopad - Wystawa malarstwa Marii i Henryka Kazińskich pt. „Pasje tączą”
listopad - Eko Tydzień w bibliotece: Rysujemy komiks: Zwierzęta chronione w Polsce. Zajęcia plastyczne – ekologiczne dla dzieci. Akademia Młodego Astronoma – warsztaty astronomiczne prowadzone przez pracowników Planetarium Śląskiego. Dzień czystego powietrza ph. „Kochasz dzieci nie pal śmieci!” - warsztaty ekologiczne z Fundacją ARKA
grudzień - Link do przyszłości. Młodzi. Internet. Kariera – spotkanie z profesjonalistką Urszulą Kluz-Knopek
grudzień - Wystawa „Bóg się rodzi, moc truchleje... Święta Bożego Narodzenia w niewoli niemieckiej i radzieckiej podczas II Wojny Światowej”

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Kluczborku

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

styczeń - luty - Spotkania w bibliotece „Z książką za pan brat chcemy zwiedzić świat”

luty - marzec - Wystawa i pogadanka z okazji 545 rocznicy śmierci Jana Gutenberga „Od Gutenberga do Internetu”

marzec - Spotkanie z poezją dziecięcą

marzec - II edycja konkursu literackiego na wspomnienia mieszkańców Ziemi Kluczborskiej „Los czy wybór” – tutaj mieszkam”

maj - Wykład o życiu i twórczości S. Przybyszewskiego z okazji 145 rocznicy urodzin „Cafe moje życie straciło się w tej wielkiej alternatywie: wszystko albo nic. Wybrałem wszystko”

maj - Wystawa „Hobby naszych czytelników V”

maj - Majówka z biblioteką
czerwiec - Prezentacja młodych muzyków „Święto muzyki”
czerwiec - lipiec - Wystawa „Sercem malowane – Kluczbork w kwiatach”
wrzesień - październik - Wystawa „Droga do wolnej Polski” w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa
wrzesień - Spotkanie autorskie z Małgorzatą Gutowską –Adamczyk (DKK)
październik - Spotkanie autorskie z Agnieszką Chrobot
listopad - Debata dla uczniów „Ważna sprawa – agresja i przemoc”
listopad - Spotkanie z lokalnym poetą Lechem Kazimierzem Idziorem „Zaduszki poetyckie”
grudzień - Spotkanie wigilijne „Jest taki dzień”

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Korfantowie

marzec - Gminny konkurs kroszonkarski i palm wielkanocnych
maj - Gminny konkurs recytatorski
październik - Spotkanie autorskie z opolskim poetą Witoldem Hreczaniukiem
listopad - Spotkanie autorskie z Pawłem Beręsewiczem
grudzień - Gminny konkurs recytatorski

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Krapkowicach

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
Styczeń - Cykl lekcji bibliotecznych poświęconych tradycjom bożonarodzeniowym i sylwestrowym
luty - Ferie zimowe „Zima w bibliotece”
marzec - Wielkanocne zwyczaje
marzec - Wystawa prac artystycznych „Kobiety i ich małe dzieła”
kwiecień - Pogadanki o Twórczości J. Tuwima
maj - Cykl spotkań, pogadanek i spotkań czytelniczych „Biblioteka otwarta dla wszystkich”
czerwiec - Dzień Dziecka „Biesiada literacka dzieci”
lipiec - sierpień - Wakacje z książką
październik - Przedszkolak w bibliotece
listopad - Wystawa połączona z imprezą czytelniczą pod hasłem „Listopadowa zaduma”
listopad – spotkanie z Markiem Krajewskim (DKK)
grudzień - „Mikołaj w bibliotece”
grudzień - Spotkanie ze słuchaczami Uniwersytetu III wieku „Kolęduje Tobie moje serce”

Gminna Biblioteka Publiczna w Lasowicach Wielkich

luty - Spotkanie autorskie z Heleną Buchner
marzec - Wieczór poezji Agnieszką Chrobot
listopad - Impreza dla najmłodszych „Święto pluszowego misia”
grudzień - Spotkanie autorskie z Agnieszką Chrobot

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Lewinie Brzeskim

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
styczeń - Warsztaty komputerowe pod nazwą „Internet dla seniora”.
marzec - Spotkanie w ramach projektu „Link do przyszłości. Młodzi. Internet. Kariera”.
marzec - Spotkanie autorskie z Janem Grzegorzycykiem (DKK)
maj - VI finał Gminnego Konkursu Recytatorskiego
maj - „Biblioteka pod Ratuszem” impreza plenerowa
czerwiec - Strraszna nocy w bibliotece.
sierpień - "Wakacje z pożytkiem" cykl pogadanek o regionie, poznawania tajników sztuki kulinarnej, warsztatów teatralnych, warsztatów plastycznych
październik - Spotkanie autorskie z Katarzyną Enerlich (DKK)

październik - Spotkanie autorskie a Romaną Więczaszek - brzeska poetka. Spotkanie poświęcono najnowszemu tomikowi wierszy pt. „*Słowa jak liście*”.

październik - grudzień - Akcja głośnego czytania bajek „*Sto procent kolorowych snów*”.

listopad - Ruszył projekt „*Przedszkolaki – zaczytane dzieciaki*”.

listopad - II Łosiowskie Spotkania Kresowe

grudzień - Wieczorek poetycki pod hasłem „*Pasje i namiętności Juliana Tuwima*”

grudzień - Wieczór Poezji Śpiewanej w Bibliotece Publicznej w Lewinie Brzeskim

Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji. Biblioteka Publiczna w Lubrzy

styczeń - Przedstawienie teatralne „*Jasełka*”

marzec - „*Wieczór z Andersenem*”

kwiecień - Wieczór literacki dla młodzieży, spotkanie z redaktorem gazety lokalnej

maj - Dzień Matki

lipiec - Wakacje w bibliotece

listopad - Spotkanie autorskie z Z. Kulig

Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji. Biblioteka Publiczna w Łambinowicach

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

styczeń - „*Dzień Babci i Dziadka*”

luty - Ferie w bibliotece

czerwiec - Dni Gminy Łambinowice

sierpień - Konkurs żniwowania metodami tradycyjnymi „*Złota Kosa*”

wrzesień - Powiatowy konkurs „*Humoru i satyry*”

grudzień - Wigilia dla osób samotnych

Gminna Biblioteka Publiczna w Murowie

maj - Pokaz ratownictwa medycznego dla rodziców oraz opiekunów niemowląt i małych dzieci

maj - Przedstawienie krakowskiego Teatru Moralitet „*Były sobie krasnoludki...*”

lipiec - sierpień - Wakacje w bibliotece

listopad - Spotkanie z kosmetolog Martą Dudek.

listopad - Wystawa pt. „*Murów wczoraj i dziś*”

listopad - Andrzejki – wróżby i zabawy

listopad - Spotkanie autorskie z Agnieszką Frączek

Namysłowski Ośrodek Kultury. Biblioteka Publiczna w Namysłowie

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

styczeń - Ferie zimowe w bibliotece

luty - Konkurs recytatorski

marzec - Spotkanie z okazji Tygodnia z Internetem

marzec - Konkurs historyczny „*Dzieje Namysłowa*”

maj - Tydzień Bibliotek

czerwiec - Tydzień czytania

wrzesień – spotkanie z Małgorzata Gutowską-Adamczyk (DKK)

październik - Ogólnopolski konkurs literacki „*O Różę Karoliny*”

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Niemodlinie

styczeń - Ferie w bibliotece

luty - Gminny konkurs poezji „*Miłość jest wśród nas*”

marzec - Międzyszkolny Konkurs Poezji Marcina Makucha

lipiec - Spotkanie autorskie z J. Wajmanem

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Nysie

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

marzec - Spotkanie z kierowca rajdowym Pawłem Dytko

marzec - Wernisaż wystawy fotograficznej Rafała Okrzymowskiego

kwiecień - Wernisaż wystawy IPN „*Niedokończone Msze Wołyńskie*”

kwiecień - Prelekcja A. Koziora „*Kres Kresów – Wołyń 1943 trudna pamięć*”

maj - Spotkanie z J. Lamparską „*Nocny pociąg do biblioteki*”

maj - czerwiec - Wystawa fotografii Zbigniewa Dłużyńskiego „*Muzyczne i taneczne iluminacje*”

czerwiec - Wycieczka rowerowa w ramach „*Odjazdowego bibliotekarza*”

czerwiec - Spotkanie z Angeliką Borys „*Problem mniejszości polskiej na Białorusi*”

wrzesień - Wystawa „*Nie od razu Polskę zbudowano*” w ramach Dni Dziedzictwa Narodowego

wrzesień - Narodowe czytanie dzieł Aleksandra Fredry

wrzesień - październik - Wystawa „*Miejsca Pamięci Narodowej*”

listopad - Wernisaż wystawy Moniki Kamińskiej „*Śródziemnomorska szachownica*”

listopad - Spotkanie autorskie z Markiem Krajewskim (DKK)

listopad - Spotkanie autorskie i promocja książki Danuty Kobyłeckiej „*Jerzy Kozarzewski – ślad niezatarty*”

grudzień - Wernisaż wystawy fotografii Kazimierza Staszki „*Koniec i Początek*”

grudzień - Spotkanie z burmistrzem Nysy Jolantą Barską

Oleska Biblioteka Publiczna

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

luty - Wystawa „*Powstanie styczniowe 1863-1864*”

luty - Konkurs czytelniczy „*Kot – bohater literacki*”

luty - Ferie w bibliotece

luty - Spotkanie autorskie z Elżbietą Bednarczyk

marzec - Wystawa „*Rok J. Tuwima 1894-1953*”

kwiecień - Wystawa „*Stanisławów – Stanisław – Iwano—Frankiwnsk*”

kwiecień - IV Ogólnopolski Konkurs Poetycki „*Szuflada*”

maj- „*Cała Polska czyta dzieciom – czytanie dziecku – najlepsza inwestycja!*”

maj - Impreza biblioteczna „*Noc z Tuwimem*”

maj - Impreza biblioteczna „*Wiosenny pociąg literacki*”

maj - Konkurs czytelniczy „*Mój ulubiony bohater*”

maj - Konkurs czytelniczy „*Ptasie radio nadało*”

czerwiec - Impreza czytelnicza „*Jedzie pociąg z daleka*”

wrzesień - Spotkanie autorskie z Małgorzatą Gutowską – Adamczyk (DKK)

wrzesień - Akcja uwolnij książkę „*Bierz podręcznik !!!*”

listopad - Biblioteka dla maturzystów

listopad - Spotkanie autorskie z Kazimierzem Szymeczko

listopad - Konkursy, imprezy biblioteczne z okazji Dnia Pluszowego Misia

listopad - Wystawa „*Życie i twórczość Gabrieli Zapolskiej*”

grudzień - Akcja zbierania książek do szpitali „*Zaczytani*”

Gminny Ośrodek Kultury i Sportu. Biblioteka Publiczna w Olszance

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

maj - Spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem

maj - Impreza środowiskowa z okazji Dnia Matki

czerwiec - Gminny konkurs recytatorski

czerwiec - Warsztaty papiernicze

wrzesień - Konkurs plastyczny „*Jak spędziłem/am wakacje*”

październik - Spotkanie z pasjami. Cykl spotkań z seniorami

Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

luty - Ferie z biblioteką

luty - Spotkanie z Jerzym Skoczylasem i prezentacja tomu poetyckiego „*Elita – nie tylko kabaret*”

luty - Wernisaż wystawy ilustracji Moniki Grubizny „*Autoironia*”

marzec - Spotkanie z Jackiem Podsiadło pt. „*O e-poezji*”

marzec - Spotkanie z Adrianem Gleniem „*Imiona krytyki, imiona wiersza*”

marzec - Wernisaż wystawy Beaty Fertaty - Harlender „*Przestrzenie własne*”

kwiecień - Spotkanie z Magdaleną Zawadzką i prezentacja książki „*Gustaw i ja*”

kwiecień - Wernisaż wystawy Anny Damasiewicz „*Twarze Książek*”

maj - Spotkanie z Jakubem Ćwiekim w ramach cyklu „*Podróże do świata fantastyki*”

maj - Recital poświęcony pamięci Anny Gorman, wykonanie Oleksandra Zhuravel

czerwiec - Spotkanie z Konstantym Usenką i prezentacja książki „*Oczami radzieckiej zabawki*”

lipiec - sierpień - Wakacje w Miejskiej Bibliotece Publicznej „*W góry, nad morze i do ... biblioteki*”

wrzesień - Tydzień Zakazanych Książek!

wrzesień - Finisaż wystawy Andrzeja Sznejweisa „*Historie ilustrowane*”

wrzesień - Spotkanie z Tadeuszem Detyną z cyklu „*Podróże Opolan – dalekie i bliskie*”

październik - Spotkanie z cyklu „*Śląskie Forum Krajoznawcze*” pod hasłem”

„*Jak rewitalizować zabytkowy cmentarz przy ulicy Wrocławskiej w Opolu?*”

październik - Spotkanie z Marią Szabłowską i Krzysztofem Szewczykiem oraz prezentacja książki „*Ludzkie gadanie. Życie, rock and roll i inne nałogi*” ze specjalnym udziałem Anny Panas i Michała Bajora

październik - Spotkanie z prof. Leszkiem Balcerowiczem oraz prezentacja książki „*Odkrywając wolność. Przeciw zniewoleniu umysłów*”

listopad - Wernisaż wystawy „*Kosmos*” autorstwa Anny Wiącek

listopad - Konferencja popularnonaukowa „*Leo Baeck w Opolu*”

listopad - Prelekcja Andrzeja Korusa „*Udział Wojska Polskiego w Misjach Poza Granicami Kraju*”

listopad - Spotkanie z Witoldem Beresiem i Krzysztofem Burnetką oraz prezentacja książki „*Andrzej Wajda. Podejrzany*”

listopad - Wernisaż wystawy „*Reflexio*” Grzegorza Hussaka

grudzień - Projekcja filmu „*Tuwim movie*”

grudzień - Spotkanie z Kazimierzem Orłosiem i prezentacja książki „*Historia leśnych kochanków i inne opowiadania*”

grudzień - Spotkanie z Marcinem Szczygielskim i prezentacja książki „*Filipinki to my!*”

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

styczeń - grudzień - Cykl spotkań muzycznych „*Muzyka w Galerii, czyli galeria muzyki*”

styczeń - Symposium „*Świadomość i kultura prawna w społeczeństwie obywatelskim*”

styczeń - Wystawa „*Opole jakiego nie znasz*”

luty - Finisaż wystawy „*Życie i twórczość Witolda Lutosławskiego*”

marzec - Spotkanie z Bogdanem Rymanowskim oraz promocję książki „*Ubek*”

marzec - Wystawa „*Śpiewamy Tuwima*”

marzec - Wystawa „*Z fototeki biblioteki - 20 lat Biblioteki Austriackiej w Opolu*”

marzec - Konferencję „*Nowe technologie w bibliotekach. E-booki na e-regałach*”.

kwiecień - Spotkanie z podróżnikami - Wojciechem Śmieją oraz Pawłem Lickiewiczem

maj - IV Forum Opolskich Środowisk Literackich „*Trudna sztuka reportażu*”
maj - Noc w Bibliotece, podczas której zostaną odczytane ostatnie listy Wandy i Jana Jeziorańskich
maj - Wystawy, recitale, konkursy, odczyty, spotkania autorskie w ramach Tygodnia Bibliotek
- Recital fortepianowy Rafała Mokrzyckiego
- Spotkanie z Dariuszem Michalskim - autorem biografii Jerzego Wasowskiego
- Wystawa „*Komiks, manga & Co. – współczesna kultura komiksowa w Niemczech*”

maj - Wykład Ludmiły Babij, Dyrektora Biblioteki w Iwano-Frankiwsku
„*U naszych sąsiadów - biblioteki w Iwano-Frankiwsku*”
maj - Spotkanie autorskie z Jolantą Kosowską
czerwiec - Noc kultury
czerwiec - Spotkania z Magdą Umer
czerwiec - Promocja książki Krzysztofa Janusza Wernera „*Droga przez mękę i łagry Gułagu*”
czerwiec - Wystawa „*Historyczna stolica Węgier - Székesfehérvár*”
czerwiec - IV Opolskie Dni Kresowe – wojewódzkie spotkanie środowisk kresowych
czerwiec - Wystawa „*Z kresowego albumu*”
lipiec - Wystawa malarstwa Ilony Cieślak
sierpień - Wystawa prac pacjentów szpitala „*Światy znane i nieznanne*”

wrzesień - Spotkanie autorskie - jubileusz Waltera Pyki
wrzesień - Wystawa „*Widok na dawny powiat opolski*” Pocztówki ze zbiorów specjalnych WBP w Opolu

wrzesień - Wystawa „*Zamkowe opowieści. Szlachta na Śląsku*”
wrzesień - „*Mężczyźni Wisławy Szymborskiej*” - spotkanie z Joanną Siedlecką
październik - Wystawa „*Poezja jest magiczną stroną życia...*” poświęcona opolskiej poetce Renacie Blicharz
październik - Spotkanie z Ludmiłą Małgorzatą Sobolewską

październik - Prezentacja Tomasza Kuby Kozłowskiego „*Kresowy tygiel narodów, religii i kultur... czyli Unia już tu była!*”

październik - IV Regionalnej Konferencji Programu Rozwoju Bibliotek „*Tradycyjnie o nowoczesnym. Nowe media w bibliotece*”

listopad - Spotkanie autorskie z Mariuszem Szczygłem

listopad - Wystawa „*Zwierzaki*”. XIV Wojewódzki Konkurs Literacko-Plastyczny

listopad - Benefis Mariana Buchowskiego z okazji 70. rocznicy urodzin autora
listopad - Wystawa malarstwa Wojciecha Idzika „*Pozamykane światła*”
grudzień - Bożonarodzeniowy program poetycko-muzyczny „*Wiersze pachnące jedliną*”
grudzień - Spotkanie z poezją i muzyką łużycką

Miejsko-Gminny Dom Kultury. Biblioteka Publiczna w Otmuchowie

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

luty - Konkurs poezji Polskiej

marzec - Konkurs i wystawa plam wielkanocnych

kwiecień - Wystawa „*Życie i twórczość Wisławy Szymborskiej*”

kwiecień - Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem

maj - Wystawa fotograficzna „*Otmuchowskie uroczysko*”

czerwiec - Wakacyjny piknik dla dzieci

październik - Spotkanie autorskie z Barbarą Kosmowską

listopad - Spotkanie autorskie z Pawłem Beręsewiczem

grudzień - Przedstawienie teatralne „*Jasełka*”

Dom Kultury w Ozimku. Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna

luty - Kurs komputerowy dla seniorów
marzec - Eliminacje 58 Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego
marzec - Spotkanie autorskie z Heleną Buchner
marzec - Spotkanie z E. Świerc
maj - Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem
maj - Spotkanie autorskie z Izabelą Sową
maj - Spotkanie głośnego czytania „*Pociąg do Tuwima*”
czerwiec - Spotkanie autorskie z Agnieszką Fraczek
czerwiec - Cykl spotkań głośnego czytania w filiach bibliotecznych
wrzesień - listopad - „*Spotkania z pasjami*” – cykl 12 spotkań dla seniorów
październik - Spotkanie autorskie z Barbarą Ciwoniuk

Biblioteka Publiczna w Paczkowie

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
styczeń - luty - Ferie w bibliotece. Cykl zajęć dla dzieci
marzec - kwiecień - Wystawa „*Pan Tadeusz w ilustracjach Michała Elwiro Andriollego*” ze zbiorów WBP Opole
kwiecień - XXXI Turniej Wiedzy o Paczkowie
maj - Warsztaty plastyczne „*Ozdoby z wełny czesanej*”
kwiecień - maj - Wystawa „*Słowem malowane. Ilustracje powieści Henryka Sienkiewicza*”
wrzesień - Warsztaty plastyczne „*Nie od razu Paczków zbudowano*”
wrzesień - Spotkanie autorskie z Barbarą Gawryluk
październik - Wystawa „*Z kresowego albumu*”
listopad - Wieczór Kresowy – impreza dla czytelników
listopad - Spotkanie autorskie z Markiem Krajewskim (DKK)

Gminna Biblioteka Publiczna w Pakośławicach

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
luty - Dzień meksykański. Promocja książek podróżniczych
luty - Spotkanie autorskie z Romaną Kotwińską. Promocja książek „*Monidło*”, „*Asterka*”
marzec - Spektakl teatralny „*Wszystko o kobietach*”
marzec - XI Powiatowy konkurs poezji dziecięcej
marzec - Spotkanie autorskie z Janem Grzegorzczakiem (DKK)
lipiec - Spektakl teatralny dla dzieci „*Wilk i Zając*”
wrzesień - Spotkanie autorskie z Wojciechem Kuczokiem (DKK)
wrzesień - Wieczór Fredrowski w ramach narodowego czytania
listopad - Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem
grudzień - Spotkanie z Mikołajem

Gminna Biblioteka Publiczna w Popielowie

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
luty - marzec - Realizacja projektu „*Biblioteczna zabawa, nauka i wspólna praca społeczeństwo wzbogaca*” w ramach Konkursu Grantowego Akademii Filantropii w Polsce
luty - Teatryk dla dzieci „*Księżniczka na ziarnku grochu*”
marzec - Spotkanie autorskie z Markiem Sikorskim
czerwiec - Warsztaty papiernicze
październik - Spotkanie autorskie z Katarzyną Enerlich (DKK)
październik - Spotkanie autorskie z Barbarą Kosmowską (DKK)
listopad - Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem (DKK)

Gminna Biblioteka Publiczna w Prószkowie

styczeń - Noc z Andersenem
styczeń - Ferie w bibliotece
luty - Pokaz multimedialny
wrzesień - Teatr dla dzieci „*Bocian i Żabka*”

Gminna Biblioteka Publiczna w Radłowie

styczeń - Ferie w bibliotece
kwiecień - Konkurs recytatorski w języku niemieckim
maj - Spotkanie autorskie z Wiolettą Piasecką
maj - Konkurs plastyczny „*Dzieci malują do bajek*”
maj - Konkurs czytelniczy „*Julian Tuwim. Poeta mojego dzieciństwa*”
czerwiec - Konkurs czytelniczy ze znajomości książki pt. „*Spotkanie nad morzem*”
grudzień - Spektakl pt. „*Kaczka - Cudaczka*”

Gminna Biblioteka Publiczna w Reńskiej Wsi

styczeń - Pasowanie na czytelnika
luty - Ferie w bibliotece
luty - Link do przyszłości
marzec - Wystawa „*Aleksander Fredro*”
wrzesień - Spotkanie autorskie ze Zbigniew Kołbą

Gminna Biblioteka Publiczna w Rudnikach

luty - Spotkanie autorskie z Gają Kołodziej
marzec - Spotkanie ze Zbigniew Kołbą
kwiecień - Spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem
kwiecień - Spotkanie z T. Olejnikiem
kwiecień - Warsztaty drukarskie
maj - Teatrzyk dla przedszkolaków
październik - Koncert Aleksandra Maceradi

Powiatowa Biblioteka Publiczna Powiatowego Centrum Kultury w Strzelcach Opolskich

wrzesień - Narodowe Czytanie Fredry
październik - Spotkanie autorskie z Wiolettą Piasecką
listopad - Ogólnopolska Akcja Zaczytani
listopad - Link do przyszłości. II edycja projektu
listopad - Spotkanie autorskie z Barbarą Ciwoniuk

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Strzelcach Opolskich

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
luty - grudzień - Cykl spotkań z Tomaszem Kubą Kozłowskim w ramach projektu „*Spotkania Kresowe*”
marzec - Link do przyszłości. Młodzi, Internet, Kariera
maj - Tydzień Bibliotek
maj - Spotkanie autorskie z Leszkiem Szczasnym
maj - Konkurs plastyczny „*Malujemy Tuwima*”
maj - Odjazdowy Bibliotekarz
wrzesień - Narodowe czytanie Fredry
listopad - Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem

Gminna Biblioteka Publiczna w Strzeleczkach

luty - Przedstawienie teatralne „*Bocian i żabka*”
marzec - Impreza słowno-muzyczna „*Magiczny wieczór z Edith Piaf*”

marzec - Spotkanie poetycko-muzyczne z D. Orzeszyną
marzec - Prelekcja Łukasza Cieślińskiego „*Kwiaty na wiosnę*”
kwiecień - W ramach biblioterapii spotkania z psychologiem
maj - Spotkanie autorskie z Wiesławem Drabikiem
czerwiec - Spotkanie autorskie z Agnieszką Frączek
sierpień - Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem
grudzień - Przedstawienie teatralne „*Trzy świnki*”

Gminna Biblioteka Publiczna w Świerczowie

styczeń - Impreza integracyjna dla najmłodszych i najstarszych mieszkańców gminy „*Dzień Babci i Dziadka*”
marzec - Promocja twórczości lokalnej „*Kiermasz wielkanocny*”
marzec - listopad - Cyk spotkań z teatrem „*Czarnoksiężnik z krainy Oz*”, „*O dwóch takich co ukradli księżyc*”
maj - Spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem
czerwiec - Festyn rodzinny – przegląd zespołów tanecznych
wrzesień - Dożynki gminne
październik - Pasowanie na czytelnika

Gminna Biblioteka Publiczna w Tarnowie Opolskim

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
styczeń - Ferie w bibliotece
maj - Spotkanie autorskie z Wiesławem Drabikiem
czerwiec - Międzybiblioteczny Turniej Literacki
czerwiec - Spotkanie autorskie z Heleną Buchner
październik - Wystawa „*Widok na dawny powiat opolski*” ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. E. Smołki w Opolu
październik - Spotkanie autorskie z Barbarą Kosmowską (DKK)
listopad - Turniej literacki „*Z mitologią za pan brat*”

Gminna Biblioteka Publiczna w Turawie

luty - Cykl spotkań z osobami 50+ w ramach projektu „*Latarnik*”
marzec - Wystawa „*Legendy i podania powiatu opolskiego*”
maj - Spektakle teatralne „*Maska*”
listopad - Wystawa „*Widok na dawny powiat opolski*”

Miejsko-Gminny Ośrodek Działalności Kulturalnej. Biblioteka Publiczna w Ujeździe

styczeń - czerwiec - Cykl zajęć dla przedszkolaków, gry, zabawy, łamigłówki
marzec - Spotkania z literaturą „*Zmierzch*” S. Meyer
październik - Spotkanie autorskie z Barbarą Kosmowską
grudzień - Warsztaty słom karskie dla dorosłych

Gminna Biblioteka Publiczna w Walcach

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
kwiecień - Turniej Recytatorski „*Śląskie beranie*”
maj - Tydzień bibliotek pod hasłem „*Biblioteka na plus*”
czerwiec - Głośne czytanie w bibliotece
październik - Tradycje i zwyczaje andrzejkowe

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Zdieszowicach

Spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki
styczeń - Ferie w bibliotece
luty - Misiaczkowe czytanki
marzec - Tydzień e-książki, prezentacja, pogadanka, bezpieczny Internet:

marzec - Spotkanie z policjantem,
marzec - Spotkanie autorskie z Janem Grzegorzakiem (DKK)
kwiecień - Wystawa „Śmiechu warte”
kwiecień - „Baśniowa noc z Andersenem”
kwiecień - „Pociąg do krainy wiedzy” cykl spotkań bibliotecznych z przedszkolakami
maj - Tydzień Bibliotek: spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem
czerwiec - Dzień dziecka w bibliotece
sierpień - Wakacje w bibliotece
październik - „Europa pełna baśni” cykl spotkań z przedszkolakami
listopad - Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem

Gminna Biblioteka Publiczna w Zębowicach

Spotkania ramach Dyskusyjnych Klubów Książki

styczeń - luty - Ferie zimowe w bibliotece

luty - Światowy Dzień Kota, spotkanie dla najmłodszych

luty - Spektakl teatralny „Stygmaty kobiecości” Teatr Mimowolny z Dobrodzienia

maj - „Ojczysty Bibliotekarz”

lipiec - sierpień - Wakacje w bibliotece „Najaktywniejszy czytelnik wakacji 2013 r.”

wrzesień - Spotkanie autorskie z Małgorzatą Gutowską - Adamczyk (DKK)

listopad - Spotkanie autorskie z Kazimierzem Szymeczko

grudzień - Teatr w bibliotece „W cieniu jesiennego drzewa”

grudzień – „Mikołaj w bibliotece”, spotkanie dla przedszkolaków

- RELACJE -

Barbara Omeluk

MBP w Opolu

Tydzień Zakazanych Książek w MBP im. Jana Pawła II w Opolu

Początek roku to czas podsumowań, refleksji i planów na przyszłość. Jednym z wielu wydarzeń, które miało miejsce w naszej bibliotece był niewątpliwie Tydzień Zakazanych Książek. Ze względu na fakt, że był to nasz debiut obaw i wątpliwości było wiele. Pomysł przystąpienia do akcji zrodził się już w 2012 roku, po odwiedzeniu portalu bibliosfera.net, który jak się okazało jest głównym koordynatorem akcji w Polsce. Zachęceni licznymi zdjęciami i pomysłami bibliotek biorących w niej udział postanowiliśmy zgłosić także naszą edycję, a tym samym znaleźć się na mapie placówek biorących w niej udział. W ramach akcji przygotowaliśmy dla naszych czytelników liczne atrakcje mające na celu zapoznanie ich z genezą akcji, a także pełną listą dzieł zakazanych.

Naszym logiem akcji stała się czerwona kłódka, którą umieściliśmy na plakatach i ulotkach rozdawanych podczas tygodnia. Pierwszym punktem „informacyjnym” był parter biblioteki, gdzie w gablotach zaprezentowaliśmy książki zakazane wraz z przedstawieniem pełnej listy tytułów. Sporządzona była ona w formie kilkunastometrowego zwoju przewieszzonego przez stelaże umieszczone w holu. Natomiast na pierwszym i drugim piętrze można było się dowiedzieć jakie książki były zakazane z powodów społecznych (*Przygody Tomka Sawyera, Paragraf 22, Lot nad kukułczym gniazdem, Nagi lunch, Nowy wspianały świat*), politycznych (*Na zachodzie bez zmian, Rok 1984, Doktor Żywago, Malowany ptak, Mechaniczna pomarańcza*), obyczajowych (*Księga tysiąca i jednej nocy, Ulisses, Lolita, Dekameron, Kochanek Lady Chatterley*) czy też religijnych (np. *Biblia, Czerwone i czarne, Szatańskie wersety, Koran, Harry Potter i kamień filozoficzny*) oraz zagłębić się w genezę literatury okrzykniętej niegdyś mianem niepoprawnej.

Dodatkowymi atrakcjami były plansze „CZY wiesz, że...?” umieszczone w różnych miejscach biblioteki, takich jak filary czy winda, które zawierały ciekawostki ze świata cenzury (np. CZY wiesz, że... książki, które jednym wydają się rasistowskie, inni postrzegają jako „zbyt tolerancyjne”?, z takich powodów zakazano *Przygód Hucka Finna* Marka Twaina).

Interesującym pomysłem okazał się także regał na książki, który został obwiązany łańcuchem i zamknięty olbrzymią czerwoną kłódką, na którym wyeksponowane zostały książki „niepoprawne”. Wszystkie materiały pomocnicze można pobrać ze strony koordynatora akcji - www.bibliosfera.net lub uruchomić własną wyobraźnię - im więcej pomysłów tym lepiej! Wystawę można było oglądać przez tydzień i ku naszemu zadowoleniu cieszyła się ona dużym zainteresowaniem. Do dnia dzisiejszego czytelnicy dopytują się o książki ocenzurowane i chętnie po nie sięgają. Bo kogo nie zainteresuje powód cenzury *Czerwonego Kapturka, Szkarłatnej litery, Przemienęło z wiatrem, Cierpień Młodego Wertera* czy Harrego Pottera. Dlatego już dzisiaj zapraszamy na Tydzień Zakazanych Książek w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Jana Pawła II w Opolu, który odbędzie się we wrześniu 2014 roku. Po raz kolejny zagłębimy się w tajemniczy, często wręcz absurdalny świat cenzury. Natomiast niecierpliwych i chcących zaspokoić swoją ciekawość już dziś odsyłamy na naszą stronę internetową (www.mbp-opole.art.pl), gdzie w dziale Kronika mogą obejrzeć fotorelację z akcji. Serdecznie zapraszamy.

Teresa Hruby
BP w Namysłowie

„Senior w bibliotece” – spotkania i propozycje dla seniorów

Biblioteka Publiczna w Namysłowie zaprasza do udziału w imprezach i spotkaniach, które mają na celu zaangażowanie osób do czynnego i aktywnego spędzania wolnego czasu. Osoby starsze i seniorzy w bibliotece w gronie użytkowników stanowią grupę szczególną, wymagającą bardziej indywidualnego podejścia i zainteresowania.

Przyjście do biblioteki nie musi być związane wyłącznie z książką. Książka staje się w pewnym stopniu pretekstem. Do biblioteki przychodzą starsze panie nie zawsze po to, by wypożyczyć książkę, czy przejrzeć tzw. kolorową prasę kobiecą, ale przede wszystkim, by porozmawiać z bibliotekarką, opowiedzieć co się zdarzyło w rodzinie. Kontakt z biblioteką traktują bardzo osobiście, nie tylko jako miejsce, gdzie wypożycza się książki, ale gdzie spotykają się z życzliwością i zainteresowaniem, gdzie zostaną wysłuchani, a ich problemy zrozumiane.

Bywają jednak sytuacje, że osobisty kontakt z biblioteką jest niemożliwy, długotrwała choroba, brak osób bliskich, które nie mogą pomóc, ograniczają kontakt z biblioteką, w takim przypadku zapraszamy i zachęcamy do korzystania z usługi „Książka na telefon”, bibliotekarki i wolontariusze bezpłatnie dostarczają czytelnikom-seniorom książki do domu. Dla osób, które mają problemy ze wzrokiem i nie mogą czytać, wypożyczymy książki do słuchania – audiobooki.

„Spotkajmy się w bibliotece” - to projekt skierowany do osób, które lubią czytać książki, chcą rozmawiać o literaturze i wymienić się swoimi uwagami, poglądami, przychodzą na spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki, rozmowy odbywają się przy dobrej kawie w miłym towarzystwie.

Seniorzy nie tylko czytają książki, chętnie przychodzą na spotkania z autorami książek. Uczestniczyli już w spotkaniach z Elżbietą Dzikowską - podróżniczką, Markiem Krajewskim- autorem kryminałów, Małgorzatą Adamczyk - autorką sagi pt. „Cukiernia pod amorem”, Martą Orzeszyną - namysłowianką, Elżbietą Bednarczyk - artystką i poetką.

Osoby starsze chętnie korzystają z czytelni internetowej. Jeśli jest problem z obsługą komputera, to bibliotekarki i wolontariusze pomagają seniorom w nauce korzystania z komputera. Każdy jest traktowany indywidualnie z należnym szacunkiem. Osoby starsze chętnie uczestniczą w spotkaniach z cyklu: „Porady”. Szczególną popularnością cieszyły się porady: psychologa, pedagoga, dietetyczne, kosmetyczne, porady pielęgniarki środowiskowej.

Panie, które zajmują się rękodziełem artystycznym, mają wolny czas i lubią miłe towarzystwo, mogą realizować swoje pasje na zajęciach z cyklu „Spotkania z pasją”. W ramach cyklu odbyło się już kilka spotkań pt. „Zaczarowane szydełko” - wykonywano ozdoby świąteczne. Planujemy kolejne zajęcia z haftu, wyszywania, będziemy wykonywać różnego rodzaju ozdoby, dekoracje.

Seniorzy chętnie uczestniczą w „Wieczorach poezji”, które są organizowane wspólnie z Klubem Młodych Twórców WENA, często też prezentują szerszej publiczności swoją poezję i prozę. Zapraszamy do wspólnego czytania „Poczytaj mi Babciu, poczytaj Dziadku”, oraz do udziału w akcji „Cała Polska czyta dzieciom”. Organizujemy

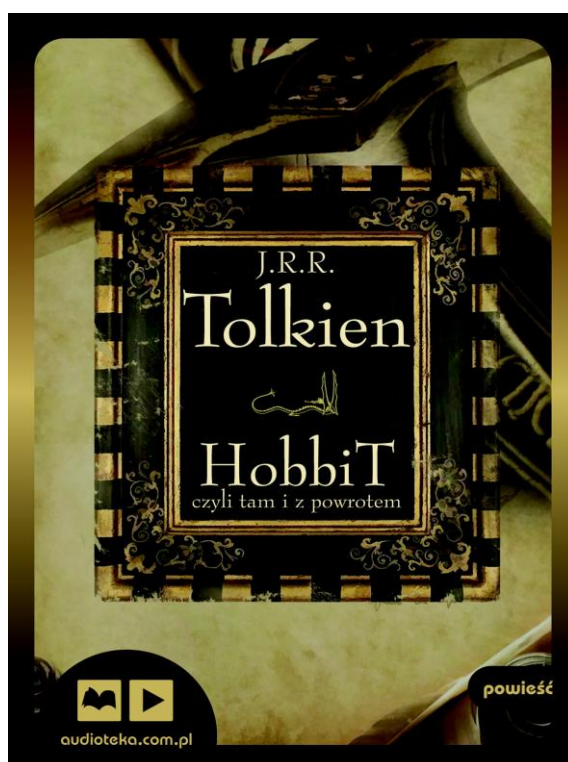
wspólne wycieczki w kraju i za granicę do miejsc, które nas interesują, były to wyjazdy do Pragi, Berlina, Oleśnicy, aby zwiedzić zamek i zobaczyć wyjątkową kolekcję „Książki na łańcuchach”, byliśmy także w Henrykowie, Dusznikach Zdroju – Muzeum Papiernictwa.

Dzięki aktywnej działalności biblioteki, seniorzy czują się potrzebni i akceptowani. Akceptacja i życzliwe słowa zainteresowania płynące w ich kierunku ze strony bibliotekarek są bardzo ważne, pełnią rolę terapeutyczną i umacniają więzi międzyludzkie lokalnego środowiska. Seniorów serdecznie zapraszamy do biblioteki.

- KULTURA: LITERATURA • KSIĄŻKA • CZASOPISMIENICTWO -

Małgorzata Pindera

Dział Udostępniania Zbiorów WPB w Opolu

Audiobooki z bibliotecznej kolekcji**Literatura młodzieżowa**

***Hobbit* czyli Tam i z powrotem**
J. R. R. Tolkien ; przeł. Maria Skibniewska.
Warszawa : Muza, 2009.
-1 płyta CD (10 godz 36 min)
(Audioteka)

Kultowa książka J. R. R. Tolkiena "Hobbit czyli tam i z powrotem" doczekała się niedawno ekranizacji. Za sprawą Petera Jacksona powieść została przełożona na język filmowy. Do tej pory powstały dwie części planowanej trylogii, ostatnia ma się ukazać w lecie tego roku. Film przyczynił się do wzrostu popularności utworu. Warto zastanowić się, na czym polega fenomen tej książki.

"Hobbit" to jedna z tych lektur, do których sięga się na różnych etapach życiowych, i która za każdym razem dostarcza czytelnikowi nowych wrażeń i inspiracji. Ta z pozoru prosta historia o przygodach małego hobbita, który wyrusza w daleką podróż, jest w istocie pełną symboli opowieścią. Lekturą pełną ukrytych, filozoficznych znaczeń.

Książka doczekała się różnych analiz i interpretacji. Jest nią np. publikacja G. Basshama, E. Bronsona i W. Irwina pt. "Hobbit i filozofia: prawdziwa historia tam i z powrotem", w której autorzy próbują rozwikłać tajemnice i zagadki Śródziemia. Twierdzą oni, że niepozorny Bilbo Baggins, może okazać się przewodnikiem na drodze do oświecenia.

W „Hobbicie” dostrzec można również nawiązania do legend staroangielskich oraz odniesienia do kultury chrześcijańskiej. Wiodącym motywem jest walka pomiędzy dobrem i złem, siłami światła i ciemności. Walka ta toczy się na dwóch płaszczyznach: metafizycznej i rzeczywistej. W tolkienowskiej mitologii zło przybiera postać materialną, nie jest tylko pojęciem abstrakcyjnym, lecz czymś namacalnym, realnie zagrażającym. Siły zła są spersonifikowane (trolle, gobliny, wargowie, orkowie, Smaug). Działają zazwyczaj pod osłoną nocy, w ciemności. Mieszkają w nieprzyjaznych miejscach (np. w bagnistych terenach, ciemnych grotach). Bohaterowie Tolkiena, nie są jednak jednowymiarowi, "płascy", do końca określeni, wciąż muszą dokonywać wyborów.

Wśród wielu pozytywnych postaci zamieszkujących Śródziemie: elfów, krasnoludów i hobbitów największą sympatię wzbudził we mnie główny bohater – Bilbo Baggins. Ten pięćdziesięcioletni hobbit zamieszkiwał samotnie przytulną norkę Bag End w spokojnym zakątku Śródziemia – Shire. Rozsądny i stateczny, wiódł ustabilizowane życie. Cenił dobre jedło i spokój. Nie w głowie mu były niebezpieczne przygody. Kiedy nieoczekiwanie zjawia się czarodziej Gandalf z propozycją wzięcia udziału w wyprawie, Bilbo nie czuje się gotowy na takie wyzwanie. Obawia się ryzyka, niewygód, niebezpieczeństwa... i właściwie temat ten uważa za zamknięty. Do czasu... gdy w jego schludnej norce zaczyna gromadzić się kompania krasnoludów. Wyjadają najsmaczniejsze zapasy z jego spiżarni, mącą spokój, snują opowieści o niedostępnych szczytach górskich i pięknych krainach, śpiewając hipnotyzujące pieśni... I oto w hobbicie rodzi się konflikt pomiędzy dążeniem do spokoju, a chęcią podjęcia ważnej misji. W końcu nie bez wahania i wątpliwości, Bilbo decyduje się wyruszyć i zmierzyć się z przeciwnościami losu, trudem, niewygodami. Bierze udział w wyprawie po skradzione krasnoludom złoto. Okazuje się, że ten pozornie mało znaczący hobbit, wbrew swojej woli zaczyna brać udział w wydarzeniach ważnych dla całego Śródziemia.

Czego może nauczyć nas lektura "Hobbita"? Myślę, że główne przesłanie powieści sprowadza się do tego, że czasem warto porzucić bezpieczną przystań, zaryzykować utratę stabilizacji w imię ważnej idei. Bilbo bierze udział w wyprawie do Dzikich Krajów. I choć nie jeden raz zatęskni za swą ciepłą przytulną norką, właśnie to doświadczenie na zawsze odmienia jego życie. Hobbit początkowo zupełnie nieprzekonany o swojej roli, stopniowo zaczyna rozumieć swoją misję. Odkrywa w sobie żytkę poszukiwacza przygód. Poznaje własne umiejętności i liczne talenty, których wcześniej nie był świadom. Staje się przydatnym uczestnikiem wyprawy, zyskując podziw i uznanie wśród początkowo sceptycznej (względem Bilba) kompanii krasnoludów. Można zatem powiedzieć, że jest to opowieść o drodze, jaką przebywa bohater dojrzewając do ważnego zadania, o odkrywaniu siebie i swojego miejsca w świecie. Ważną postacią okazują się w tym procesie czarodziej Gandalf, gdyż to on wybiera i mianuje hobbita na czternastego uczestnika wyprawy. To właśnie on wierzy, że tkwi w hobbicie coś więcej, niż wydaje się krasnoludom i niż on sam przypuszcza.

Polecam audiobooka młodzieży i dorosłym. Książkę w wersji dźwiękowej interpretuje Marian Czarkowski. Powieść ta jest dobrym punktem wyjścia do dalszej lektury dzieł J. R. R. Tolkiena, przede wszystkim zaś stanowi wstęp do słynnego "Władcy pierścieni".

Agnieszka Hałubiec

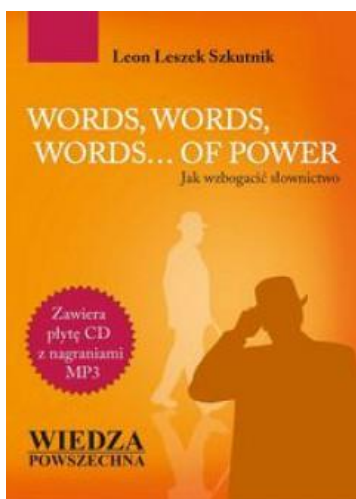
Dział Instrukcyjno-Metodyczny WBP w Opolu

Na regale

Przegląd nowości wydawniczych

Regał: Języki obce

Words, words, words... of power : jak wzbogacić słownictwo / Leon Leszek Szkutnik. - Warszawa : Wydawnictwo Wiedza Powszechna, cop. 2013. - 225 s. ; 21 cm + 1 dysk optyczny (CD MP3).

Dotychczas przeglądając ciekawe wydawnictwa, o jakich warto pomyśleć, przy gromadzeniu księgozbioru bibliotecznego, nie skupiałam się na publikacjach związanych z nauką języków obcych. A przecież tych pozycji również nie powinno zabraknąć na bibliotecznych regałach. Dlatego w tym wydaniu Bibliotekarza Opolskiego proponuję książkę Leona Leszka Szkutnika „Words, words, words... of power. Jak wzbogacić słownictwo”, wydaną nakładem Wiedzy Powszechnej.

Zarówno autor jak i wydawca gwarantują dobrą jakość swoich podręczników. Leon Leszek Szkutnik ma na swoim koncie wiele atrakcyjnych publikacji do nauki języków obcych. Jest znanym i cenionym nauczycielem, jego książki od lat znajdują zainteresowanie wśród uczących się języków, głównie angielskiego. Szkutnik ma swoją metodę i konkretne wskazówki, jak skutecznie opanować dany język. Jak efektywnie spożytkować wiele godzin na doskonalenie językowych umiejętności, na co położyć największy nacisk. W jego metodzie uderza przede wszystkim stawianie na naturalność wypowiedzi, uciekanie od podręcznikowych dialogów, które często niewiele mają wspólnego z rzeczywistością, z codziennym, spontanicznym językiem, który jest żywym tworem.

Do tego rodzaju form nauki ucieka autor w omawianej książce „Words, words, words... of power. Jak wzbogacić słownictwo”, uzupełnionej również o nagrania materiałów w wykonaniu angielskich aktorów. Materiał, z którego składa się książka, to realistyczne sytuacje życiowe, rozmowy, stwierdzenia. Odzwierciedla to również nagrany materiał. Aby osiągnąć podstawowy cel nauki języka obcego – a więc swobodne porozumiewanie się – przede wszystkim należy dobrze opanować szeroki zasób słów. Podręcznik Szkutnika właśnie taki ma cel. Pomóc w opanowaniu słownictwa w kontekście codziennych zdarzeń, motywów, rozmów. Praca z tą książką jest efektywna i pozwala skutecznie przyswoić materiał. Codziennosc, która przemawia z tego podręcznika ułatwia zapamiętywanie nowego zasobu słów, ponieważ obrazowość zdarzeń pozwala skojarzyć i trwale zapamiętać treść.

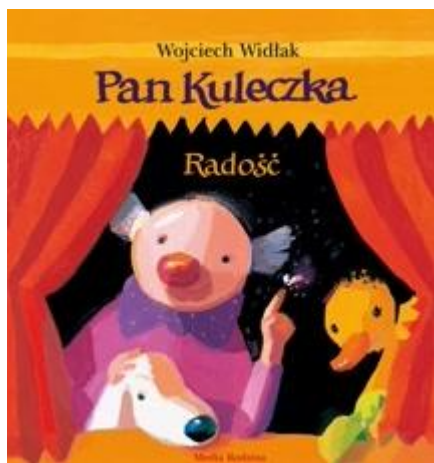
Ogromnym atutem publikacji jest dwujęzyczność. Teksty są tłumaczone i wspierane obszernym słownikiem na końcu książki. To również ważna kwestia, którą podnosi Szkutnik. Podręczniki pisane przez obcokrajowców pozbawione są polskich objaśnień. Autor przekonuje, że tłumaczenia są konieczne i potrzebne w żmudnej drodze do opanowania języka. W każdym rozdziale znajdziemy 4 moduły, które razem wzięte skutecznie pomogą opanować słownictwo w różnych wariantach i kontekstach.

Po książkę może sięgnąć każdy. Wiecznie początkujący i ci bardziej zaawansowani. Warto przekonać się do metod Leona Leszka Szkutnika, który jako dorosły człowiek, samodzielnie nauczył się biegle języka niemieckiego. Jak sam

często żartuje, ludzie dzielą się na samouków i nieuków. Jak widać, samemu można wiele zdziałać, mając dobre narzędzia. Książka Szkutnika na pewno do nich należy.

Regał: Opowiadanie dziecięce polskie

Pan Kuleczka : radość / Wojciech Widłak ; il. Elżbieta Wasiuczyńska. - Poznań : "Media Rodzina", 2012. - 46, [2] s. : il. kolor. ; 24 cm.

Prawdą jest, że seria książek dla dzieci „Pan Kuleczka” Wojciecha Widłaka, nie jest świeżą nowością wydawniczą, jednak kolejne wydania tych historii oraz propozycja audiobooków, które zostały wydane w ostatnich latach, pozwalają na to, aby przypomnieć o tych uroczych postaciach.

Tym bardziej, że Pan Kuleczka i jego zwierzaki doczekały się również kalendarza. Co roku wydawca proponuje najmłodszym, aby odliczali dni razem z psem Pypciem, kaczką Katastrofą i muchą Byzk-Bzyk. I panem Kuleczką, rzecz jasna, który nie zostawi swoich bohaterów bez opieki. Ponadto postaci mają również swoją stronę internetową z zabawami, grami dla najmłodszych. Jak widać, z panem Kuleczką i jego zwierzątkami nie można się nudzić, ani o nich zapomnieć. Kto raz sięgnie po książkę Wojciecha Widłaka, będzie wiernym czytelnikiem przygód tych niezwykłych bohaterów.

Cóż takiego jest w Panu Kuleczce i jego zwierzęcych przyjaciółach, że tak potrafią zdobyć serca najmłodszych czytelników, ale również tych starszych? To wyjątkowe ciepło, które emanuje od tych postaci jest wszechogarniające. Mądre, czasem rozczulające historie zapadają w pamięć. Długo można nosić w sobie pytania kaczkę Katastrofy i mądre odpowiedzi pana Kuleczki. Sceptycyzm psa Pypcia i nienachalną obecność muszki Bzyk-Bzyk, która uroczo mówi „nie”.

Wyjątkowość miesza się z tym co zwykłe, codzienne. No bo, czy pies lub kaczkę mogą mówić ludzkim głosem? W historiach Wojciecha Widłaka nie budzi to żadnych kontrowersji. To zbędne rozważania, gdy w zamian otrzymujemy lekcję przyjaźni, miłości, poświęcenia, radości ze zwykłych codziennych spraw – jak ciepła zupa jarzynowa na stole. Pan Kuleczka cierpliwie objaśnia świat, oswaja lęki, z miłością opiekuje się swoimi przyjaciółmi.

Tylko pozornie proste sytuacje są proste. Bo co się dzieje, kiedy mgła opada? Ktoś ukradł cały świat? A gdy stary dywanik musi odejść, choć jest wspomnieniem najmłodszych lat? Co zrobić z bezsennością? Jak walczyć z samotnością? Czy wszystko jest po coś? Spróbujemy wyjaśnić to z panem Kuleczką.

Przygoda z bohaterami Wojciecha Widłaka to wyjątkowe literackie doświadczenie dla najmłodszych czytelników. Krótkie opowieści zawsze mają swoją puentę i zostawiają nadzieję, miłe ciepło i łagodne myśli. Idealna lektura do poduszki.

LOKALNE PRAWO BIBLIOTECZNE

- UCHWAŁA NR XXXVI/231/14 RADY GMINY JEMIELNICA z dnia 19 lutego 2014 r. w sprawie likwidacji Filii Bibliotecznej w Barucie wchodzącej w skład Gminnej Biblioteki Publicznej w Jemielnicy
- POROZUMIENIE NR RW.3153.1.2014 z dnia 23 stycznia 2014 r. w sprawie powierzenia Gminie Krapkowice prowadzenia powiatowej biblioteki publicznej
- UCHWAŁA NR XLIII/353/14 RADY MIEJSKIEJ W OLEŚNIE z dnia 25 marca 2014 r. w sprawie nadania Statutu Oleskiej Biblioteki Publicznej im. Jakuba Alberta Pieloka w Oleśnie
- POROZUMIENIE NR OZ-I.031.1.2014 POWIATU PRUDNICKIEGO I GMINY PRUDNIK z dnia 2 stycznia 2014 r. w sprawie powierzenia Gminie Prudnik zadań przewidzianych dla Powiatowej Biblioteki Publicznej w Prudniku

Treść uchwał dostępna jest w plikach PDF w archiwum Bibliotekarza Opolskiego w folderze „Biblioteczne prawo lokalne”

<http://www.bibliotekarzopolski.pl/archiwum.html>

- REGION -

Oprac. Krystyna Pawłowska
Dział Informacji, Bibliografii i Promocji WBP w Opolu

ABC gmin powiatu opolskiego**Historia i współczesność gminy Prószków Cz. 4****PRZYSIECZ**

Pocztówka ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

Nazwa pochodzi od staropolskiego słowa *przesiecz / przesieka*, co znaczy las zawałony wyrębami dla obrony lub leśna przecinka, przejście w lesie. Wieś położona na południe od Prószkowa. Najstarsza wzmianka o niej pochodzi z XIV w. W Przysieczy znajdziemy m. in. kilka kapliczek, kościół, budynek straży pożarnej i bibliotekę. Liczy ok. 500 mieszkańców. Przysiecz podzielona jest na dwie części przez zbiornik wodny, ciekawy element krajobrazu otoczony starodrzewiem oraz kompleks leśno-bagienny z unikatową roślinnością. W pobliżu przebiega autostrada. W 2003 roku Przysiecz wygrała konkurs na „Najpiękniejszą wieś Opolszczyzny”.

Co roku w Przysieczy odbywa się festyn, na którym prezentują się m.in. *Przysieczanki*, lokalny zespół istniejący od kilkunastu lat. Powstał w 1996 roku z inicjatywy Waldemara Kołaczyka, pierwszego, długoletniego dyrygenta oraz Marii Młodawskiej, przewodniczącej Koła Gospodyń Wiejskich. W swoim dorobku zespół posiada płyty, nagrania

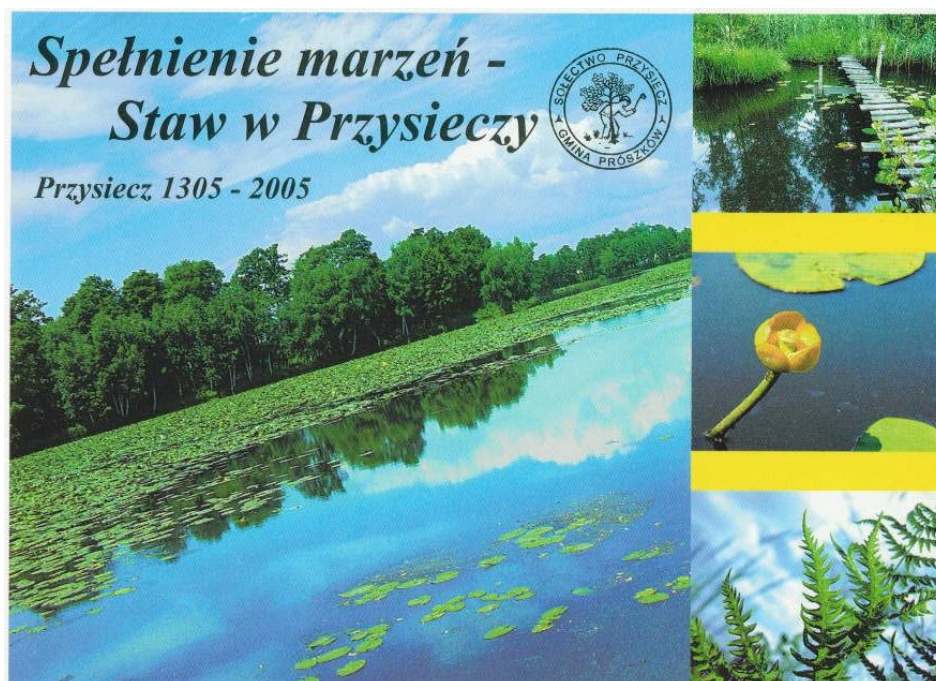

telewizyjne i radiowe. Koncertuje w Polsce i za granicą.

Tradycją stało się także *Przysieckie Święto Ziół*, impreza, która odbywa się w Święto Matki Boskiej Zielnej. Mieszkańcy biorą udział w „wodzeniu niedźwiedzia”, „paleniu żuru” oraz w wielu innych tradycyjnych imprezach.

W 2011 roku powstała Izba Regionalna. Miejsce dla niej znaleziono w budynku dawnej remizy. To nietypowe muzeum nosi nazwę „Chałupka przed Blychem”, ma za zadanie chronić i promować kulturę śląską. Twórcy Izby chcą zaproponować szkołom jej zwiedzanie tego miejsca w ramach edukacji regionalnej. Ciekawe i godne podziwu są eksponaty związane z tym terenem: elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, narzędzia i sprzęt gospodarski. Dzięki muzeum dowiadujemy się, że Przysiecz miała swoje papierowe pieniądze w latach 20. ubiegłego wieku oraz że we wsi był kiedyś wiatrak. Od XVIII w. w Przysieczy stoi dom, w którym wybielano len dla całej prawobrzeżnej części Śląska Opolskiego. Tu powstała również bielarnia Inu należąca do Franza Hoffmanna. Nikt w pobliżu nie parał się tym zajęciem. Hoffmann wydzierżawił do tego celu stodołę należącą do majątku prószkowskiego. *Blychorz*, inaczej specjalista od bielania, zajmował się Inem w Przysieczy prawie sto lat. Już od lat 80. XIX wieku bielanie Inu zaczęło popadać w zapomnienie. Tkaniny Iniane zaczęła wypierać produkcja fabryczna. We wsi w budynku zlikwidowanej szkoły mieścił się najpierw gabinet rehabilitacyjny, a później stacja opieki Caritas, która obsługuje gminę Prószków.

W Przysieczy swoje gospodarstwo agroturystyczne prowadzą od lat państwo Lipińscy. Położone przy głównej trasie z Opola, jest jedynym miejscem w gminie, gdzie dostępne są konie pod wierzch oraz możliwość nauki jazdy konnej. Działa tu także największa na Opolszczyźnie i jedna z większych w kraju stadnina kuców. Wspomnieć należy również o rezerwacie przyrody "Przysiecz" znajdującym się w północno-wschodniej części dawnej puszczy Niemodlińskiej. Zajmuje powierzchnię – 3,10 ha, powstał na mocy zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 4 lutego 1958 roku. Przedmiotem ochrony jest pozostałość starodrzewia modrzewia sudeckiego. Obszar rezerwatu porasta różnogatunkowy drzewostan mieszany: dęby, graby, sosny, jawory. Występują na jego terenie także duże ssaki łowne – dzik, jelen. Klimatycznie jest to najcieplejszy nie tylko na Śląsku, ale i w Polsce obszar.

Pocztówka ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

WINÓW

Pocztówka ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

Najwcześniejsza wzmianka o Winowie pochodzi z XV w., kiedy dziedzicem był Maciej Szanowy z Gorczyca a wieś nosiła nazwę Wyno. Pierwotna forma to *Wino*, od potocznego określenia słowa „winorośl”. Potem przekształcona na *Winów*.

W XVI w. była w posiadaniu księżęcym. Od XVIII w. funkcjonował tu folwark. Przed 1945 rokiem wzgórze, na którym położona jest miejscowość. Było miejscem odpoczynku dla Opolan. Począwszy od wyspy Bolko przebiegał tędy szlak rekreacyjny. Do skorzystania z kąpeli zachęcało także pobliskie, urokliwe jezioro. Zimą działał tor saneczkowy.

Winów to najwyższy w okolicach Opola punkt widokowy (194 m n.p.m). Wzgórze winowskie, inaczej Babia Góra, jest pozostałością po lodowcu, który spływając naniósł wysoki lewy brzeg Odry. We wsi jest sporo punktów widokowych; powstały one wskutek naturalnego ukształtowania terenu. Obecnie wieś posiada charakter typowo podmiejski, jest nazywana „sypialnią Opola”. Miejscowość traci rolniczy charakter.

W latach 80. XX w. wybudowano w Winowie nowy kościół. Istnieje tu kult Matki Boskiej Trzykroć Przedziwnej. Symbolem Winowa jest winorośl. W miejscowości założono plantację i obsadzono nią jedną z dróg. Również gospodarze indywidualnie podejmowali próby podtrzymania winiarskiej tradycji. Podczas świętowania 10-lecia partnerstwa pomiędzy woj. opolskim a niemiecką Nadrenią-Palatynatem zasadzono pierwsze rośliny na powierzchni 12 arów. Corocznie obchodzone jest święto winobrania. Są dwie hipotezy odnoszące się do początków uprawy winorośli. Podobno inicjatorem całego przedsięwzięcia mógł być anonimowy „Raubritter” (rycerz-rabuś) lub byli to „biali” zakonnicy być może - norbertianie z Czarnowas, którzy przybyli w okolice Opola już w 1228 r.

Ciekawą historię ma tzw. „Willa Księżnej Luizy” (Luisenhoehe). Zbudowana na wzniesieniu przez rodzinę Pietrzyków na początku minionego wieku, była najbardziej majestatyczną posesją w okolicy. Stanowiła obowiązkowy punkt programu dla osób rekreacyjnie odwiedzających Winów. „Willa Księżnej Luizy” wciąż należy do trzeciego już pokolenia Pietrzyków. Czasy świetności ma jednak dawno za sobą.

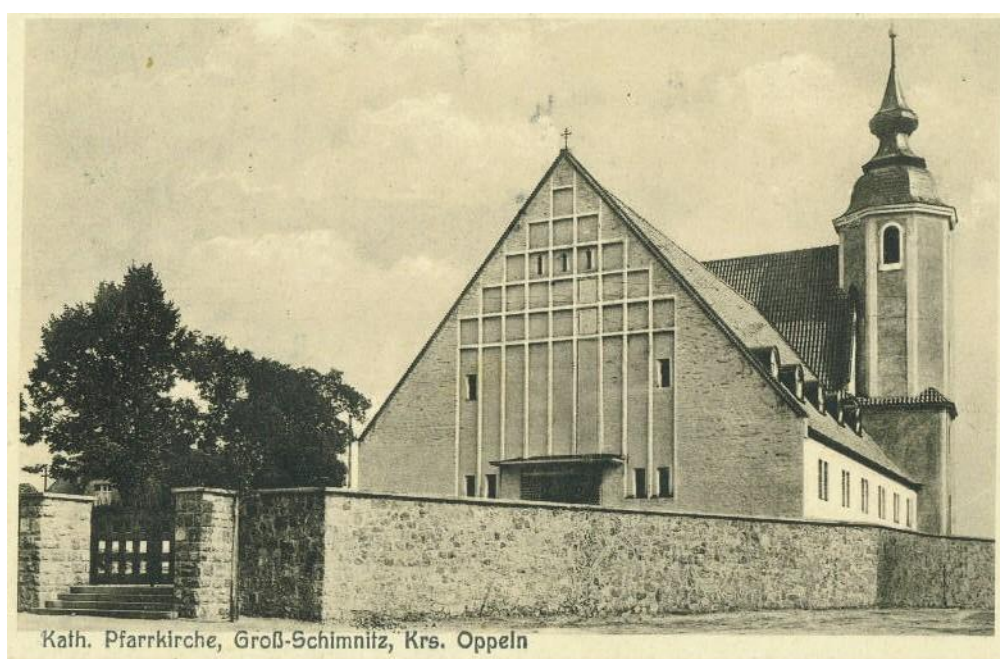
Na winowskim cmentarzu stoi tzw. „kapliczka biednej duszy”. Powstała prawdopodobnie w połowie XIX wieku. Bardzo mało o niej wiadomo. Być może wzniesiono ją w intencji jakiegoś zmarłego przedwczesną śmiercią. Na prawo od kaplicy, grób rodzinny błogosławionego Alojzego Ligudy, który urodził się w Winowie, 23 stycznia 1898 roku jako szóste, dziecko Ślązaków - Wojciecha i Rozalii Ligudów. Po ukończeniu szkoły elementarnej w Górkach, w 1913 rozpoczął nauki w niższym Seminarium Misyjnym w św. Krzyża w Nysie-Górna Wieś. W 1927 roku przyjął święcenia kapłańskie. W 1939 r. trafił do obozu dla internowanych polskich księży. Rok później o. Liguda został

wywieziony do Sachsenhausen, a potem do Dachau. 8 grudnia 1942 roku o. Liguda załadowany został na samochód i wywieziony w niewiadomym kierunku. Okoliczności jego śmierci długo były nieznane. Okazało się w końcu, że zginął pod Monachium zamęczony w trakcie barbarzyńskich eksperymentów pseudomedycznych. Zwłoki księdza spalono w krematorium w Dachau 12 grudnia 1942. Kilka dni później prochy przestano do Winowa. O. Alojzego Ligudę pochowano bez rozgłosu, w grobie ojca, Wojciecha Ligudy. Beatyfikacja o. Alojzego odbyła się 13 czerwca 1999 r. Dzięki temu co roku miejscowość odwiedzają tysiące pielgrzymek. W 2000 roku było ich kilkaset, uczestniczyły w nich tysiące osób.

Istnieje legenda o Czarnym Stawie za Winowem, w którym utopił się mężczyzna. Od tego czasu staw otaczała zła sława. Dusze topielców zamieszkały na dnie i straszyły żywych unosząc się nad wodą. Podobno widok ten był makabryczny, gdyż często zmarłym brakowało różnych części ciała. Ten, kto się do nich odezwał – natychmiast umierał. Dusze cierpiały dopóki kolejny topielec nie dołączył do ich grona. Wtedy na niego spadał „obowiązek straszenia żywych”. Przed ich czarami chroniła tylko modlitwa.

ZIMNICE MAŁE I WIELKIE

Zimnice Wielkie : kościół [1929]. Pocztówka ze zbiorów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

Położone ok. 15 km na południe od Opola. Najstarsza wzmianka o Zimnicach wtedy *Symanowicz* datowana jest na XIII w. Nie wiadomo jednak, o które Zimnice chodzi. Zimnice Małe i Zimnice Wielkie łączą się ze sobą, trudno powiedzieć, która wieś powstała wcześniej, która później. Kolejna wzmianka o wsi „Semichzky Lang” pochodzi z roku 1309. Pierwsze rozróżnienie obu Zimnic datuje się dopiero na początki XVI wieku. Dzisiaj obie miejscowości administracyjnie są odrębne. Łączy je za to „czynnik ludzki”, przenikają się koligacje rodzinne, znajomości i przyjaźnie.

Etymologia ludowa, oparta na przekazie ustnym, każe wiązać nazwę miejscowości z epidemią zimnicy czyli trzęsawicy (malarii). Obecne są tu również wątki religijne. Chorzy, dzięki głębokiej wierze, zostali uzdrowieni. Równocześnie źródła podają formę *Siemice* jako tę najstarszą, a pochodziła ona od nazwy osobowej *Siema*, która z czasem upodobniła się do wyrazu *ziemia*. Stąd *Ziemnice*, a później *Zimnice*.

Dawny zamek to duża budowla górująca nad Zimnicami, leżącymi nad Odrą. Zamek został przebudowany w XIX wieku na spichlerz, jednak w XVI wieku pełnił funkcje obronne. Prószkowscy zbudowali go, by strzegł brodu na Odrze.

Źródło: fot. [w] M. Gaworski, *Zamki, pałace i dwory Opolszczyzny. Podróż w nieznane*, Opole 2005, s. 187

Zimnice mają również swoją mroczną, wojenną historię, która łączy się z osobą ks. Karola Brommera. Od roku 1941 pełnił w Zimnicach Wielkich obowiązki wikarego. Był niezwykle lubiany i doceniany przez swoich parafian. Zginął „na posterunku”, nie ukrył się przed Armią Czerwoną, jak radzili mu parafianie, lecz został z nimi pełniąc posługę kapłańską:

„24 stycznia ksiądz Karol odprawił swą ostatnią mszę św. Następnego dnia wojska radzieckie wkroczyły do wsi. Zaczęły mordować mieszkańców, plądrować i palić domy. Trzy dni później, 27 stycznia, ksiądz Karol zginął zabity przez pijanych żołnierzy, którzy odcięli księdzu głowę, zatknęli ją na kij i obnosili po wsi. Plebania została podpalona. Spłonęło w niej częściowo ciało księdza. Parafianie odnaleźli je później w zgliszczach, rozpoznając je po swetrze”. (*M. Rostropowicz-Miśko, Ks. Karol Brommer z Zimnic, Zeszyty Eichendorffa 2004, nr 5, s. 61-63*)

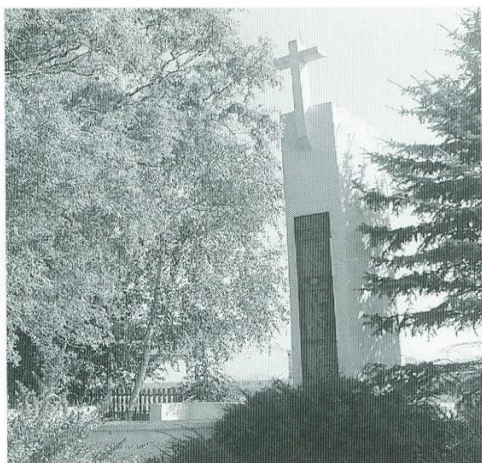
W Zimnicach Wielkich w centrum postawiono kamień upamiętniający 64 zabitych mieszkańców wioski. W kilkunastu domach zachowała się ciekawa, architektoniczna tradycja tzw. *gibli*. Są to specjalne nisze pod samym dachem domu w kształcie okienka lub trójkąta, w których umieszczano figurki świętych. Miały one chronić przed nieszczęściami tę rodzinę. Obecnie wiele *gibli* nie spełnia już swojej funkcji, zostały zamurowane lub wykorzystane w inny sposób. Lecz kilka jest nadal. Najstarsza porcelanowa figurka pochodzi z XIX wieku i przedstawia Matkę Boską.

W Zimnicach Małych warto zobaczyć "kaplicę św. Izydora". Powstała w drugiej połowie XVIII w. Według tradycji zbudowano ją przy drodze do Prószkowa po tym, gdy pewien parobek podczas orki znalazł w tym miejscu obraz św. Izydora. Obraz przekazano hrabiemu Prószkowskiemu, a ten ufundował kaplicę. Jakiś czas później miejscowy grzesznik Sygulla, któregoś dnia przedziurawił obraz w miejscu szyi świętego. Okazało się, że święty Izydor pomścił wkrótce tę zniewagę. Sygulla zginął podczas pierwszej wojny światowej od postrzału w szyję. Warto przystanąć także przy "krzyżu na rozstajach", przy drodze z Opola do Zimnic Małych. Niewiele o nim wiadomo. Tradycja mówi, że upamiętnia on miejsce, gdzie pewnego mieszkańca wsi ścigała gorejąca kula. Ze strachu i na pamiątkę tego wydarzenia ufundował krzyż. W Zimnicach Wielkich natomiast stoi krzyż, w miejscu którego 300 lat temu biło cudowne źródło. Nazywany jest „Bozegłówka”. Prawdopodobnie woda z tego źródła leczyła choroby oczu, a ludzie tłumnie przybywali tu z okolicy. Straciło swoją moc, gdy pewien gospodarz wykopał w nim chorego konia. Źródło istnieje do dziś.

ZŁOTNIKI

Wieś położona 11 km na południe od Opola. Nazwa wywodzi się od osadników, którzy wydobywali rudy darniowe oraz wytapiali żelazo na potrzeby ksiąząt opolskich. Pierwotnie brzmiała: *Złotnici*. Pierwsza wzmianka o niej pochodzi z XIII w. W 1784 r. były już tu dwa folwarki, 25. kmieci i 8. zagrodników. W 1814 r. wybuchł we wsi pożar, prawdopodobnie zaprószone podczas pieczenia chleba. Począwszy od jednego gospodarstwa ogień rozprzestrzenił się na całą wieś oraz sąsiadujące z nią - Chrzęszczyce. Ocalał jedynie kościół. Na szczęście wieś szybko podniosła się ze zniszczeń, w 1845 roku została odbudowana. W 1935 roku Złotniki zostały przemianowane na *Goldenau*, ale już w 1945 wróciły do swej pierwotnej nazwy i zostały włączone do gminy Prószków. W centrum wsi znajduje się pomnik upamiętniający mieszkańców Złotnik - ofiary z I i II wojny światowej. Powstał po I wojnie.

Źródło: fot. [w] L. Nijakowski, J. Szteliga, *Informator o spornych pomnikach niemieckich na Śląsku Opolskim*, Opole-Warszawa 2005, s. 158

Zachowała się w świetnym stanie technicznym ściana bramna jednego z gospodarstw. Wykonana z cegły licówki o bardzo bogatej architekturze. Na uwagę zasługuje czterokondygnacyjna kaplica z dzwonem. Ufundowana w roku 1885, wewnątrz figura Matki Boskiej i napis w języku francuskim: „Notre Dame du Sacre Coeur”. (Nasza Pani Świętego Serca). Data 1878.

Warto zobaczyć „Kaplicę Kochanka” - jedną z pięknie położonych w Złotnikach. Jej autorem jest Jakub Kochanek, który w latach 1897-1898 chciał wybłągać życie dla swoich potomków płci męskiej umierających zaraz po urodzeniu. Po jej wybudowaniu urodziło mu się trzech synów. Wewnątrz kaplicy Pieta, niestety nie zachował się obraz św. Izidora na desce, datowany na lata 1898-99. Przy wjeździe do Prószkowa, na końcu Złotnik, stoi „krzyż gromady”. Ufundowany przez gromadę ze Złotnik w roku 1897. Na cokole widnieje napis po polsku i niemiecku: „Dokonało się”. Prawdopodobnie w miejscu tym pochowane zostały ofiary wojny trzydziestoletniej (1618-1648). Przy ulicy Parkowej warto przystanąć obok „krzyża Piechaczka”. W 1920 r. zginęła w tym miejscu spadając z wozu 12-letnia Elżbieta Piechaczek. Ojciec nie zauważył upadku dziecka, dziewczynka zginęła pod kołami wozu. Krzyż jest ofiarą ojca za nieumyślne spowodowanie śmierci własnego dziecka.

Jest jeszcze jeden krzyż w Złotnikach zwany „krzyżem Dobisa”. Napis na nim głosi, że ufundowali go Jakób i Katarzyna Dobis ze Clotnik w roku 1928. Nie wiadomo jaka konkretnie była przyczyna tej ofiary, prawdopodobnie podziękowanie za powrót do zdrowia.

Złotniki są obecnie „sypialnią” Opola. Dawniej posiadały charakter rolniczy. Układ przestrzenny wsi zaliczyć można do ulicówki o zwartej zabudowie przechodzącej w wielodrożnicę. Funkcjonowało tu dużo, słynnych, ze względu na technologię, gospodarstw ogrodniczych a także zakłady blacharskie. Rozwijało się stolarstwo.

W 2005 roku w Złotnikach przebywali goście z Białorusi. W ramach projektu „Tacy sami”, którego pomysłodawczynią była nauczycielka ze Złotnik, doszło do wymiany młodzieży oraz doświadczeń pomiędzy szkołami, a wszystko po to by lepiej się poznać i zaprzyjaźnić się. Projekt częściowo sfinansowała Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności. W 2011 roku w Złotnikach, w ramach polsko-czeskiego przedsięwzięcia edukacyjnego pt. „Łączy nas język, kultura i tradycja – szkolna wymiana uczniów” realizowanego przez Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Pisarzy Śląskich, gościła 30-osobowa grupa młodzieży z Czech. Projekt był realizowany w ramach programu: Współpraca Transgraniczna Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013.

Uczniowie ze Złotnik biorą udział w międzynarodowych konkursach. Takim był przeprowadzony w 2011 roku konkurs "Niemcy i ich wschodni sąsiedzi – my w Europie" ogłoszony przez Ministerstwo Nauki i Kultury Bawarii. Uczniowie startowali w kategoriach „W poszukiwaniu korzeni” (powstał przewodnik turystyczny) oraz literatura.

W 2012 roku strażacy z OSP w Złotnikach świętowali 120-lecie istnienia. Jednostka zrzesza 40. strażaków w tym 10 kobiet. Najstarszy dokument, który potwierdza istnienie załóżka dzisiejszej jednostki pochodzi z 1892 roku. Obecnie mieszkańcy mogą się szczycić wyremontowaną remizą, pełniącą również funkcje społeczne, przy której powstała „strażacka izba pamięci”. Zgromadzono tam dokumenty, mundury, kronikę straży, pamiątki i albumy. Przed budynkiem umieszczono zabytkową, ręczną, strażacką sikawkę na drewnianych kołach pochodzącą z ok. 1907 roku. To jedno z niewielu takich urządzeń w regionie. Jest stale sprawna. W wieżycze remizy zamontowano figurę św. Floriana, ufundowaną przez mieszkańców.

W Złotnikach działa koło mniejszości niemieckiej oraz Związek Młodzieży Mniejszości Niemieckiej. Liczy on ponad 100 osób. Większość mieszkańców to Ślązacy. Kultuwuje się tradycję. Regularnie odbywają się: wodzenie niedźwiedzia i dożynki. Słynny jest coroczny „złot czarownic”. Działa drużyna piłkarska. Odbywają się turnieje skata (popularna na Śląsku gra karciana, inaczej „śląski brydż”).

ŻLINICE

Wieś położona 13 km od Opola przy szosie do Krapkowic. Etymologia nazwy wywodzi się od imienia *Zlen*, ale w ciągu stuleci *Zlinici* podlegały najróżniejszym przekształceniom, były to: *Slennitz*, *Zlynize*, *Zlynitze*, *Zlenitz*, *Selinicze*. Podwaliny miejscowości stanowi grodzisko z przełomu IX i X wieku, ulokowane w starorzeczu Odry, otoczone wałem i fosą. Badania archeologiczne wskazują na co najmniej dwukrotne spalenie się grodu. Wśród zgłiszczy odnaleziono (w 1959 r.) przepalone naczynia wypełnione prosem oraz pszenicą i srebrną wagę. Stanowią one ewenement gdyż większość znalezisk z tego okresu jest wykonana z brązu ewentualnie częściowo z żelaza. Waga służyła do ważenia srebra. Zabytek jest częścią stałej wystawy w Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu.

Źródło: fot. R. Sierka [w] *Skarby ziemi wydarte. Górny Śląsk i pogranicze*, Katowice 2005, s. 107

Pierwsza wzmianka dotycząca Żlinic, pochodzi z XIII wieku. Można ją odnaleźć w dokumentach ks. Władysława Opolskiego gdzie wymienia się obok Chrzęszczyc również Zlotnici i Zlinici - obecnie Złotniki i Żlinice. Podczas spisu ludności z 1910 roku językiem dominującym we wsi był polski. W okresie międzywojennym istniała tu polska biblioteka. Polskie dzieci uczyły się w szkole w Boguszycach. W 1936 nazwę miejscowości zmieniono na *Glockenau*. W 1938 r. Żlinice były połączone w jedną gminę z Boguszycami. Od 1945 roku należą do gminy Prószków. W ostatnich dniach stycznia 1945 r. Żlinice doświadczyły wojennych represji. Od kul żołnierzy Armii Czerwonej zginęło we wsi około 60 osób. Zostały po tych wydarzeniach rozsiane po polach i łąkach kaplice i krzyże. Świadkowie tamtych wydarzeń już nie żyją.

Kilka lat temu Żłinice były laureatami konkursu „Piękna Wieś Opolska”, zdobyły III miejsce m.in. za odnowienie kaplicy Recali, urządzenie placu zabaw, zagospodarowanie stawu czy założenie alei drzew. Co roku podczas festynu zbierane są pieniądze na potrzeby lokalne. Stało się to tradycją wsi. W Żłinicach najprężniej w całej gminie działa Koło Mniejszości Niemieckiej. (DFK). Posiada ono swoją, liczącą ponad 20 osób, orkiestrę dętą. Działał również chór. Organizowane są kursy języka niemieckiego, w których udział bierze po kilkadziesiąt osób. Koło terenowe zrzesza jeszcze dwie wsie: Chrzowice i Boguszyce. We wsi działa, ceniona i znana w całym województwie, rodzinna restauracja „Antek”. Posiada ona długą tradycję, od kilku pokoleń oferuje potrawy kuchni śląskiej, czym przyciąga gości z Polski i z zagranicy.

W Żłinicach warto zobaczyć:

"Kaplicę Maloszka"

Pochodzi z drugiej dekady XX w. Została ufundowana przez Maloszka w intencji pamięci synów poległych na frontach pierwszej wojny światowej. Za kapliczką grób i tablica upamiętniająca śmierć 145 żołnierzy Wehrmachtu poległych na linii Odry w styczniu 1945 roku.

"Kaplicę i Krzyż u Klucznego"

Poświęcone pamięci żołnierzy francuskich zmarłych z głodu i chorób podczas wojny francusko-pruskiej w latach 1806-1807. Początkowo żołnierze grzebani byli na podwórku Klucznego, potem w tym miejscu postawiono kaplicę. Później przy kaplicy pojawił się również krzyż - w intencji szybkiego zakończenia wojny.

"Kaplicę Rozkoszów"

Prawdopodobnie w tym miejscu mieli być pochowani Szwedzi, którzy zmarli od chorób podczas „Wojny Trzydziestoletniej” (1618-1648). Dziś kaplica nie pełni żadnych funkcji religijnych.

"Kaplicę Recali"

Ufundowana została w roku 1737 przez Mateusza Recalę, prószkowskiego karczmarza „...ku chwale Bożej”. Dzwon, uruchamiany od 2000 r. automatycznie, pochodzi z 1736 roku. Od 230 lat informuje o najważniejszych wydarzeniach w życiu wsi. Podobną kaplicę Mateusz Recala wybudował również w Boguszycach, Chrzęszczycach i Złotnikach.

"Kaplicę Kochanka"

Pod koniec wojny zginęła tragicznie w tym miejscu żona i dwóch synów Bernarda Kochanka. Najechali na minę, jadąc z Żłin do Złotnik. Mężczyzna, na pamiątkę śmierci najbliższych, postawił słup zwieńczony kapliczką z wizerunkiem Matki Boskiej.

"Krzyż Broja"

Ufundowany przez Franciszka Broja w roku 1905 jako akt dziękczynny. Widnieje na nim napis: „Na chwałę Panu Bogu i Matce Boskiej Częstochowskiej ten krzyż postawiony przez Broja”.

Bibliografia:

Architektura krajobrazu w programie odnowy wsi opolskiej / Irena Niedźwiecka-Filipiak, Zbigniew Kuriata.- Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego, cop. 2010

Bez barier: Złotniki otwierają się na wschód / Małgorzata Łyczak // *Panorama Opolska*. - 2005, nr 22, s. 22
Czesi w Boguszycach; Wizyta w Złotnikach/ Dag [Dagmara Duchnowska]. - Fot. // *Kronikarz Gminy Prószków*. - 2011, nr 9, s. 5

Dobrze mieć w niebie kogoś bliskiego: mało kto dziś wie co to są gible, a jednak w wielu wsiach przetrwała stara tradycja / Agata Drwiega ; fot. Agata Drwiega. - Fot. // *Panorama Opolska*.- 2005, nr 4, s. 8

Eigeninitiative zählt sich aus / Sylwia Cebula. - Il. - Tekst równol. w jęz. pol. // *Schlesisches Wochenblatt* - 2006, nr 36, s. 4

- Eine Kunst für sich / Sylwia Cebula. - Tekst równol. w jęz. pol. // *Schlesisches Wochenblatt*. - 2009, nr 37, s. 4
- Grodziska Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego z lotu ptaka / Wojciech Gorgolewski, Eugeniusz Tomczak.- Katowice : Centrum Dziedzictwa Kulturowego Górnego Śląska, 1996
- Informator o spornych pomnikach niemieckich na Śląsku Opolskim / Lech M. Nijakowski, Jerzy Szteliga.- Opole ; Warszawa : Stowarzyszenie "Dla Przyszłości", 2005
- Koncertowały ponad dwieście razy : jubileusz "Przysieczanek" / S [Stanisław Stein]. - Il. // *Gość Niedzielny*. - 2006, nr 30, dod. *Gość Opolski*, s. VII
- Ks. Karol Brommer : z Zimnic / Marta Rostropowicz-Miśko. - Il. - Tekst równol. w jęz. niem. // *Zeszyty Eichendorffa*. - Z. 5 (2004), s. 57-63
- Pamięć o historii i kulturze / Dagmara Duchnowska. - Il. // *Kronikarz Gminy Prószków*. - 2011, nr 10, s. 3
Powiat opolski : szkice monograficzne / [aut. Jan Baron i in.] ; Instytut Śląski w Opolu.- Opole : IS, 1969
- Skarby ziemi wydarte : Górny Śląsk i pogranicze / red. Eugeniusz Tomczak.- Katowice : Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego, 2005
- Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska. T.11, Poż-Roz / pod red. Stanisławy Sochackiej; Wydawnictwo Instytut Śląski, Opole 2004
- Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska. T.15, Wem-Wrzes / pod red. Stanisławy Sochackiej; Wydawnictwo Instytut Śląski, Opole 2011
- Sto dwadzieścia lat jednostki OSP [w Złotnikach] / Dagmara Duchnowska // *Kronikarz Gminy Prószków*. - 2012, nr 5, s. 5
- Straż pożarna z rodzinami/ S[tanisław] Stein. - Il. // *Panorama Opolska*.- 2001, nr 9, s. 17
- Śląskie opowieści z dreszczykiem = Schlesische Gruselgeschichten / wybór, oprac. i wstęp Joanna Rostropowicz ; [il. Katarzyna Mular].- Opole : Nowik, 2011
- U blychorza w Przysieczy / Rudolf Mohlek. - Il. - (Dawno i niedawno) // *Panorama Opolska* - 2002, nr 23, s. 16
- Z badań nad folklorem śląskim / Jolanta Drwięga // *Kwartalnik Opolski* - 2008, nr 2/3, s. 185-194
- Zabytkowa kapliczka - dzwonnica. - Il. // *Echo Gminy Prószków*. - 2005, nr 0, s. 3
- Zamki, pałace i dwory ziemi strzeleckiej = Schlösser Paläste und Höfe des Strzelce Landes / Marek Gaworski ; tł. z niem. Ewa Czczor.- Opole : Wydawnictwo MS, 2005
- Złotniki doskonałe / Dagmara Duchnowska. - Il. // *Kronikarz Gminy Prószków*. - 2011, nr 8, s. 7

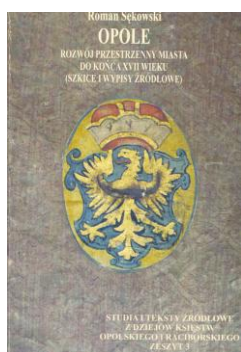
Hanna Jamry

Dział Informacji, Bibliografii i Promocji WBP w Opolu

Nowości o Śląsku Opolskim

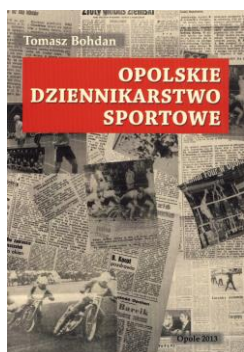
propozycje do księgozbioru podręcznego

Opole : rozwój przestrzenny miasta do końca XVII wieku (szkice i teksty źródłowe) / Roman Sękowski. - Opole : [druk:] Wydawnictwo Piotr Kalinowski, Kalety, 2013. - 136 s. – (Studia i Teksty Źródłowe z Dziejów Księstw Opolskiego i Raciborskiego, nr 3)

Pierwsza próba lokacji miasta miała miejsce w 1217 r., co prawda miasto jeszcze nie powstało, ale sam zamiar jego organizacji świadczył o rosnącym znaczeniu Opola. Faktycznie miasto powstało dopiero na przełomie XIII i XVI wieku i było stolicą księstwa. Autor, przedstawiając liczne źródła do dziejów Opola, kreśli jego topografię, układ przestrzenny, zmieniające się na przestrzeni lat widoki zamku i zabudowę miejską wewnątrz murów oraz dobra poza murami.

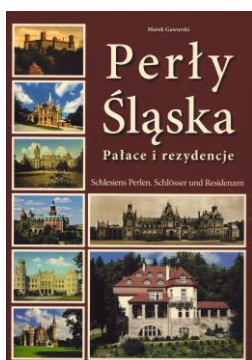
Opolskie dziennikarstwo sportowe / Tomasz Bohdan. - Opole : Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej, 2013. - 158 s. : il. - (Studia i Monografie ; z. 340). - Bibliogr. s. 137-141

Dobra znajomość kilku dyscyplin sportowych, ich historii, przepisów i aktualnej tendencji są nieodzowne w pracy dziennikarza sportowego, którego przygotowanie nie może być gorsze od kibica. W dotychczasowych badaniach nad dziejami Opolszczyzny niewiele miejsca poświęcano dziennikarstwu sportowemu. Tomasz Bogdan w książce ukazał dziennikarstwo sportowe jako odrębną i specyficzną działalność prowadzoną przez redaktorów na Opolszczyźnie po II wojnie światowej do 2005 r., a więc szkolnie dziennikarza sportowego, jego pracę w redakcji, aktywność w związkach dziennikarskich i analizę wyników jego pracy.

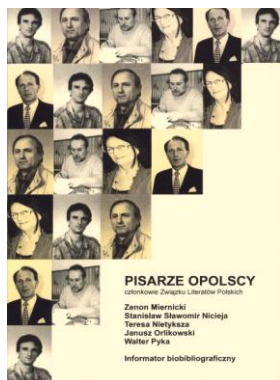
W aneksie zamieścił biogramy opolskich dziennikarzy sportowych.

Perty Śląska : pałace i rezydencje / Marek Gaworski. - Strzelce Opolskie : Matiang, 2013. - 119 s. : il.

Publikacja przedstawia przeszło sześćdziesiąt obiektów znanych rezydencji różnych rodów, które obecnie mają mecenasa i rozkwitają (pałac w Dobrej, Izbicku, Większycach) oraz takich, które znane są już tylko z przekazów historycznych, jak pałace w: Białej Nyskiej, Obrowcu, Sławięcicach, Strzelcach Opolskich. Wielkim atutem są fotografie autora pokazujące aktualny stan zabytków. Poszczególnym opisom towarzyszą także zdjęcia archiwalne, historia powstawania budowli, informacja o losach właścicieli i wiele innych ciekawostek.

Pisarze opolscy : członkowie Związku Literatów Polskich : Zenon Miernicki, Stanisław Sławomir Nicieja, Teresa Nietyksza, Janusz Orlikowski, Walter Pyka : informator biobibliograficzny / oprac. i red. Hanna Jamry. - Opole : Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smołki, 2013. - 140, [1] s. - (Wokół Opolskiej Literatury ; t. 2, cz. 3)

W przedmowie do przedostatniej części informatora zamieszczono fakty z działalności opolskiego Związku Literatów Polskich. W ciągu trzech ostatnich lat zmieniały się władze, po Marianie Buchowskim i Władysławie Żołnowskim od września 2011 roku funkcję prezesa pełni Teresa Nietyksza. 12 października 2012 roku zmarł nestor opolskich *pisarzy* Kazimierz Kowalski, 14 stycznia 2013 odszedł poeta Zygmunt Dmochowski. Obecnie opolski oddział liczy 13 członków: Edmund Borzowski, Marian Buchowski, Daniela Długosz-Penca, Jan Goczoł, Ewa Kaca, Zenon Miernicki, Stanisław Sławomir Nicieja, Teresa Nietyksza, Walter Pyka, Tadeusz Soroczyński, Maciej Siembieda, Krystian Szafarczyk

i Władysław Żołnowski. Do innych oddziałów ZLP należą Opole: Harry Duda, Elżbieta Lisak-Duda, Janusz Orlikowski i Henryka Wolna. Informator zawiera materiały

biobibliograficzne za lata 1991-2011.

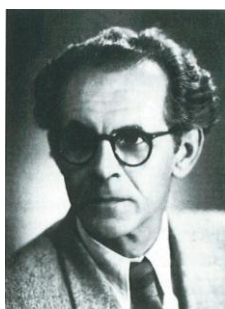

Magdalena Mączyńska

Dział Informacji, Bibliografii i Promocji WBP w Opolu

Znani i nieznani z regionu – przewodnik biobibliograficzny: Alojzy Smolka i Emanuel Smółka – patroni dwóch opolskich instytucji

Alojzy Smolka – patron Opolskiego Teatru Lalki i Aktora

Alojzy Smolka urodził się w Raciborzu 27 kwietnia 1907 roku. Pochodził z wielodzietnej rodziny, której nie ominęły tragedie wynikające z burzliwych dziejów XX wieku – jego starszy brat Antoni zginął podczas I wojny światowej, najmłodszy zaś nie powrócił z frontów II wojny. Smolka od najmłodszych lat był przywiązany do polskiej tradycji i języka, a swoją polskość manifestował jeszcze pod zaborami. Brał czynny udział w akcji plebiscytowej – roznosił polskie gazetki i ulotki. Smolka miał zdolności artystyczne, był uzdolnionym rzemieślnikiem. W Raciborzu uczył się zawodu w warsztacie snycerskim, a egzamin na czeladnika zdał z bardzo dobrym wynikiem. Pracy jednak nie dostał, przez jakiś czas borykał się z brakiem zatrudnienia. W poszukiwaniu nowych możliwości zapisał się na kurs dla aktywistów kulturalnych zorganizowany przez Związek Polaków w Niemczech, z którym związał się na stałe. Jako opiekun zespołów amatorskich przemierzał nie tylko tereny raciborskie, ale również oleskie, opolskie i strzeleckie. Wyreżyserował niezliczoną liczbę spektakli – dobierał repertuar, szkolił aktorów, zajmował się scenografią, a gdy wymagały tego okoliczności – pełnił rolę suflera.

Jego zainteresowanie teatrem sprawia, że w 1937 roku rozwija się jego kolejna pasja do teatrów kukielkowych. Smolka bierze udział w kursie teatralnym zorganizowanym w Zakopanem, który poświęcony był widowiskom dla dzieci i nowemu repertuarowi. Zajęcia prowadził m.in. Jan Wesołowski, dyrektor Teatru Kukielkowego „Baj” z Warszawy. W Zakopanem Smolka ma kontakt z ludźmi, którzy cenili rolę wychowawczą i społeczną sztuki. Po powrocie do Opola tworzy pierwsze kukielki, a premierowe przedstawienie ma miejsce już w październiku 1937 roku – sztuka Marii Kownackiej „Cztery mile za piec” wyznacza początek pracy Smolki z teatrem lalek i repertuarem przeznaczonym dla młodego odbiorcy. W latach 1937-1939 wystawia liczne przedstawienia dla dzieci, co w owym burzliwym okresie wiązało się z szyskanami i problemami z niemiecką władzą. Sztuki wystawiane są w wielu miejscach Opolszczyzny, a nawet poza granicami regionu, wszędzie tam gdzie były większe skupiska Polaków – w szkołach, świetlicach czy nawet prywatnych domach. Smolka zajmował się również stroną muzyczną przedstawień, starał się nawiązywać bliski kontakt z widownią, zachęcać dzieci do żywołowego udziału.

Wraz z wybuchem wojny władze niemieckie rozwiązują teatrzyk lalkowy, a członkowie zespołu zostają uwięzieni; część z nich, w tym Smolkę, wywieziono do obozu koncentracyjnego Buchenwald. Smolka oskarżony o zdradę stanu zostaje skazany na dziesięć lat ciężkiego więzienia, w celi w Brandenburgu spędza 4 lata, zostaje uwolniony dopiero w 1945 roku, wtedy też wraca do Opola. Tu zajmuje się organizacją teatru lalek, widząc w działalności kulturalnej swoją misję. Jednak dopiero w 1949 roku udaje mu się doprowadzić swoje marzenia do skutku. „Pan Drops i jego trupa” to pierwszy powojenny spektakl, który inauguruje działalność Opolskiego Teatru Lalek. Za swoją działalność Smolka otrzymał liczne odznaczenia, m.in. medal „Za zasługi dla miasta Opola”. Aż do swojej śmierci 9 maja 1971 roku był Smolka związany z opolskim teatrem, swoją pracą inspirował innych, zawsze przyjazny i życzliwy innym, nie lubił mówić o sobie, jednakże był to artysta „wielkiego serca i bezprzykładnej pokory, obdarowany przez los uporem – tym uporem zwyciężał” (T. Byrski).

1. Alojzy Smolka : wspomnienie 1907-1971 / oprac. BASZ // *Gaz. Wybor.* - 2003, nr 157, dod. *Gaz. Wybor. Opole*, s. 5

2. Alojzy Smolka / oprac. Olga Ptak. - Il. // *Teatr(L)al.* - 2005, nr 1, s. 4-5
3. Historia prawdziwa o Alojzym Smolce i jego lalkach / Zofia Hajduk. - Il. // *Kal.Opol.* - 1988, s. 89-96
4. Kierownik się podpisuje : Alojzy Smolka (1907-1971) / Dorota Wodecka-Lasota. - Il. // *Gaz.Wybor.* - 2003, nr 249, dod. *Gaz.Wybor.Opole*, s. 5
5. Ludzie i lalki : opowieści o teatrze / red. Zbigniew Bitka. - Opole : Opolski Teatr Lalki i Aktora, 2008. - 120, [8] s. : il. ; 30 cm
6. Opole : dzieje i tradycja / pod red. Bernarda Linka, Krzysztofa Tarki, Urszuli Zajączkowskiej ; Państwowy Instytut Naukowy - Instytut Śląski w Opolu, Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego, Muzeum Śląska Opolskiego. - Opole : Urząd Miasta Opola, 2011. - 404 s. : il. ; 30 cm. - Bibliogr. s. 401-404, Summ., Zsfg. - ISBN 978-83-87401-00-9
7. Z szufladek pamięci / Zygmunt Smandzik. - Il. // *Strony.* - 1995, nr 6, s. 9-12
8. Alojzy Smolka : patriota - artysta / red. Krystyna Konopacka-Csala. - Opole : Opolskie Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe, [1972]

Emanuel Smółka – patron Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

Emanuel Smółka pochodził z rodziny chłopskiej zamieszkałej pod Raciborzem, urodził się 20 grudnia 1820 roku w Cyprzanowie. Po maturze kontynuował naukę na wydziale filozoficznym Uniwersytetu Wrocławskiego. W określeniu swojej polskości zapewne pomogła mu przynależność do Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego. Po studiach Smółka decyduje się na działalność pedagogiczną. W rezultacie zdaje egzamin na nauczyciela szkół wydziałowych, a ponieważ nie było wolnych etatów w gimnazjach istniejących w regionie zaczyna pracę w szkole elementarnej w Bytomiu. Smółka kładł szczególny nacisk na oświatę ludu, poświęcił temu zagadnieniu artykuł opublikowany w czasopiśmie „Szkola Polska”. Wprowadzał nowe metody nauczania, których wymiernym efektem były dobre oceny uczniów. Podkreślić należy, że pomimo nakazu władz pruskich na lekcjach używał języka polskiego, za co zresztą chciano zwolnić go z posady nauczyciela.

Smółka nie tylko współpracował, ale także przyjaźnił się z ks. Józefem Szafrankiem, zwierzchnikiem szkoły, który w późniejszym okresie został postem i obrońcą ludu śląskiego. Smółka zaangażował się również w życie polityczne Bytomia, w czerwcu 1848 po raz pierwszy na wiecu wystąpił publicznie opowiadając się za równouprawnieniem języka polskiego na Śląsku. Był członkiem wielu polskich stowarzyszeń (wymienić należy Polski Klub Narodowy czy Komitet do Strzeżenia Praw Ludu). Otwarcie sprzeciwiał się włączeniu Księstwa Poznańskiego do Rzeszy Niemieckiej, a także organizował zbiórki darów dla zwolnionych z więzień działaczy z Wielkopolski. Ważny dla niego był język polski i jego zachowanie na terenie, na którym nauczał, jak podkreślał: „Każdy naród dopóty tylko żyje duchem, dopóki ma literaturę i oświatę narodową”. Opinie swoje wyrażał Smółka na łamach „Dziennika Górnośląskiego”; początkowo był jedynie współpracownikiem, jednak w 1849 zaczął redagować pismo wraz z Józefem Lompą. Podczas tej współpracy powstaje pomysł założenia „Towarzystwa Pracujących dla Oświaty Ludu Górnośląskiego”, którego głównym zadaniem była działalność oświatowa połączona z zakładaniem i propagowaniem polskich bibliotek.

Sam Smółka włącza się do akcji w 1848 roku otwierając w swoim mieszkaniu w Bytomiu pierwszą wypożyczalnię i czytelnię polską na Górnym Śląsku. Działalność biblioteki propagował na łamach „Dziennika” – informował o nowych książkach, dziękował za ofiarowane tytuły. Smółka pracował społecznie – pieniądze ze składek członkowskich przeznaczał na zakup książek i ich oprawę. Starał się o otwarcie kolejnych bibliotek w miastach i wsiach Górnego Śląska. Przyczynił się do założenia czytelni w Rybniku, Mysłowicach, Woźnikach, Lubszy i Lubecku. Po burzliwym okresie Wiosny Ludów nastąpiła silna reakcja władz pruskich, zamknięto „Dziennik Górnośląski”. Smółka przeniósł się do Tarnowskich Gór, gdzie pełnił funkcję kierownika szkoły miejskiej. Jednakże niedługo po rozpoczęciu nowej pracy Smółka poważnie się rozchorował. Zmarł 4 sierpnia 1854 roku w wieku zaledwie 34 lat.

1. Emanuel Smołka - patron Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu / oprac. Anna Śliwińska. - II. - Bibliogr. // *Pomag.Sobie w Pr.* - 1994, nr 3, s. 4-9
2. Obrońcy ludu śląskiego / Janina Ender. - Warszawa : "Pax", 1956.
3. Pionierzy odrodzenia narodowego na Śląsku (1763-1890) / Mieczysław Tobiasz. - Katowice : Nakładem i drukiem Księgarni i Drukarni Katolickiej S. A., 1937.

W bibliotecznym obiektywie. Spotkania – wernisaże – jubileusze (zdjęcia ze zbiorów WBP w Opolu)

Zdjęcia ze spotkania "Aktywni, twórczy, otwarci, czyli 50+" w WBP w Opolu

6 lutego w Pałacyku przy ul. Piastowskiej 20 odbyło się spotkanie "Aktywni, twórczy, otwarci, czyli 50+". Pierwsze spotkanie, które miało zachęcić do otwartego, twórczego i kreatywnego uczestniczenia nie tylko w przygotowanym przez WBP w Opolu projekcie, poświęcone było poznaniu własnych możliwości.

Zdjęcia z koncertu "Muzyka w galerii, czyli galeria muzyki..." (13.02.2014 r.)

13 lutego w galerii WuBePe przy ul. Piastowskiej 20 odbył się kolejny koncert z cyklu "Muzyka w galerii, galeria muzyki...".

Zdjęcia ze spotkania z Agatą Passent (14.02.2014 r.)

4 lutego w czytelni przy ul. Piastowskiej 18 odbyło się spotkanie z dziennikarką i felietonistką, Agatą Passent.

Zdjęcia ze spotkania z Jakubem Ekierem (20.02.2014 r.)

20 lutego w czytelni przy ul. Piastowskiej 18 odbyło się spotkanie z poetą, tłumaczem i eseistą, Jakubem Ekierem.

Zdjęcia z otwarcia wystawy "Miejsca dziedzictwa światowego UNESCO w Nadrenii-Palatynacie" (5.03.2014 r.)

5 marca w Galerii WuBePe przy ul. Piastowskiej 20 otwarto wystawę "Miejsca dziedzictwa światowego UNESCO w Nadrenii-Palatynacie".

Wystawa została zorganizowana we współpracy z Centrum Bibliotek Landu Nadrenia-Palatynat.

Zdjęcia z konferencji: Epoka e-czytelnictwa. Bibliotekarstwo w obliczu nowych wyzwań (6.03.2014 r.)

6 marca 2013 r. w sali konferencyjnej "Ostrówek" w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Opolskiego miała miejsce międzynarodowa konferencja "Epoka e-czytelnictwa. Bibliotekarstwo w obliczu nowych wyzwań".

Zdjęcia ze spotkania Koła Opolskich Genealogów (12.03.2014 r.)

12 marca w Pałacyku przy ul. Piastowskiej 20 kolejny raz spotkali się opolscy genealodzy.

Zdjęcia ze spotkania „Drogi do wolności Rzeczypospolitej – Józef Piłsudski, Roman Dmowski” (19.03.2014 r.)

19 marca w czytelni przy ul. Piastowskiej 18 odbyło się spotkanie z dr Piotrem Stankiem z Muzeum Jeńców Wojennych zatytułowane „Drogi do wolności Rzeczypospolitej – Józef Piłsudski, Roman Dmowski”.

Zdjęcia ze spotkania z Tadeuszem Czerniawskim (25.03.2014 r.)

25 marca w czytelni przy ul. Piastowskiej 18 miało miejsce spotkanie z Tadeuszem Czerniawskim zatytułowane "KRESY". Spotkanie prowadził prof. Stanisław Leszek Stadniczenko z Uniwersytetu Opolskiego.

